

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО»

Нестандартні уроки позакласного читання в початковій школі

(з досвіду роботи вчителів початкових класів Кіровоградщини)

Методичні розробки для вчителів початкових класів

*Друкується за рішенням науково-методичної ради
комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(від 12 грудня 2023 року, протокол № 5)*

Кропивницький
2024

Нестандартні уроки позакласного читання в початковій школі (з досвіду роботи вчителів початкових класів Кіровоградщини) : методичні розробки для вчителів початкових класів / упорядник Н.Г. Тіхонова. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2024. 132 с.

У представленій методичній розробці містяться нестандартні уроки позакласного читання в початковій школі, щоб привернути увагу вчителів початкових класів до важливості вдосконалення вмінь учнів працювати з дитячою книжкою та розвитку їхнього бажання перетворювати читання на щоденну звичку.

Матеріали видання проілюстровано педагогічними розробками вчителів-практиків Кіровоградської області – учасників семінару-практикуму з проблеми «Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності вчителя початкових класів».

Призначено для всіх учасників освітнього процесу та небайдужих, хто цікавиться різноманітними видами навчальної діяльності на нестандартних уроках позакласного читання з метою підвищення інтересу учнів до читання як щоденної звички та до пізнання сучасної української дитячої літератури.

Рецензенти:

- Жигора І.В. – доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, кандидат філологічних наук;
- Вікторіна О.М. – старший викладач кафедри теорії і методики середньої освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», кандидат філологічних наук.

Відповідальний за випуск – Віталій ДМИТРУК

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
<i>ВРАДІЙ Тамара</i> . Особливості роботи з дитячою книгою.....	5
МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	12
<i>ГОЛОВАНОВА Ольга</i> . Тарас Шевченко – приклад незламності українського народу! Урок-пресконференція (4 клас).....	12
<i>ГУБА Наталія</i> . Батьківщина – рідний край. Урок читання за казкою В.О. Сухомлинського «Деркач і кріт» (2 клас).....	23
<i>ДАР'ЄВА Інна</i> . З природою єдині. Твори для дітей Григора Тютюнника. Урок-змагання (4 клас).....	32
<i>ДЕМЕНКОВЕЦЬ Людмила</i> . Читати – це не нудно! Переконайся сам! Саша Кочубей, «Сім нескладух Говорухи». Урок-обговорення (4 клас).....	40
<i>ДМИТРІЄВА Світлана</i> . Казки народів світу. Шарль Перро та його казки: «Кіт у чоботях», «Попелюшка», «Червона Шапочка». Урок-дослідження (3 клас).....	46
<i>ЗОГОВА Олена</i> . Хто людям добра бажає, той і собі має. Урок-гра (3 клас).....	53
<i>ЛЕВЧЕНКО Олена</i> . Рідний край і наші земляки-письменники. Лариса Ніцой, «Незламні мураші». Урок-подорож (3 клас)	61
<i>ЛИСЕНКО Оксана</i> . Казка кожного народу – неповторна і своя. Урок-мандрівка (4 клас).....	70
<i>ЛУЦЕНКО Марія</i> . Незалежні! Урок-воркшоп (4 клас).....	80
<i>МОМОНТ Віта</i> . Чарівниця осінь. Урок-подорож (3 клас).....	86
<i>РОМАНЮКОВА Валентина</i> . Читаємо твори В.О. Сухомлинського. Урок-гра «Що? Де? Коли?» (3 клас).....	94
<i>СТУКАЛЕНКО Ольга</i> . Сім'я читайликів (за творами В.О. Сухомлинського). Урок-звіт (3 клас).....	101
<i>СТУКАЛЕНКО Ольга</i> . Чарівний світ українських казок. Урок-ранок (2 клас).....	109
<i>ХАРИТОНОВА Марина</i> . Робота з дитячою книжкою «Бабусин букет, або Квіткові казки для Ганнусі» Лариси Доренської. Урок-брейн-ринг (3 клас)	115
<i>ЧОРНОБРИВЕЦЬ Лариса</i> . Василь Сухомлинський – письменник, добротворець, засновник «української школи радості» (до 105-річчя від дня народження). Урок-усний журнал (3 клас).....	121
<i>ШУМЕЙКО Юлія</i> . У світі фантастики (за матеріалами оповідання Олеса Бердника «Дивні Грицеві пригоди»). Урок-квест (4 клас).....	125
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	131

ПЕРЕДМОВА

Позакласне читання – педагогічно організований процес підготовки учнів до самостійного читання відповідно до їхніх індивідуальних інтересів і потреб. Вдало організований нестандартний урок позакласного читання впливає на якість уроку класного літературного читання і спрямований на імпровізовані, цікаві навчальні завдання, що спонукає до розширення кола знань, умінь та навичок, необхідних для формування щоденної звички читання книги та розвитку читацької культури учня початкової школи. Така освітня діяльність сприяє учнівській мотивації щодо потреби в книзі та самостійному читанні.

Позакласне читання – це вид самостійного читання учнів під керівництвом педагога. Завдання вчителя полягає не тільки в контролюванні самостійного читання учнів, а й спрямуванні їхніх зусиль на бережливе ставлення до книги, зацікавлення школярів певним твором, творчістю того чи іншого письменника. Важливо навчити учнів початкової школи орієнтуватися в «книжковому світі», щоб ліквідувати прогалини в знаннях учнів, закріпити вміння аналізувати прочитане відповідно до їхнього життєвого досвіду.

Перетворення процесу читання на щоденну звичку передбачає формування в учнів низки читацьких умінь і навичок, а саме: потребу в читанні, стійкий інтерес до нього; читацьку ерудицію; навички виразного читання; здатність до сприймання творів різних жанрів; початкові бібліографічні знання (уміння користуватися каталогом, розуміти анотацію); необхідний рівень теоретичних літературних знань; творчі здібності; уміння оцінки й інтерпретації; мовленнєві вміння.

Формування бажання постійно звертатися до книжок, прагнення навчитися читати їх самостійно забезпечують не менш важливий аспект освітнього процесу в початковій школі. Така функціональна багатогранність впливу дитячої книжки на учнів потребує кваліфікованого й системного підходу до роботи з нею як на уроці, так і поза школою.

Важливо усвідомлювати, що нестандартні уроки позакласного читання сприяють розвитку читацької самостійності молодших школярів, формуванню їхніх читацьких інтересів, стимулюють активність щоденного читання, яке, зі свого боку, є підґрунтям для високого рівня навчальних досягнень з різних предметів.

Наталія ТІХОНОВА

Особливості роботи з дитячою книгою

«Думка лише в тому разі стає бажаною працею для маленької людини, якщо вона вмiє, читаючи, думати і, думаючи, читати», – зауважував Василь Сухомлинський [4, с. 605]. Саме читання є тим важливим умінням засвоєння різноманітної інформації та засобом для інтелектуального, духовного та емоційного розвитку особистості. Основна мета його полягає в розширенні меж літературної освіти, залученні школярів до вершин, досягнутих світовою культурою, вихованні читача, здатного до сприйняття літературного твору як мистецького явища та усвідомлення його художньої своєрідності [1, с. 21].

В. Сухомлинський наголошував, що «найголовніше, щоб кожний юнак, кожна дівчина знайшли книжку, яка би вразила, схвилювала, залишила в душі слід на все життя [3, с. 231].

У Типових освітніх програмах нової української школи для 1–4 класів виокремлено змістову лінію «Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою», яка передбачає формування й розвиток в учнів прийомів розрізнення дитячих книжок за жанрово-тематичними ознаками, типом видання (книжка-твір, книжка-збірка, довідник, словник тощо); прогнозування орієнтовного змісту книжки (твору) з опорою на її ілюстративний та довідково-інформаційний апарат; прийомів самостійного вибору книжок із використанням інформаційних ресурсів дитячої бібліотеки; умінь зв'язно висловлювати власні емоційно-оцінні враження щодо змісту прочитаного, складати короткий відгук на книжку та ін. [2, с. 18].

За визначеннями Г. Ватаманюк, «дитяча книга – видання, створене з урахуванням специфіки сприйняття контенту дитиною певного віку, призначене для освітньо-пізнавального та творчо-інтелектуального розвитку дитини, виконане в друкованій, аудіальній та мультимедійній формах» [6, с. 465]; «дитяча книга – засіб передавання накопиченого людством досвіду – сукупності розумових, моральних, етичних, естетичних, гуманістичних цінностей; модель сприйняття світу дитиною, яка формується на основі освітньо-пізнавальної, творчо моделювальної, ігрової, комунікативної функції, що змінювалися та доповнювали одна одну в історичному поступі суспільства» [6, с. 17].

Основним навчальним матеріалом на уроках оволодіння прийомами роботи з дитячою книгою є книжка, дитяча періодика (журнали, газети), довідкова література (словники, енциклопедії для дітей). Типологію дитячих книг запропонувала М. Єфімова (див. схему 1).

Відбір змісту літературних творів здійснюють за критеріями їх художньо-естетичної цінності, доступності для освоєння учнями певної вікової групи, насиченості пізнавальним змістом з урахуванням читацьких інтересів школярів. Під час добору літературного матеріалу вчитель, відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 18.01.2007 № 13 «Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей», ураховує санітарно-гігієнічні вимоги до видань (поліграфії, ілюстративного матеріалу, обсягу книжок, розміру шрифту тощо) [9].

Схема 1 – Типологія дитячих книг М. Єфімової

У початковій школі для роботи з дитячою книжкою планують уроки з навчальних годин, відведених на читання, їх передбачають розкладом та обліковують у класному журналі.

Основними завданнями уроків роботи з дитячою книжкою, з інформацією в 2–4 класах є розширення кола дитячого читання, формування читацької самостійності учнів, сприяння розвитку інформаційної культури молодших школярів [8, с. 21].

Уроки позакласного читання мають специфіку та принципово відрізняються від уроків літературного читання. Відповідно, на них розв’язують інші завдання: з одного боку, це відносно вільні уроки, на яких розвивають читацькі інтереси, формують світогляд молодших школярів, їхні естетичні смаки та почуття, опрацьовують художні образи, створюють уявлення про творчість дитячих письменників; з іншого, – на цих уроках водночас реалізують визначені програмою вимоги, формують навички та вміння, притаманні активному читачу.

Виокремлюють три етапи читацької самостійності (див. схему 2).

Схема 2 – Етапи читацької самостійності

Підготовчий етап – час оволодіння молодшими школярами грамотою. Вони ще не вміють читати, однак уроки навчання грамоти передбачають роботу з дитячими книжками. Для неї відводять 15–20 хв щотижня на одному з уроків грамоти. Цей час учитель розподіляє так:

- коротка бесіда (2–3 хв), у процесі якої учитель готує учнів до слухання твору;
- виразне читання (3–7 хв), учитель читає твір двічі;
- відтворення прослуханого, обговорення прочитаного (4–6 хв);
- розгляд дитячої книги, у якій надруковано твір, відшукування його (3–4 хв);
- презентація книг для читання вдома (1 хв).

Одним із основних завдань позакласного читання на підготовчому етапі є формування в школярів інтересу до дитячої книжки, формування початкових умінь самостійно з нею спілкуватися. Діти вчаться сприймати на слух розповіді, казки, елементарно оцінюють прочитане, малюють словесні картинки за прочитаним, ознайомлюються з основними правилами гігієни читання та користування книгою, співвідносять зміст із заголовком.

Початковий етап – другий клас. Учитель формує уявлення про найважливіші джерела інформації (дитячі книжки, журнали, енциклопедії, телебачення, бібліотеки, інтернет). Молодші школярі вчаться розрізняти вербальну й візуальну інформацію в тексті, знаходити за завданням учителя потрібну інформацію в дитячій книзі, дитячому журналі, пояснювати її зміст. Учні знаходять і називають елементи дитячої книжки (прізвище автора, заголовок, ілюстрації), спираючись на них, висловлюють здогад, про що може йти мова в книжці (творі). На підготовчому етапі вдосконалюються вміння розрізняти дитячі книжки з казками, оповіданнями, віршами, коміксами, науково-художніми текстами у виданнях із чітко вираженим поліграфічним оформленням (ілюстраціями, заголовком, графічним представленням тексту). Учитель заохочує дотримуватися правил збереження книжки та гігієни читання (під керівництвом дорослого); пояснювати свої читацькі вподобання, тобто яким темам учень надає перевагу (Батьківщина, сім'я, жива й нежива природа, діти, шкільне життя, дружба, пригоди, винаходи, фантастика тощо); відповідати на запитання, про що (про кого) любить читати; називати своїх улюблених літературних героїв. Під час підготовчого етапу молодші школярі ознайомлюються з різними джерелами та видами інформації.

Структура уроку на зазначеному етапі:

1. Орієнтування в книзі (книжках) – 5 хв.
2. Виразне читання вчителем твору 5–7 хв.
3. Бесіда – роздуми про прочитане – 6 хв.
4. Самостійне ознайомлення з новою книжкою (збіркою) 4–5 хв.
5. Самостійне читання учнями вказаного твору про себе – 10–12 хв.
6. Виявлення й оцінки якості самостійного читання-розгляду – 5–7 хв.
7. Рекомендації щодо позаурочної роботи з книжками на наступні тижні – до 3 хв.

На третьому етапі, *основному*, діти вчатьса самостійно розв'язувати завдання, які становлять сутність читацької діяльності. До кінця основного етапу всі учні початкових класів мають оволодіти навичками та вміннями активного читача (технікою читання, орієнтованими та гігієнічними вміннями), полюбити книжку та самостійне читання. Отже, у 3–4 класах учні самостійно опановують книгу, на уроках відбувається колективне обговорювання того, що діти прочитали заздалегідь. У 3–4 класах уроки позакласного читання проводяться раз на 2 тижні (загалом 17 год на рік). Педагог виділяє час на такі заняття із загальної кількості годин, відведених на уроки класного читання.

Метою таких уроків є формування вмінь самостійно розрізняти та наводити приклади книжок за тематичною, жанровою, авторською приналежністю; приклади довідкових видань; пояснювати мету їх читання, використання; самостійно користуватися довідково-інформаційним апаратом дитячих книжок, видами бібліотечно-бібліографічної допомоги під час прогнозування орієнтовного змісту книжки, її вибору відповідно до мети та теми читання; пояснювати свої читацькі вподобання, наводити приклади книжок, яким надає перевагу; самостійно читати, розуміти зміст значних за обсягом книжок (повісті, повісті-казки); пояснювати їх відмінність від оповідань; висловлювати власні аргументовані зв'язні емоційно-оцінні судження про прочитану книжку; брати участь у колективній дискусії за змістом прочитаних книжок, виявляти активну читацьку позицію; дотримуватися етичних норм культури спілкування; самостійно складати письмовий відгук на прочитану книжку (за власним вибором).

На третьому етапі навчання процес виховання самостійного читача-учня ускладнюють. Перед кожним із них ставлять певні завдання:

- 1) навчитися самостійно вибирати й читати дитячі книжки;
- 2) навчитися користуватися бібліотечним чи книжковим фондом читацького залу, що сприятиме вихованню інтересу до книги. Учитель має передбачити екскурсії дітей до бібліотеки, ознайомлення з каталогом і правилами добору книг для читання, щоб привчити дітей до цього;
- 3) працювати з дитячими книжками, різними і за змістом, і за структурою, і за обсягом, і за емоційною насиченістю. Такі книжки для дитячого читання мають бути для дитини новими, цікавими й доступними відповідно до рівня читацького досвіду школяра й рівня розвитку.

Науковці досліджують уроки роботи з дитячою книжкою згідно із своїми поглядами, тому є різні класифікації типів уроків (див. схему 3).

Н. В. Волошина

- Вступні уроки;
- бібліотечні;
- уроки роботи над творами;
- підсумкові.

Б. І. Степанишин

- Уроки-вікторини;
- уроки-конференції;
- уроки-диспути;
- уроки-конкурси.

І. С. Забарський та В. П. Полухіна

- Урок виразного читання окремих творів;
- обговорення одного твору;
- узагальнюючі або тематичні уроки;
- бібліотечні уроки або культури читання.

Т. Ф. Бугайко

- Виставка книг (презентація тих, що запропоновані для позакласного читання);
- читацькі конференції (висловлювання власної думки про твори чи твір, що було задано для позакласного читання);
- літературні диспути (аналіз, обговорення твору, прочитаного усіма учнями);
- класні та особисті бібліотеки (обговорення тієї літератури, що є у бібліотеках).

Схема 3 – Різні класифікації типів уроків

Сьогодні в умовах НУШ типологія уроків роботи з дитячою книжкою значно розширилася: урок-анонс, урок-композиція, урок-дослідження, урок-конференція, урок-бесіда (судження), урок-диспут, урок-брейн-ринг, урок-вікторина, урок-літературна гра, урок з елементами інсценізації, урок-роздум, урок-заочна літературна експедиція, урок-усний журнал, уроки слухання, уроки творчості, уроки-ранки, урок-тренінг, урок-звіт, урок-дослідження, урок-захист читацького щоденника, бібліотечні уроки, уроки-заліки, уроки-консультації, уроки взаємного навчання, театралізовані уроки тощо. Відповідно змінюються й форми роботи. Проведення таких уроків поєднує й традиційні методики, і нові концепції процесу навчання, і взаємовплив нових засобів та методів навчання, і використання системного підходу до організації навчання.

Урок роботи з дитячою книжкою та урок читання не ізольовані один від одного, оскільки методика роботи з дитячою книгою ґрунтується на знаннях і вміннях, здобутих учнями на уроках класного читання, зокрема передбачає сформованість навичок читання вголос і про себе. Однак, між цими уроками є певні відмінності (див. схему 4).

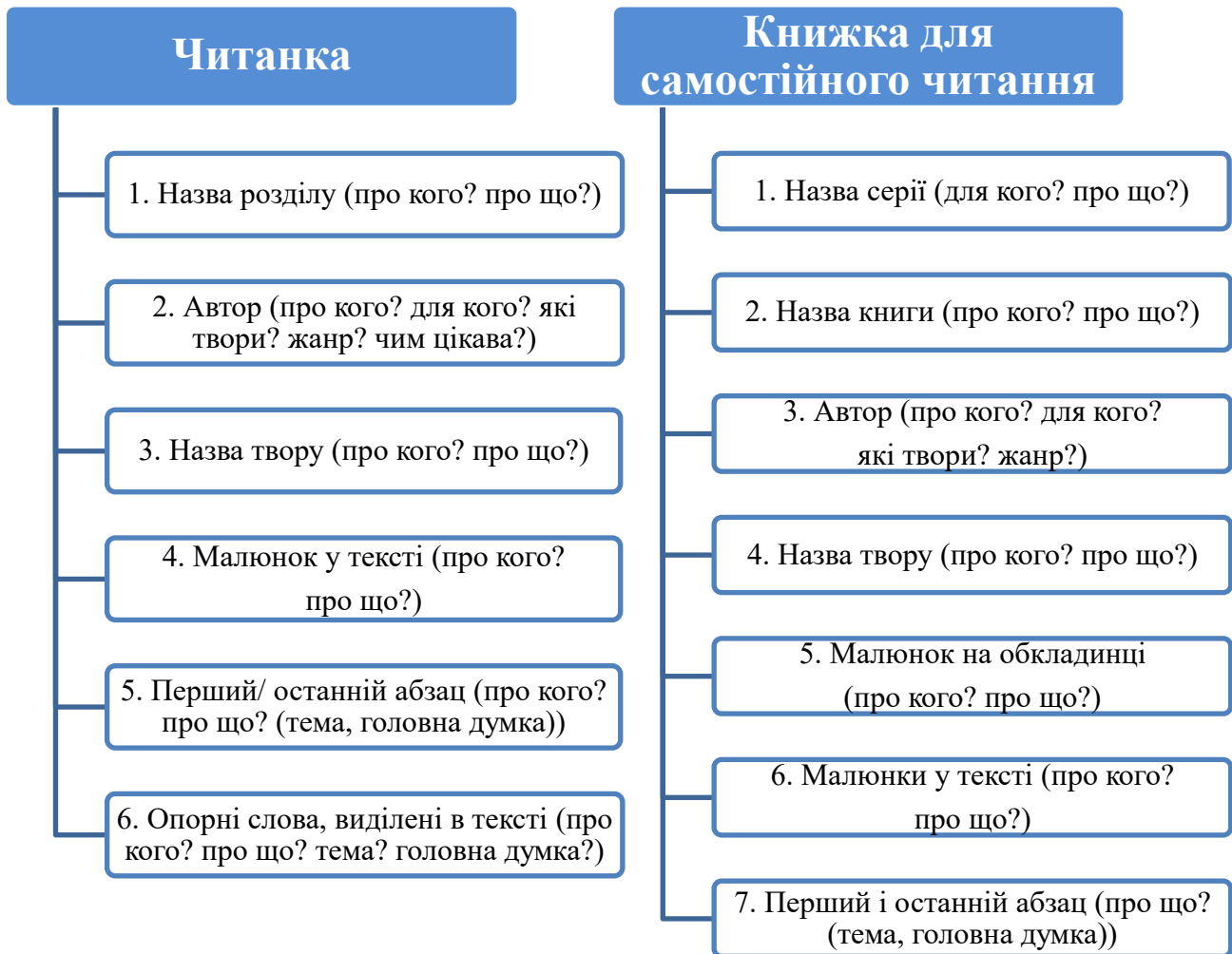

Схема 4 – Відмінності між роботою з дитячою читанкою та книжкою для самостійного читання

Для того, щоб урок роботи з дитячою книгою був ефективним, учителю варто дотримуватися певних вимог під час його проведення:

- створювати ситуацію, коли виникає бажання взаємного обміну думками про прочитані книги;
- обов’язково залучати дітей до елементів аналізу твору, заохочуючи вільно висловлювати думки;
- на кожному уроці обліковувати обсяг самостійно прочитаного дітьми;
- на кожному уроці презентувати нові книжки;
- організовувати виставки книжок для формування важливої читацької навички – орієнтації у книжковому розмаїтті;
- використовувати на кожному уроці вправи, спрямовані на вироблення в учнів умінь користуватися прийомами самостійної читацької діяльності;
- читати твори різних жанрів, застосовуючи різні види читання (вголос, про себе, в особах, напам’ять віршів, інсценування);
- на кожному уроці додавати щось нове до вже сформованих умінь: уміння знайти відомості про автора, уміння орієнтуватися в книжці за її заголовком, уміння створити виставку, писати відгук про книжку або вести

читацький щоденник тощо.

Уроки роботи з дитячою книжкою надзвичайно важливі, оскільки передбачають формування умінь самостійного читання, сприяють освоєнню нових продуктивних способів роботи з текстовою й позатекстовою інформацією. Через книжку молодші школярі вчаться пізнавати світ, тому надзвичайно важливо навчити їх любити книгу, відчувати потребу в ній, розуміти її, говорити з нею.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogostandartu-pochatkovoyi-osviti>.
2. Навчальні програми для 1–4 класів. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>.
3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори в п'яти томах. К. : Радянська школа, 1977. Т. 3. С. 7–279.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори в п'яти томах. К. : Радянська школа, 1977. Т. 5. С. 605.
5. Ткачук Г. П. Робота з дитячою книжкою на уроках позакласного читання : посібник для вчителя. Кам.-Под. : Абетка, 2000. 120 с.
6. Ватаманюк Г. Робота з дитячою книгою в закладі дошкільної освіти. Теорія та практика. Київ : КНТ, 2019. 480 с.
7. Єфімова М. Інтерактивна дитяча книга: становлення та перспективи. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. 2013. Вип. 19 (2). С. 259–263.
8. Мартиненко В.О. Оновлення змісту літературного читання у контексті компетентнісного підходу. *Початкова школа*. 2012. № 10. С. 20–25.
9. Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 18.01.2007 № 13. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0077-07>
10. Живицька Л. В. На уроці і після уроку : посібник для вчителя початкових класів. Кіровоград, 2002. 164 с.

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Ольга ГОЛОВАНОВА

Тарас Шевченко – приклад незламності українського народу!

Урок-пресконференція

4 клас

Мета: формувати компетентності: **ключові** (спілкування державною мовою: лаконічно та зрозуміло формулювати думку про світ поезії відомого українського поета Т.Г. Шевченка; розвивати виразне та зв'язне мовлення під час виступів; чітко аргументувати свій вибір інформації про поета, уміння вчитися: доводити правильність власної думки під час аналізу поетичних творів Шевченка; усвідомлювати та перевіряти свої навчальні дії, спрямовані на усвідомлення та засвоєння нового матеріалу); **предметні** (поглибити знання дітей про історичне минуле українського народу, про українських народних співців-кобзарів, сучасних борців за свободу і незалежність; підсумувати знання про життєвий шлях Тараса Шевченка; усвідомити важливість впливу його слова у сучасній боротьбі з ворогом; розвивати інтерес до творчості видатного поета; виховувати через образне слово й музику почуття любові та відданості до України, свого народу, рідної мови.

Очікувані результати:

- виокремлює інформацію для створення *власного висловлення з конкретною метою (усне повідомлення)* [4 МОВ 1-1.3-1];
- наводить аргументи на захист власної думки та ілюструє її прикладами [4 МОВ 1-1.6-2];
- дотримується правил літературної вимови у власному висловлюванні [4 МОВ 1-1.6-5];
- устанавлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, вчинками персонажів та їхніми стосунками з іншими персонажами [4 МОВ 2-2.2-8];
- узагальнює, систематизує, класифікує інформацію з тексту у вигляді таблиць, схем [4 МОВ 2-2.6-3];
- визначає мету читання й обирає відповідно до неї тексти для знаходження потрібної інформації [4 МОВ 2-2.5-1];

Особливості проведення уроку. Урок-пресконференцію проводять із метою вивчення, повторення й узагальнення матеріалу. За тиждень діти добровільно об'єднуються в групи: – «журналісти» та «фахівці» різних галузей. «Фахівці» отримують можливість ознайомитися із запитаннями «журналістів» та підготувати відповіді. Кабінет, де проводять пресконференцію, відповідно оформлений: столи «прес-центру» переставляють так, щоб «журналісти» і «фахівці» сиділи навпроти, мали етикетки на столах із назвами газет чи установ, які представляють, свої прізвища. «Журналісти» ставлять запитання, «фахівці» дають відповіді, учитель виконує роль ведучого.

Обладнання: портрет Т. Г. Шевченка, виставка книг, «Кобзар», «Дерево життя і творчості поета», репродукції художніх творів, запис пісень та віршів Т. Шевченка, відео, послайдова презентація.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Створення відповідної емоційної атмосфери. Перевірка готовності учнів до уроку.

– Добрий день, шановні гості, запрошені, ми раді вітати вас у нашій студії. Мене звуть Ольга Володимирівна, я ведуча «4-го каналу», вітаю всіх учасників сьогоднішньої зустрічі, бажаю гарного настрою та плідної співпраці. До нас прибули «журналісти» та «фахівці», зацікавлені темою, яку вони будуть зараз розглядати. Запрошую всіх до активної роботи та ще раз нагадую, що успіх сьогоднішньої зустрічі залежить від кожного із вас. Особливо від «фахівців», адже їм потрібно якнай докладніше відповісти на запитання «журналістів». Нагадаю правила ведення конференції: учасники повинні бути коректними, толерантними, представлятися, ставити питання чітко, говорити по одному, голосно, не перебивати виступаючого.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

1. Вправа «Асоціативний куш».

Спробуйте вгадати, хто зображений на картині?

А хто він? Павутинку сплетемо. Потрібні слова доберемо.

Малюнок 1 –
Т. Г. Шевченко

III. Повідомлення теми та мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.

(Слайд 1) «Тарас Шевченко – приклад незламності українського народу» – це тема нашої конференції. Сьогодні ми будемо говорити про життєвий та творчий шлях геніального сина українського народу Т. Г. Шевченка. Його ім'я невіддільно пов'язане з Україною, його ми часто згадуємо і будемо робити так надалі, бо він подарував нам безцінний скарб – чудові твори, в яких струменить любов до Батьківщини й турбота про її майбутнє.

IV. Робота над темою уроку.

1. Інформаційне повідомлення вчителя. (Слайд 2)

Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється – ожива,
Як їх почує!. Знать од Бога
І голос той, і ті слова
Ідуть меж люди!

(Т. Шевченко)

Україна – це Шевченко, Шевченко – це Україна. Це він мав справді «Од бога і голос, і ті слова», які пішли «меж люди». У ньому наша історія, наша мрія, наша надія. Шевченко був справжнім народним співцем, бо з дитинства знав і любив простий український народ, знав його страждання, бо сам їх пережив.

(Слайд 3) Через усе життя проніс великий Кобзар палку любов до рідної землі, до неньки-України, у своїх творах нагадуючи про її минулу славу.

Навіть у найтяжчі часи у родинах українців зберігалися книги з його творами. А ті, кого лиха доля в пошуках кращого життя гнала на чужину, разом із Біблією, грудочкою рідної землі везли в далекі краї «Кобзар» Т. Шевченка. Він разом із ними промовляв: «...Я так люблю мою Україну убогу».

В автобіографії Т. Шевченка сказано: «Історія мого життя становить частину історії моєї Батьківщини». У цих словах розкривається зміст його життєвого шляху.

(Слайд 4) Із давніх-давен людям відоме дерево життя (вчитель показує його). Це гілочка, на якій ростуть три квітки: 1 квітка – символ минулого часу, 2 – теперішнього, 3 квітка – майбутнього часу.

Зображення дерева життя трапляється на давніх каменях і свідчить, що люди в сиву давнину знали про нерозривний зв'язок сучасного, теперішнього і минулого. Усе навколишнє – не наслідок минулих подій, а в тому, що відбувається зараз, народжується майбутнє. Отже, щоб бути освіченою людиною треба вивчати минуле свого народу, його культуру. Тому сьогодні ми згадаємо історичне минуле нашої України і визначимо основні дати життя і творчості безсмертного кобзаря України Тараса Григоровича Шевченка. Надаю слово «журналістам».

2. Перебіг «пресконференції».

Запитання першого «журналіста»:

– Скажіть, будь ласка, у які часи жив Тарас Шевченко та яким було його дитинство?

Відповідь «фахівця»:

(Слайд 5) 9 березня 1814 року в селі Моринцях на Київщині народився Тарас Григорович Шевченко. Батько Григорій Шевченко і мати Катерина були невільниками-кріпаками і належали пану Енгельгарду як раби. Тарас був четвертою дитиною в сім'ї. Йому ледь виповнилося два роки, як пан перевів

Малюнок 2 –
Дерево життя

родину в сусіднє село Кирилівку, де минуло безрадісне дитинство хлопчика. Допитливий до всього Тарасик не вдовольнявся звичайними забавами своїх ровесників. Його вражало все: люди з їхньою безпросвітною нуждою і навколишній світ.

(Слайд 6)

Не називаю її раєм,
Тії хатиночки у гаї
Над чистим ставом край села.
Мене там мати повивала
І, повиваючи, співала,
Свою нудьгу переливала
В свою дитину... В тім гаю,
У тій хатині, у раю
Я бачив пекло...
Там неволя,
Робота тяжкая, ніколи
І помолитись не дадуть.

*Малюнок 3 – Селянська родина.
Картина Т. Шевченка*

(Слайд 7) Григорій Шевченко часто чумакував. Інколи батько брав із собою маленького Тарасика.

(Слайд 8) У 8 років Тараса віддали до дяка в «науку». Дяк навчав дітей по церковних книгах і за найменшу провину карав різками.

...Ти взяла
Мене, маленького, за руку
І в школу хлопця одвела
До п'яного дяка в науку.
«Учися, серденько, колись
З нас будуть люде», – ти сказала.

(Т. Шевченко «Доля»)

(Слайд 9) Та недовго тривала Тарасова «наука». Несподіване горе випало на долю маленького хлопчика. Замучена важкою працею, померла мати. Незабаром помер і батько. Смерть батька приголомшила малого Тараса. Його розпач і горе описані в таких рядках:

Там батько, плачучи, з дітьми
(А ми малі були і голі),
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині... А ми
Розлізлися межі людьми,
Мов мишенята. Я до школи –
Носити воду школярам...

*Малюнок 4 – Почайвська Лавра
зі сходу. Картина Т. Шевченка*

Незважаючи на те, що народився поет у бідній кріпацькій сім'ї, і дитинство його було тяжким і безрадіним, малий Тарас ріс допитливим і розумним хлопчиком. Немало мандрував по селах у пошуках людей, щоб «добру» навчили. Багато знущань зазнав від дяків, до яких потрапляв у науку.

Врешті хлопець знайшов сільського маляра, який готовий був його вчити, якщо той принесе дозвіл від пана. Не отримав хлопчина дозволу. А натомість став козачком пана Енгельгарда.

Запитання другого «журналіста»:

– Що ви можете сказати про Шевченка, як художника?

Відповідь «фахівця»:

(Слайд 10) У Тараса дуже рано прокинулися здібності до малювання. Наприкінці 1831-го року Шевченко з паном переїжджає до Петербурга. Бажаючи мати власного живописця, пан Енгельгард віддав Тараса у науку до живописця Ширяєва. Хоч хлопцеві було нелегко у жорстокого майстра, але він все витерпів, аби оволодіти мистецтвом. Тарас часто малював з натури, зробив декілька автопортретів. Та саме тут пощастило хлопцеві – його талант до малювання помітили видатні діячі культури: Карл Брюллов, Василь Жуковський, Євген Гребінка. Завдяки їм талановитого кріпака Тараса Шевченка 22 квітня 1838 року було викуплено з кріпацтва за 2500 крб. Художники допомогли Тарасу звільнитися від кріпацької неволі та відкрили перед ним шлях до науки.

Відразу після викупу 1838 року Шевченка зараховують до Академії мистецтв. Він стає одним з улюблених учнів Брюллова, одержує срібні медалі за свої картини. Шевченко відчував себе щасливим, бо став вільною людиною. Але Шевченко не міг задовольнитися тільки власним щастям, бо завжди відчував себе вірним сином покріпаченого українського народу. Серце його билось в один такт із серцем свого народу.

Запитання третього «журналіста»:

– За що і коли Тараса Шевченка було арештовано?

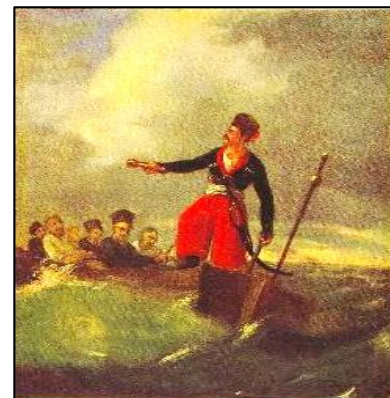
Відповідь «фахівця»:

(Слайд 11) Із квітня 1847 р. Шевченка заарештували і відправили до Петербурга. Звинуватили у тому, що його твори були направлені проти царського уряду. Царська влада боялася гнівних віршів Шевченка і тому відправила поета аж до Оренбурга. Йому було заборонено писати й малювати. Шевченко терпів бійки, лайки, покарання, але не міг жити без малювання та своїх віршів. Коли був у засланні в далеких степах Казахстану, він дуже тужив за Україною. Де б не був поет, у Петербурзі чи в далекому Казахстані, він завжди пам'ятав про милу українську землю, замріяні верби, тихі ставки, зелені левади. Адже туга за Батьківщиною нерозривна зі згадкою про рідну природу. Ось як ніжно й тужливо звучать його вірші:

Малюнок 5 – Укріплення Іргиз-Кала. Картина Т. Шевченка

Зоре моя вечірняя,
 Зійди над горою,
 Поговорим тихесенько
 В неволі з тобою.
 Розкажи, як за горою сонечко сідає,
 Як у Дніпра веселочка
 Воду позичає.
 Як широка сокорина
 Віти розпустила...
 А над самою водою
 Верба похилилась...

*Малюнок 6 – Гамалія.
 Картина Т. Шевченка*

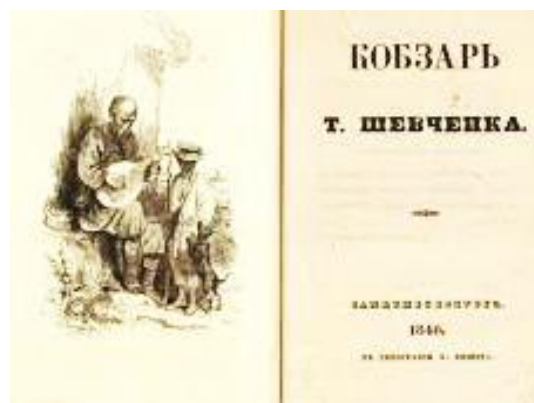
Запитання четвертого «журналіста»:

– **Чому Тараса Шевченка називають кобзарем?**

Відповідь «фахівця»:

(Слайд 12) Колись у сиву давнину ходили по Україні старі люди, співали пісні про тяжке життя, про людські страждання, про козаків, про щиру та вірну козацьку дружбу, складали казки та розповідали їх дітям.

Співаючи, вони грали на старовинному музичному інструменті – кобзі. Від назви цього інструмента їх і назвали кобзарями. Кобзарі були особливо популярні у Запорізькій Січі, часто супроводжували козаків у далеких походах. Складали думи та пісні про походи, свідками яких були. Піснями та грою на кобзі вони підгримували бойовий дух усього війська.

*Малюнок 7 – Перше видання
 «Кобзаря» Т. Шевченка, 1840 р.*

Кобзарем його ми звемо,
 Так від роду і до роду.
 Кожен вірш свій і поему
 Він присвячував народу.
 І тому в сім'ї великій,
 У цвіту садів прекрасних,
 Буде жити він навіки,
 Як безсмертний наш сучасник.

Запитання п'ятого «журналіста»:

– **Але чому саме Шевченка називають Кобзарем? Адже він не грав на кобзі і не співав пісень, хоча дуже любив їх слухати.**

Відповідь «фахівця»:

(Слайд 13) У своїх віршах та поемах Тарас Григорович теж описував тяжке життя, яке не обійшло і його самого. А ще тому, що Шевченко підписував свої вірші простим та зрозумілим для людей словом – «Кобзар», це його псевдонім. Першу збірку своїх поезій автор назвав «Кобзар». Вийшов він у Петербурзі в 1840 році. «Кобзар» належить до тих книжок, які найбільше читають та друкують

у всьому світі. Цю книгу називають святиною, національною Біблією України, а Шевченка – безсмертним Кобзарем.

Запитання шостого «журналіста»:

– Що відомо про останні роки Шевченка?

Відповідь «фахівця»:

(Слайд 15–16) – Через 10 довгих років у 1858 році повернувся Шевченко із заслання змучений, але не зломлений. Царський уряд боявся, що, перебуваючи в Україні, Шевченко, який бореться проти тиранів і має великий вплив на селян, може підняти народ на визвольну боротьбу. Тому Шевченкові не дозволили поселитися в Україні. Він повернувся до Петербурга і дуже тяжко переживав своє відлучення від України. З того часу він був постійно сумний, у ньому ніби щось обірвалося.

Туга за рідною природою, рідним краєм звучить у кожному його вірші. Він також закликає український народ до боротьби за волю, за кращу долю. Доля України завжди хвилювала великого Кобзаря. Він вірив у хороше майбутнє свого народу. Саме ця тема актуальна сьогодні в Україні та звучить у таких рядках:

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.

Вставайте, кайдани порвіте,
І вражою злою кров'ю,
Волю окропіте...

10 років заслання підірвали сили і здоров'я Шевченка. Восени 1860 року він захворів, стан його здоров'я погіршувався. А 10 березня 1861 року перестало битися серце великого художника, геніального Кобзаря. Поховали його в Петербурзі на Смоленському кладовищі. Та чи могли люди забути і не виконати його заповіту?

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.

Фото 1 – Тарасова Гора

А в травні того ж року перевезли прах Кобзаря до України. Поховали поблизу Канева, на Чернечій горі, яка тепер зветься Тарасовою. І хоч Тарас Григорович прожив усього 47 років, із них 24 роки був у кріпацтві, 10 років мучився у солдатській неволі на засланні і лише 13 років був вільною людиною, його ім'я знають в усьому світі, воно вічне у пам'яті нашого народу. Його ім'ям названо вулиці міст і сіл України, національний університет, найвища державна

**Малюнок 8 –
Автопортрет.
Картина
Т. Шевченка**

премія – імені Тараса Григоровича Шевченка – щорічно присвоюється за найкращі досягнення в літературі та мистецтві. Створено музей у Києві і на його батьківщині. Саме цьому борцю за свободу у світі встановлено 1384 пам'ятники, з них 1256 в Україні, інші – в Бразилії, Америці, Китаї.

7. Запитання «журналіста». Чи актуальні вірші Шевченка у XXI столітті?

Відповідь «фахівців»:

(Слайд 18) – У своїх численних поетичних творах Т. Шевченко відновлював історичну справедливість і висвітлював правду про життя українців. Його життєва позиція і філософія полягала у боротьбі за визволення українського народу з імперського гніту. Всупереч прагненню царської влади швидко стерти з пам'яті народу навіть згадку про українських національних героїв, про ті події і часи, Т. Шевченко оспівував подвиги українців і великих діячів козацької епохи, лицарів визвольної боротьби – наших співвітчизників. Його творча діяльність упродовж усього життя, його неперевершений талант стали основою формування життєвої позиції наступних поколінь борців за свободу та незалежність України, у тому числі й сучасного покоління прогресивних українців.

(Слайд 19) Пропоную переглянути відео «Думи, мої думи...» у виконанні А. Пивоварова та Н. Дорофєєвої [9].

Фото 4 – Кадр із кліпу «Думи, мої думи...»

– Чи здогадались, хто автор твору? Так, вірно саме Т. Г. Шевченко. Написав багато років тому. Але і зараз в Україні та за її межами живе щире, полум'яне слово вірного сина України, її безсмертного кобзаря – Шевченка.

(Слайд 20) – Нагадував Т. Шевченко кожному з нас і про необхідність вистояти в умовах скрути й лихоліть, бо «не вмирає душа наша, не вмирає воля, і неситий не виоре на дні моря поля» і закликав нас: «Борітеся – поборете, вам

Фото 2 – Виставка книг, присвячена Т. Шевченку

Фото 3 – Музейна кімната, присвячена Т. Шевченку

Бог помагає, за вас правда, за вас слава і воля святая». Саме за ці слова було вбито Сергія Нігояна у 2013 році на Майдані Незалежності у м. Києві.

Пропоную переглянути відео, де Нігоян читає вірші Шевченка [10].

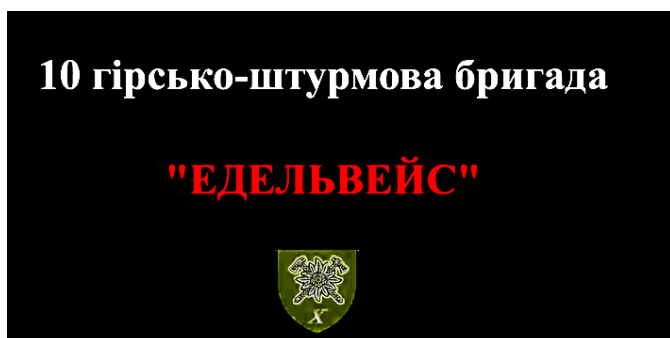
**Фото 5 – Кадр із відео,
де С. Нігоян читає вірші
Т. Шевченка**

(Слайд 21) До творчості Шевченка, здається, звертаються всі і всюди: вислови з його віршів і поем знаходимо на просторах інтернету, на рекламних банерах, навіть в політичних кампаніях! Його слова понад двісті років супроводжують український народ. У них українці черпають натхнення, знаходять розраду й пораду, допомогу, щодо них українці дискутують, їх не перестають обговорювати й тлумачити. Слова Великого Кобзаря давно стали афоризмами і багато хто їх знає напам'ять. Ось декілька найбільш відомих: «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля», «Якби ви вчилися так, як треба, то й мудрость би була своя», «Учітесь, читайте, і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь» [4].

Ці слова стали афоризмами не просто так, а саме тому, що є актуальними в усі часи. В них закладені ознаки менталітету українців.

Наш великий пророк двісті років веде свій народ від неволі до волі, до справжньої сильної країни. Країни, якою пишатимуться всі українці, де б вони не жили, – тут чи за її межами. Зараз його слово правди, слово віри допомагає нам розбудувати Україну, відновлювати українську владу, припиняти розбрат і протистояння. Його слово допомагає нам відновлювати вщент зруйновану економіку. І коли сьогодні агресор безчинствує на нашій землі, Тарас разом із нами в нашому строю.

(Слайд 22) *Пропоную переглянути відео «Що було би, якби Кобзар повернувся на цю землю в наш час?» (10 гірсько-штурмова бригада): [11].*

**Фото 6 – Кадр із відео «Що було би, якби
Кобзар повернувся на цю землю в наш час?»**

V. Узагальнення і систематизація вивченого матеріалу.

Ведуча:

Світлий нетлінний образ степової Чернечої гори – могили великого Кобзаря – став національною святинєю. Геній Шевченка зігриває своєю творчістю мільйони сердець. Нехай же «Кобзар» буде у кожному домі, щоб слово Тарасове жило в серцях українців.

1. Робота з деревом життя і творчості Т. Шевченка.

Давайте подивимося на дерево життя і творчості Т.Г. Шевченка.

(Слайд 23–24) Що означають ці дати?

9 березня 1814 р. – (народився Т. Г. Шевченко);

22 квітня 1838 р. – (викуп із кріпацтва);

1838 р. – 1845 р. (навчався в академії мистецтв);

1840 р. – (вийшов у світ «Кобзар»);

1847 р. – 1857 р. – (арешт поета, заслання);

1861 р. – (видав для дітей України «Буквар»);

10 березня 1861 р. (Т.Г. Шевченко помер).

На дереві ще мало листочків, а коли ви будете більше дізнаватися про Тараса Григоровича, то листочків з кожним роком ставатиме більше.

Звучить пісня Ю. Рибчинського «Шлях до Тараса» [12].

*Фото 7 – Кадр до пісні
Ю. Рибчинського
«Шлях до Тараса»*

VI. Рефлексія.

Підбивання підсумків. Інтерактивна вправа «Мікрофон».

Ведуча:

- Діти, чи сподобався вам сьогоднішній урок?
- Що нового ви дізналися?
- Що було корисним, а що цікавим?
- Чи важко було готувати повідомлення?
- Чи зрозуміли ви, в чому полягає суть професії журналіста?

(Слайд 25) Сподіваюсь, що наші «журналісти» напишуть статтю про сьогоднішню пресконференцію в шкільну стінгазету. Завершуємо урок словами Шевченка:

Свою Україну любіть,
Любіть її. Бо время люте.
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть...

Малюнок 9 – Дерево

І нехай вогник Кобзаря завжди горить у ваших серцях, посилаючи промені любові до природи, людини, рідного слова і пече гнівом до несправедливості.

VII. Оцінювання результатів роботи учнів.

Усі ви добре працювали, особливо «фахівці», які підготували таку вичерпну інформацію про життя і творчість Тараса Григоровича Шевченка.

Всі ви добре працювали,
На уроці не дримали,
Тож скажу вам у кінці:
Усі учні – молодці!

VIII. Домашнє завдання.

Завдання на вибір.

1. Знайти книгу Т.Г. Шевченка «Кобзар», вивчити напам'ять вірш або уривок із вірша за власним бажанням.
2. Написати есе «Тарас Шевченко – безсмертний кобзар України».

Рекомендовано переглянути та прослухати

1. Сучасний мультимедіа про життя Тараса Шевченка, який варто показати дітям. URL : <https://www.facebook.com/watch/?v=2891881124210547>
2. Шевченко Т. Тарасова ніч. URL: <https://books2you.com.ua/bezkoshtovni-knyhy/tarasova-nich-taras-shevchenko/>
3. Вірші Тараса Шевченка, які має знати кожен українець. URL: <https://spadok.org.ua/taras-shevchenko/virshi-tarasa-shevchenka-yaki-maye-znaty-kozhen-ukrayinets>
4. Вірші Тараса Шевченка для дітей : збірка. URL: <https://spadok.org.ua/taras-shevchenko/virshi-tarasa-shevchenka-yaki-maye-znaty-kozhen-ukrayinets>
5. Пророчі вірші Тараса Шевченка. URL: [YouTubehttps://www.youtube.com/watch?v=pSG3LWLHNOU](https://www.youtube.com/watch?v=pSG3LWLHNOU)

Список використаних джерел

1. 10-та гірсько-штурмова бригада. Що було би, якби Кобзар повернувся на цю землю в наш час? URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=549151222377934>
2. 1840 – перше видання «Кобзаря» Тараса Шевченка. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/kviten/26/1840-pershe-vydannya-kobzarya-tarasa-shevchenka>
3. Грудень 2013, Майдан, Сергій Нігоян читає Шевченка. URL: <https://youtu.be/SRm4ShgeedU>
4. Півоваров А., Дорофєєва Н. Думи. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dZzfjLPC-Rk>
5. Трутовський К. Шевченко з кобзою над Дніпром. URL: <https://jyvopys.com/shevchenko-z-kobzoju-nad-dniprom-kostyantyn-trutovskij/>
6. Моменти: Тарасова Гора, музей Шевченка, Канів. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=FN5RCIgdFVc>

7. Перший автопортрет Тараса Шевченка періоду заслання, 1847 рік. URL:

<https://www.radiosvoboda.org/a/taras-shevchenko-i-kazakhstan/31651113.html>

8. Рибчинський Ю. Пісня «Шлях до Тараса». URL: https://youtu.be/F-ygq1Uk_fs

9. Презентація до уроку-пресконференції «Т.Г. Шевченко – приклад незламності українського народу». URL:

<https://docs.google.com/presentation/d/1fFnpop1LdlzGLrXjemx84eFOpIy9jw96/edit?usp=sharing&ouid=116292628001679086506&rtpof=true&sd=true>

10. Шевченко Т. Селянська родина. URL:

<https://taras-shevchenko.com.ua/ua/roboty/selyanska-rodina.htm>

11. Шевченко Т. Почаївська Лавра зі сходу, 1846 р. URL:

<https://www.zoda.gov.ua/news/15750/u-zaporizhzhii-demonstrujetsya-vistavka-kartin-tarasa-shevchenka.html>

12. Шевченко Т. Гамалія 1842. URL: <http://izbornyk.org.ua/shevchenko/shev7345.htm>

13. Шевченко Т. Укріплення Іргизкала. URL:

<http://izbornyk.org.ua/shevchenko/shev7345.htm>

Наталія ГУБА

Батьківщина – рідний край.

Урок читання за казкою В.О. Сухомлинського «Деркач і кріт»

2 клас

Мета:

формування предметних компетентностей: знайомитися з творами В.О. Сухомлинського; вміти давати оцінку персонажам твору; збагатити словниковий запас учнів; розвивати образне мислення, зв'язне мовлення учнів, виховувати любов до Батьківщини, стимулювати появу зацікавленості до природи рідного краю;

формування ключових компетентностей: уміння вчитися; вчити дотримуватися режиму навчальної діяльності, працювати швидко і зосереджено; комунікативної: удосконалювати вміння висловлювати свої думки, використовуючи для цього як мовні, так і позамовні та інтонаційні засоби виразності мовлення; виразно читати; інформаційної: розвивати вміння здобувати з додаткових джерел необхідну інформацію; соціальної: формувати навички самоорганізації, самодисципліни, володіння собою; загальнокультурної: виховувати інтерес до надбань українського народу та їх збереження, повагу до видатних людей; створити на уроці зону психологічного комфорту, запобігти перевтомі учнів.

Додатки до уроку:

- 1) прислів'я до вправи «Збери прислів'я»;
- 2) асоціації для візуалізації вправи «Асоціативний куш»;
- 3) тестування за твором;
- 4) збірка «Аудіювання за творами В.О. Сухомлинського»;
- 5) збірка творів В.О. Сухомлинського для учнів.

Підготовча робота:

- 1) розповідь учнів про В.О. Сухомлинського;
- 2) на дошці намальована картина-заготовка для створення ілюстративного супроводу під час роботи над казкою;
- 3) картинки для створення композиції на дошці (кріт, деркач, сонечко, хмарки, квіти, метелики, шуліка).

Тип уроку: нестандартний урок-анімація позакласного читання (за творами В.О. Сухомлинського).

Особливість проведення уроку-анімації – використання інтерактивних форм роботи, розвиток критичного мислення, творчої уяви для посилення ефективності процесу навчання на уроках позакласного читання. Інтерактивні технології цікаві для учнів, більш продуктивні, сприяють розвитку пізнавальних інтересів. Використання на уроках інтерактивних форм роботи дає можливість закомплексованим малоактивним учням із невисоким рівнем навчальних досягнень активно включитися в хід уроку, розкрити свій потенціал.

Урок-анімація забезпечує можливість зацікавити учнів навчальним матеріалом, дарує радість від власних освітніх досягнень, створює комфортні умови навчання, при яких кожна дитина бачить свою успішність та відчуває інтелектуальну спроможність. Такими формами проведення уроку позакласного читання можна надавати учням можливість відчувати радість від пізнання нового, процесу учіння, творчої діяльності.

Місцем проведення є класна кімната. Для створення комбінованої картини за твором використовують магнітну дошку.

Обладнання: збірка творів для дітей В.О. Сухомлинського «Казки школи під голубим небом»; збірки творів для учнів, збірки для проведення аудіювання за творами В.О. Сухомлинського; телевізор, ноутбук.

Хід уроку

I. Емоційна установка на навчальну діяльність.

Весело у світ дивіться,
Сум од себе проженіть.
Встали вранці – усміхніться
І добро весь день творіть.
Усмішка, неначе сонце,
Світло і тепло дає.
Як загляне у віконце,
Зразу радісно стає.
Встаньте, діти, всі рівненько,
Посміхніться веселенько,
Поверніться до гостей, привітайтеся:
 «Добрий день!» (хором)
Всім присутнім ми зичимо здоров'я, добра,
А тепер до роботи нам братись пора.

– Я бачу – у вас гарний настрій, ви налаштовані на плідну працю. Бажаю, щоб робота на уроці принесла вам нові знання, приємні враження.

– Якими ви будете на уроці? (*Активними, кмітливими, розумними, уважними, організованими.*)

II. Мовленнєва розминка.

Формування читацьких навичок.

– Ми прагнемо навчитися гарно і виразно читати. Для того, щоб читати правильно, потрібно тренувати своє дихання, розвивати пам'ять та увагу. Тож виконаємо наступні вправи.

1. Робота над чистомовкою.

Ці – ці – ці – ми учні молодці.

Ок – ок – ок – дружно розпочнемо урок.

Ати – ати – ати – будемо швидко ми читати,

Ати – ати – ати – на питання відповідати.

– Вивчимо нову чистомовку:

На – на – на – рідна ... (*сторона*).

Ай – ай – ай – наш рідний ... (*край*).

Жи – жи – жи – землю рідну ... (*бережи*).

2. Дихальні вправи.

– «задуй свічку»;

– «подуй на обпечений пальчик»;

– «погрій долоньки»;

– «подуй на кульбабку»;

– «понюхай квіточку».

3. Робота над скоромовкою.

– Повторимо вивчену скоромовку. Спочатку повільно, швидше і тихо, голосно і швидко.

Віл везе важучий віз,

Вовну, вату, верболіз.

Вперся віл – і впало з возу

Вісім в'язок верболозу.

4. Гра «Знайди зайве». Визнач зайве слово і поясни свою думку.

Земля батьків, рідний край, книга, Батьківщина.

III. Актуалізація опорних знань.

1. Звучить пісня про Україну. Використання аудіозапису «Україна – це ти» Тіни Кароль [7].

– Діти, про що співається в пісні? (*Про Батьківщину, Україну, рідний край*)

– Чи знайома вам ця пісня? Хто її виконує? (*Так. Тіна Кароль*)

– Хто написав слова і музику до цієї пісні? Де ви їх чули? (*Слова Тіни Кароль та Миколи Бровченка, музика Тіни Кароль*).

Хрестоматія сучасних українських письменників для 1–2 класів [13].

Інтерактивна вправа «Передбачення».

– Діти, як ви думаєте, яка тема нашого уроку?
(Про Україну, Батьківщину)

2. Вправа на розвиток критичного мислення «Асоціативний куш».

– Діти, які виникають у вас асоціації, коли ви чуєте слово «**Батьківщина**»? (Рідний дім, рідне село, батьки, сім'я, рідна школа, мамина колискова, друзі...).

Слова для візуалізації асоціацій на дошці: Україна, рідний край, мати й батько, школа і друзі, рідне село, рідний дім, сім'я і рідня, калина і верба, Київ і Дніпро, гімн, герб, прапор, захисники, рідна земля, козаки, мирне небо, гарні дівчата, лелеченька, Батьківщина, рідний край, мужні хлоп'ята [1].

IV. Повідомлення теми і мети уроку.

Є багато країн на землі,
В них – озера, річки і долини.
Є країни великі й малі,
Та найкраща завжди – Батьківщина.

– Як називається наша Батьківщина? (Україна)

Гра «Розсипанка». (Діти у групах складають прислів'я зі слів.)

Матеріал для групової роботи: «Нема без кореня рослини, а нас, людей, – без Батьківщини» [5].

– Як ви розумієте це прислів'я?

– Так, діти, на сьогоднішньому уроці ми будемо говорити про Батьківщину. А допоможуть нам мудрі твори В.О. Сухомлинського. Ми продовжуємо знайомство з творами цього письменника. Ви вивчите нові слова, дізнаєтеся більше цікавого про рідну природу. Будемо вдосконалювати навички читання та зв'язне мовлення, вчитися любити Батьківщину, а також подбаємо про своє здоров'я.

1. Вправа «Презентація»: знайомство дітей з автором.

Випереджаюче завдання.

Повідомлення дітей про В.О. Сухомлинського, що супроводжуються слайдами [8].

– Що ви знаєте про В. О. Сухомлинського?

– Це великий педагог, мудрий вчитель, письменник і просто чудова людина.

– Народився В. Сухомлинський 28 вересня 1918 р. в с. Василівці на Кіровоградщині в бідній селянській родині. Крім Василя в сім'ї було ще троє дітей.

– Своє життя присвятив дітям. Сухомлинський працював вчителем української мови та літератури.

Фото 1 – Підручник «Хрестоматія сучасних українських письменників для 1–2 класів»

– Потім став директором Павлівської середньої школи, і пропрацював на посаді 35 років.

– В.О. Сухомлинський написав близько 1500 оповідань і казок для дітей.

– Він закликав усіх любити Батьківщину, творити добро, жити по совісті.

2. Вправа «Мозковий штурм».

– Девізом нашого уроку є слова В. Сухомлинського: «Той, хто посправжньому любить свою Батьківщину, – з усякого погляду справжня людина».

– Що значить бути справжньою людиною? (*Любити рідний край, оберігати природу, бути чесним, допомагати іншим, захищати Батьківщину...*)

Руханка «Україно, ти моя родино!» [10].

V. Робота над темою уроку.

– Діти, на дошці у нас малюнок. Під час уроку ми будемо його доповнювати, «домальовувати». Подивіться уважно: а де наше тепле, яскраве, лагідне сонечко? (*Його закрили хмарки!*)

– А хочете, щоб воно з'явилося? (*Так!*)

– А для цього треба правильно виконувати завдання, активно працювати під час уроку і розігнати хмарки!

1. Робота над загадками.

Понад лугом линуць, линуць звуки хриплуваті,

Ніби хтось міцну тканину роздира на клапті.

Ранок синій брови хмурить: – Хто дере, питаю?

Із лози пташатко буре: – Дир!.. Це я... співаю.

(Деркач)

Хто це землю вигортає,

Мов купини навертає?

То підземний хід

Риє, риє... (Кріт)

Інтерактивна вправа «Передбачення».

– Ви відгадали загадки. Як ви вважаєте, як називається казка В. Сухомлинського, над якою ми будемо працювати? Свою відповідь починайте словами: «Я думаю ...», «На мою думку...» тощо.

(*Вправно працювали й прогнали одну хмаринку. З'явилися перші гарні квіточки.*)

2. Повідомлення підготовлених учнів. Демонстрація ілюстрації з тваринами.

Учень 1. Свою назву цей птах отримав за гучний крик «дерк-дерк». У нього пір'я рудувато-буре, з боків з білими смугами. Найулюбленіші місця – трависті луки. Бігає швидко, часто змінює напрямок бігу.

Швидко літає. Деркач – гніздовий перелітний птах, що селиться по всій території України. Восени відлітає на зимівлю у теплі краї. Повертається до нас навесні, але не видає себе до тих пір, поки не виросте трава. І лише тоді можна почути його співи.

Малюнок 1 – Деркач

Фото 2 – Кріт

Учень 2. Кріт проводить своє життя під землею, тому погано бачить, але має гострий слух і нюх. Кріт може викопати нору і сховатися в ній за 1 хвилину. Риє дуже довгі підземні ходи. Живиться земляними черв'яками та підземними комахами. Якщо на його шляху трапляється миша, жаба, ящірка і навіть маленька змійка, усіх їх він із задоволенням їсть. У зимову сплячку не впадає. Як не дивно, кріт добре плаває.

– Більше цікавого про цих тварин ви дізнаєтеся, прочитавши інформацію у куточку новин.

(Гарно виконали завдання, і ще одна хмаринка втекла. Доповнимо нашу картину зображеннями деркача і крота.)

Руханка «А ми любимо читати» [9].

3. Ознайомлення із твором В.О. Сухомлинського «Деркач і Кріт».

– Ми сьогодні познайомимося з казкою В. Сухомлинського «Деркач і Кріт». Послухайте її.

Деркач і Кріт

Із далекого теплого краю повертався на північ, на нашу землю, маленький Деркач. Це пташка сіренька. Улітку вона виводить у нас діток, а на зиму відлітає в Африку.

Важко летіти Деркачеві, маленькі в нього крильця. Того він як де летить, а як де й пішки іде. Ось і зараз, опустившись на землю, він ішов і йшов на північ. Іде собі й тихенько пісеньку співає про далекий північний край, про гніздечко під кущем лози на зеленому лузі там його мила батьківщина. Іде собі, іде й зустрічає Крота. Сидить Кріт у норі, висунув мордочку й питає Деркача: – Хто ти такий і куди йдеш?

Інтерактивна вправа «Передбачення». – Як ви думаєте, що буде далі?

– Я пташка Деркач, повертаюсь на батьківщину із теплого краю. Розповів Деркач Кротові про свою далеку північну вітчизну й про теплу африканську землю.

– А чого ти не поселишся на тій теплій землі і не живеш там завжди? – питається здивований Кріт.

– Чого щороку мандруєш тисячі кілометрів? Ти ж до крові поранив ноги. Тебе скрізь підстерігає шуліка. Що заставляє тебе так поневірятися? Що тебе кличе на холодну північ?

– Батьківщина, – відповів Деркач.

Первинне обговорення:

– Чи справдилися ваші передбачення? (...)

– Що здивувало вас у цій розповіді? (...)

– Хто підстерігав Деркача у його поневіряннях? (...)

– Чому Деркач повертається додому? (...)

4. Словникова робота.

Пояснення значення слів:

Африка – далекий теплий край, куди відлітають птахи на зиму.

Малюнок 2 – Африка

Поневірятися – бідувати, тяжко жити.

Шуліка – хижий птах родини яструбових, занесений до Червоної книги України (ілюстрація).

Читання стовпчиків слів на дошці за вчителем «луною».

Самостійне читання слів повільно і правильно.

3. Робота над текстом.

Самостійне читання оповідання учнями. Вправа «Бджілки».

Малюнок 3 – Шуліка

Читання тексту у збірках для учнів за книгою В.О. Сухомлинського «Казки школи під голубим небом» [12].

– Де зимує деркач? (*У далекій Африці*)

– Що кличе птаха додому? (*Любов до рідного краю, до Батьківщини.*)

Офтальмологічна пауза «Бджілки». [6].

Аналіз тексту з елементами вибіркового читання.

– Звідки повертається Деркачик? (*Із далекого теплого краю повертався на північ, на нашу землю, маленький Деркач.*)

– Чому відлітає у далекі теплі краї?

– Про що співав пісеньку Деркач? (*Іде собі й тихенько пісеньку співає про далекий північний край, про гніздечко під кущем лози на зеленому лузі там його мила батьківщина.*)

– Яким є шлях птаха додому?

– «Що тебе кличе на холодну північ?» («– Батьківщина, – відповів Деркач».)

– Якщо в Африці тепло, є їжа, то чому деркач повертається назад?

(*Діти, під час виконання завдань ви були активними й прогнали сердиту хмарку. Зраділи й прилетіли яскраві метелики.*)

Робота в парах. Дидактична гра «Дослідники».

– Скільки разів у тексті зустрічаються слова:

1-ша пара: Деркач (6),

2-га пара: Кріт (5),

3-тя пара: Батьківщина (3).

– Де пташка була найщасливіша?

VI. Повторення та закріплення вивченого матеріалу.

Тестування за казкою «Деркач і Кріт».

Запитання:

1. Хто повертався на Батьківщину з далекого теплого краю?

а) деркач; б) Лелека.

2. Якого кольору пташка?

а) коричневого; б) сіренького.

3. Кого зустрів Деркач?

а) Кота; б) Крота.

4. Що примушує Деркача переносити поневіряння?

а) звичка; б) рідна земля.

Взаємоперевірка в парах.

Робота за картками.

– З'єднайте правильно слово і його значення:

Африка	бідувати, тяжке життя.
Шуліка	далекий теплий край, куди відлітають птахи на зиму.
Поневірятися	хижий птах родини яструбових, занесений до Червоної книги України.

Самоперевірка виконання завдання.

– Перевірте правильність виконання завдання за ключем на екрані.

(Діти, ви правильно виконали завдання, і прогнали останню хмаринку. На таких розумних дітей глянуло сонечко і весело посміхнулося).

VII. Підсумок уроку. Рефлексія. Оцінювання роботи учнів на уроці.

– З яким твором ознайомилися? (Казка «Деркач і Кріт».)

– Хто автор казки? (В.О. Сухомлинський.)

– Чого він нас вчить? (Любити Батьківщину, рідний край)

– У вас на партах у конвертах є смайлики. Оберіть смайлик, що відповідає настрою, з яким ви ідете з уроку [11].

Схема 1 – Самооцінювання

– Подивіться, яку чудову картину рідної природи ви створили своєю плідною працею на уроці! Любіть Батьківщину, оберігайте свій рідний край, шануйте рідну мову, пам'ятайте видатних людей України!

– У «Куточку читача» новий твір: оповідання Василя Сухомлинського «Верба – мов дівчина золотокоса».

Ви знаєте: хто прочитає твір і відповідь на питання «Скриньки завдань», отримає сюрприз – листівку-розмальовку до Великодня, яку ви можете розмалювати та подарувати близькій людині. Бажаю вам успіхів!

Фото 3 – Результат роботи учнів на уроці

VIII. Домашнє завдання.

На вибір:

1. Скласти свою маленьку казочку або віршик про рідний край.
2. Намалювати ілюстрацію до казки.
3. Дібрати прислів'я про Батьківщину.

Список використаних джерел

1. Асоціації «Батьківщина». URL: <https://docs.google.com/document/d/1tT9d8TFKsjyumoOvk3dt9YrGQusrmbm/edit?usp=sharing&oid=101923321856317818167&rtpof=true&sd=true>
2. Деркач африканський. URL: <https://www.prohunting.com.ua/%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96-%D0%BF%D1%82%D0%B0%D1%85%D0%B8/%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B0%D1%87/>
3. Збірка для проведення аудіювання за творами В.О. Сухомлинського / автор-укладач Н. Губа. URL: https://docs.google.com/document/d/1C19dPFr7c2ce_VosAqC711pm4Mmy_vJo/edit?usp=sharing&oid=101923321856317818167&rtpof=true&sd=true
4. Збірка творів для позакласного читання учнів за збіркою В.О. Сухомлинського «Казки школи під голубим небом» / укладач Н. Губа. URL: <https://docs.google.com/document/d/11Gol1Fe6eR3N1u5M7yI40K9j1GlgdqJ/edit?usp=sharing&oid=101923321856317818167&rtpof=true&sd=true>
5. Матеріал для групової роботи. URL: https://docs.google.com/document/d/1Y_KRPx7q12wBzehfgqrzzCMZM63O_nmH/edit?usp=sharing&oid=101923321856317818167&rtpof=true&sd=true
6. Офтальмологічна пауза «Бджілки». URL: https://drive.google.com/file/d/1eHA9tS3YwPW_jyLJRymhmznNJ1Dywxlo/view?usp=sharing
7. Пісня Тіни Кароль «Україна – це ти». URL: https://www.youtube.com/watch?v=AY7bxCRW8_g
8. Презентація «В.О. Сухомлинський». URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-vasil-oleksandrovich-suhomlinskiy-123915.html>
9. Руханка «А ми любимо читати». URL: <https://drive.google.com/file/d/171h4hYuMVCvh1e4UvJ4UtQVuch04Fxxj/view?usp=sharing>
10. Руханка «Україно, ми твоя родина» URL: https://drive.google.com/file/d/1_Kpzhab8ThWrrkcnJZHnqSsBcXoqwc/view?usp=sharing
11. Смайлики для оцінювання знань НУШ. URL: <https://vseosvita.ua/library/smajliki-dla-ocinuvanna-znan-nus-168626.html>
12. Сухомлинський В.О. Казки школи під голубим небом: збірка творів для дітей. URL: <http://surl.li/hmamn>
13. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Т. Стус. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 160 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/pochatkova/hrestomatiya_ukr-lit-1-2klass.pdf
14. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3,4 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Т. Стус. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 192 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/pochatkova/hrestomatiya_ukr-lit-3-4klass.pdf
15. Цікаві факти про кротів. URL: <https://faktypro.com.ua/page/23-czikavikh-faktu-pro-krotiv>
16. Червона книга України. URL: <https://redbook-ua.org>
17. Червона книга України. Шуліка. URL: <https://redbook-ua.org/item/milvus-milvus-linnaeus/>

З природою єдині. Твори для дітей Григора Тютюнника.

Урок-змагання

4 клас

Мета: формувати компетентності: ключові (спілкування державною мовою: лаконічно та зрозуміло формулювати думку про світ творчості відомого українського письменника Григора Тютюнника; розвивати виразне та зв'язне мовлення під час виступів; чітко аргументувати свій вибір інформації); уміння вчитися (доводити правильність власної думки під час представлення його творів; прищеплювати любов до читання, розвивати вміння спілкуватися); предметні (усвідомити важливість уміння визначати мету читання тексту, розвивати індивідуальне мовлення, вміння працювати у групі, виховувати читача з позитивним емоційним досвідом, здатного висловлювати власне ставлення до прочитаного та вміння зацікавитися читанням нової дитячої книжки, з бережливим ставленням до природи).

Очікувані результати:

- здобувач освіти обговорює усне повідомлення в парі або групі для пошуку додаткових аргументів або спростування наведених [4 МОВ 1-1.1-3];
- виокремлює інформацію для створення власного висловлення з конкретною метою (усне оголошення, усний відгук, усний стислий переказ) [4 МОВ 1-1.3-1];
- наводить аргументи на захист власної думки та ілюструє її прикладами [4 МОВ 1-1.6-2];
- дотримується правил літературної вимови у власному висловлюванні [4 МОВ 1-1.6-5];
- відтворює фактичну інформацію з тексту [4 МОВ 2-2.1-6];
- устанавлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, вчинками персонажів та їхніми стосунками з іншими персонажами [4 МОВ 2-2.2-8];
- узагальнює, систематизує, класифікує інформацію з тексту у вигляді таблиць, схем [4 МОВ 2-2.6-3];
- доречно використовує у власних висловленнях слова з переносним значенням, синоніми, антоніми, багатозначні слова й пояснює таке слововживання [4 МОВ 5-4.1-7];
- визначає мету читання й обирає відповідно до неї тексти (для задоволення, розваги, знаходження потрібної інформації) [4 МОВ 2-2.5-1].

Особливості проведення уроку: *уроки-змагання проводяться зазвичай у гарному темпі й дозволяють перевірити практичні й теоретичні знання більшості школярів з обраної теми.*

Організуючи учнів класу в команди, вчитель має піклуватися про однорідність команд за віковими, статевими та психологічними ознаками. Прийоми об'єднання дітей на команди можуть бути різними: за інтересами, за кольором волосся, за першою літерою імені, за лічилкою, за спеціально дібраними умовними позначками.

Цей урок-змагання запропоновано учням із використанням ігор та вправ, які застосовуються на уроках літературного читання та уроках позакласного читання.

Така організація навчального процесу дає можливість формувати навички зв'язного мовлення у молодших школярів та вміння дотримуватися норм етикету в командному спілкуванні. Залучення учня до спільної праці з ровесниками допомагає відчувати й зрозуміти необхідність дотримуватися загальноприйнятих норм і правил навчальної взаємодії, привчає підпорядковувати особистісні цілі й бажання спільній справі, сприяє розвитку комунікативних умінь.

Обладнання: відео презентації життєпису письменника, аудіокнига, загадки, ілюстрації, друкований варіант твору, завдання для ігор, фішки для нагородження за завдання, картки для самооцінювання-оцінювання учителем.

Хід уроку

I. Організаційний момент. Аутотренінг.

- Я – школяр.
- Я – особистість творча.
- Я думаю, замислююсь.
- Я аналізую, висловлюю свої судження.
- Я хочу знати!

II. Вдосконалення навичок читання.

Гра «Цікаве перетворення».

– Перетворіть слово *сад* у *лис*, змінюючи в кожному слові тільки одну літеру.

Сад – лад – лід – лис – лис.

III. Повідомлення теми і мети уроку.

На сьогоднішньому уроці ми познайомимося з чудовими оповіданнями, автором яких є відомий дитячий письменник. Прізвище дізнається, пройшовши лабіринт.

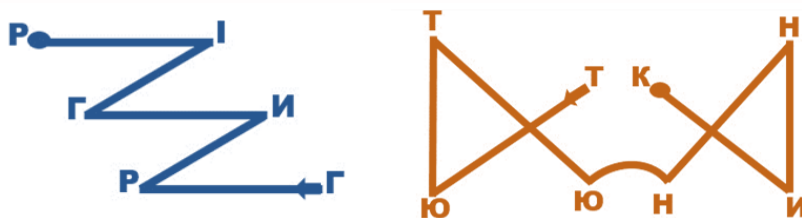

Схема 1 – Лабіринт «Відомий дитячий письменник»

Мною було запропоновано завдання для зацікавлення і розуміння нового твору. Кожна група обирала ті, які вважала за потрібне. Я уважно слідкуватиму за кожним із них: його виконання буду оцінювати фішками, які з'являться на вашому столі. Вкінці уроку підрахуємо і визначимо переможців. Бажаю усім успіхів!

Ознайомлення із життєвим і творчим шляхом Григора Тютюнника.

Перегляд відеопрезентації життєпису письменника [4].

Хто (прізвище, ім'я)
Дата народження
Жанри
Відомі твори
Цікаві факти життя

– Перед переглядом ознайомтеся з таблицею.

Перевірка розуміння сприйнятої інформації.

– Готові дати відповіді за даними таблиці? *(Відповіді дітей)*

– На сьогоднішньому уроці змагатимемося. Дві групи представлять обрані ними книги цікавими завданнями, пропагуватимуть прочитати їх.

Виставка книг Григора Тютюнника, розташована у класі [3].

«Дивак»		«Степова казка»	
			
«Додому, додому...»		«Лісова сторожка»	
			
«Нічний злодій»		«Однокрил»	
			

«Ласочка»		«Як спіймали розбишаку»	
			

V. Робота над темою уроку.

1. Представлення обраної книги групою «Лисички» (назву команди оголошують після розгадування загадки).

Загадка.

В темнім лісі проживає,
Довгий хвіст пухнастий має.
Їй на місці не сидиться.
Як зовуть її?... (Лисиця) [5].

Гра «Передбачення».

– Як ви гадаєте, про кого оповідання, яке ми приготували?
(Відповіді дітей)

Так. І називається воно «Ласочка». Чому така назва, згодом дізнаєтеся.

Малюнок 1 – Ілюстрація до оповідання «Ласочка»

Словникова робота.

– Щоб легше вам сприймати текст, проведемо гру «Луна».

Пасовисько	Ожеледь	Рибалити
Підзолочений	Облизнулося	Вудочці
Закортіло	Вудити	Скімлення
Прокинувся	Куняв	Засипав

Гра «Знайди іменники, потім – прикметники і дієслова».

– Які слова спільнокореневі?

– Які – синоніми?

– Що ви можете сказати про слова *прокинувся*, *засипав*?

Гра «Мозайка».

Друкований варіант твору розрізано на частини, «Лелеки» складають його, визначаючи послідовність подій.

Гра «Кола по воді» (дібрати слова, які, на вашу думку, характеризують головного героя).

А – ...

Р – ...

С – ...

Е – ...

Н – ...

Скласти речення з визначених слів.

Гра «Допоможи лисеняті».

На «крижинках» записаний початок речення, треба знайти кінець і зачитати.

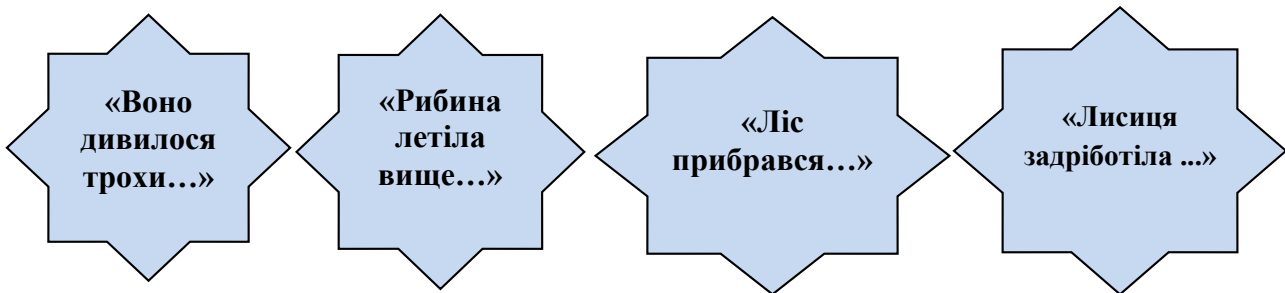

Схема 2 – Деталі до гри «Допоможи лисеняті»

Міні-рефлексія.

– Чи зацікавили ми вас оповіданням? Прочитаєте? А ще поставте цікаве запитання до тексту, щоб ми на нього відповіли.

Фізкультхвилинка-руханка «Скоро Перемога» [7].

1. Представлення обраної книги групою «Лелеки» (назву команди потрібно оголосити після розгадування загадки).

Загадка.

Дзьоб червоний і панчішки,
Дуже довгі, тонкі ніжки,
Жабок ловить на болоті,
Тямить добре у дрібноті! (Лелека) [5].

Інформація про птаха (з ілюстрацією).

Лелека в Україні – птах священний, птах-символ. Він має безліч народних назв: черногуз, бусол, бусел, бусько, бузько, бусьок, бузьок, боцюн, боцян, гайстер. Ще про одну дізнаєтеся, коли прочитаєте оповідання. Із ним пов'язана велика кількість повір'їв, легенд та казок. Лелека приносить дітей, щастя, дбає про врожай – основу добробуту селянина. Тому його треба оберігати, піклуватися про нього [1].

Легенда про лелеку.

Є одна легенда, що Бог зібрав усіх гадюк, вужів, отруйних комах у мішок і звелів чоловікові кинути його в море, але ні в якому разі не розв'язувати. Чоловік не витримав, розв'язав мішок, а звідти всі гади і виповзли. Тоді Бог перетворив того чоловіка на лелеку, щоб він зібрав усіх отих жаб, гадюк і вужів [8].

Робота над скоромовкою.

Летіла лелека, заклекотіла до лелеченят [8].

Малюнок 2 – Ілюстрація до оповідання «Бушля»

Один із учасники групи «Лелеки» читає скоромовку виразно, напівголосно у помірному темпі; швидко; дуже швидко, група «Лисички» повторює за ними.

Прогнозоване читання.

– Здогадайтеся за ілюстрацією до тексту, про кого та про що йтиметься.

Слухання уривку з аудіокниги.

Гра «Продовж історію».

– Пофантазуйте, як можна продовжити цю історію.

Міні-рефлексія.

– Чи сподобалося вам оповіданням? Прочитаєте? А ще підпишіть ілюстрацію та намалюйте свою.

V. Рефлексія. Самооцінювання, оцінювання учителем (картки-олівчики).

– З творчістю якого письменника познайомилися?

– З якими творами? Які вони за жанром?

– Чи підходять їм такі заголовки?

– Чого навчає нас автор своїми оповіданнями?

– Що у них спільне, а що відмінне? (*Заповнити на колах Ейлера*)

– Ще прошу ознайомитися з виставкою дитячих книг Григора Тютюнника.

– Я вдячна усім за плідну роботу.

Підсумок уроку.

– Описуючи незвичайну пригоду людини зі звірами-птахами, автор ніби закликає: шануйте, любіть та оберігайте природу, товаришуйте з «братами нашими меншими» – і це стане окрасою вашого життя.

VI. Домашнє завдання.

Групі «Лелеки»: детально переказувати Григора Тютюнника «Ласочка», поставити цікаве запитання до тексту, щоб ми на нього відповіли.

Групі «Лисички»: прочитати оповідання Григора Тютюнника «Бушля», підписати ілюстрацію та намалювати свої.

Додатки
Григор Тютюнник

Ласочка

Як сонце тільки-но червонило небо на сході, Арсен уже сидів у човні біля своєї верби і пильнував за вудками. В лісі бродив туман, підзолочений сонячним промінням, туркотіли припутні, вистукували дзьобами дятли, а іноді лунко тріщало галуззя і було чути: хро-хро... хря-хря...

Арсен знав, що то вепри з виводками вепренят вертаються з нічного пасовиська у свої сховища...

А одного разу, коли Арсен, зігрітий сонцем, куняв у човні, то підводячи, то опускаючи голову, за спиною в нього почулося тоненьке скімлення. Арсен прокинувся і огледівся.

Високо на кручі, супроти човна, схиливши голову набік, стояло лисеня. Воно дивилося трохи здивованими і зовсім не хитрими очима. Потім перевело погляд у задок човна і облизнулося: на дні, засланім травою, лежала риба.

– Ану! – сказав Арсен і ляснув себе долонею по коліну. Лисеня трохи позадкувало, проте не втекло.

– Бойове! – сказав Арсен. – То що тобі – рибки закортіло? Лисеня тоненько писнуло.

– Ну, на вже, – Арсен трохи подумав і додав: – Ласочка... Рибина летіла вище лисеняти, але воно прудко підскочило й ухопило її передніми лапами.

– Молодця! – похвалив Арсен і заходився міняти наживку. А коли озирнувся, лисеняти вже не було.

Однак наступного ранку воно прийшло знову. І знов Арсен кинув йому рибину – одну, бо лисеня більше не просило.

Так вони й потоваришували. Незабаром лисеня вже знало, що його звати Ласочка і що коли Арсен каже: «Встань!» або «Ляж!», то треба вставати або лягати. Знало також і те, що риба інколи не клює. Сидить-сидить Арсен, а поплавки на його вудках ані ворухнуться. Тоді Ласочка не скімлила і не молотила хвостом по землі, як завжди, побачивши у човні рибу, а лягала в траву й ждала. Арсенові набридало дивитися на нерухомі поплавки, і він часто-густо засинав.

Сидить і спить.

А якось чує крізь сон: Ласочка дзявулить. Прокинувся, аж поплавка на одній вудочці немає, поринув. А лисеня на кручі вухами пряде, передніми лапами дрібушить-витанцьовує од нетерплячки. Вхопив вудочку, смик – є окунь!

– На, Ласочко, це ти спіймала! – весело сказав Арсен і кинув окуня на кручу. З того дня він вже не боявся спати, бо як тільки поплавок ворухнеться, то Ласочка його й розбудить.

Так вони й рибалили вдвох.

Потім настала довга-предовга зима. Ліс прибрався в іній та ожеледець. І не співали вже в ньому птахи, тільки вітер ночами завивав у гіллі.

Старий Арсен уже не ходив на річку, але часом згадував Ласочку: де-то вона тулиться в таку холоднечу?

А весною, коли крига скресла і сонце вгріло, одніс Арсен човна на річку, полагодив вудки і знову, як торік, сів ловити рибу – бабі та внукам на юшку. Вудить та все озирається: чи нема, бува, Ласочки? Раз, і вдруге, і втретє – немає...

А вчетверте озирнувся – стоїть на кручі велика пухнаста лисиця з розумними, але зовсім не хитрими очима, а поруч неї – лисеня.

– Ласочко? – невпевнено покликав Арсен.

Лисиця задрібушила передніми лапами, замолотила хвостом по землі й лягла. Лисеня ж, побачивши у човні рибу, облизнулося й тихенько заскімлило.

– Те-те-те... – весело сказав Арсен. – Це що ж виходить: я увесь ваш рід годуватиму?

І кинув на кручу рибину.

Лисеня спіймало її передніми лапами і стало їсти. А Ласочка сиділа нерухомо, пильно стежачи за поплавками... З того часу вони рибалили втрюх [6].

Бушля

Одного разу, коли Арсен, як завжди, рибалив біля своєї верби, припустив дощ. Вода в річці зробилася сірою та непривітною. Перестало виспівувати й витьохкувати птаство всяк на свій лад, лише дятел стукотів десь недалечко по корі всохлого дерева. Не клювало, бо в дощ риба залягає на дні й спить. Арсен прикрив голову та плечі лантухом, який завжди носив з собою про дощ, і дивився на воду. По ній густо витанцьовували дощові спичаки й здіймалися великі прозорі бульбахи. Дивився, дивився Арсен на той танок дощу по річці та незчувся, коли й заснув.

А тут летіла бушля – велика довгонога і довгошия птаха, що любить ховатися попід очеретом та лепешкою й вичікувати, доки мимо пливтиме рибинка: то вже вона її неодмінно втопить своїм зубатим дзьобом. Покружляла бушля над Арсеном, а він і не зворухнеться, бо спить, – подумала, напевне, що то пень, та й сіла просто йому на голову. Сіла, учепилась кігтями в лантушину й теж задрімала під кущем.

Довгенько так вони сиділи обоє: Арсен у човні, бушля – на Арсенові.

От уже й сонце крізь хмари проглянуло, і дощик ущух, і птахи знову заспівали, а вони сплять – розморило на дощ обох.

Першою прокинулася бушля. Кліпнула очима, звелася на ноги і... збудила Арсена. Хотів був старий підняти голову – несила, важке щось тисне її вниз. Тільки ворухнув рукою, щоб помацати, що воно за диво, а бушля як закричить:

К-а-а-й... – мов людина.

Ударила крильми діда по вухах, раз і вдруге – не зніметься, бо кігті в лантушині заплуталися. Аж похолов од страху Арсен. Та й собі в крик:

– Рят-у-у-йте-ж-бо-що-воно-за-лиха-година!

Бушля кричить, і Арсен кричить. А довкіл, ні в лісі, ні на річці, ані лялечки, тільки луна котиться.

Нарешті бушля таки злетіла, хоч і подряпала кігтями дідову голову. Побачивши пташу, що метнулася від нього понад водою, Арсен отямився, поторкав руками здряпану голову й сказав:

– Я тобі пеньок, чи що? – І заходився мотати вудки.

А дома не втримався, розказав бабі про свою пригоду з бушлею. Посміялися вдвох, та й годі. І, може, пригоду цю й забули б, якби Арсениха не переповіла її сусідці, а сусідка – своїй сусідці... Доки все село взнало.

Тепер, як іде Арсен вудити, рибалки гукають йому з-під круч:

– Поспішайте, діду, поспішайте, бо ондечки над вашою вербою вже бушля кружляє... Жде!

– Ану ж, діду, розкажіть, як ви з бушлею кричали!.. Арсен і не сердиться. Усміхнеться хіба та й скаже:

– Отак і кричали: вона по-своєму, а я по-своєму.

Відтоді й по сей день Арсена звуть у селі не інакше, як Бушля [6].

Список використаних джерел

1. Голобородько В. Білий лелека. URL: <https://onlyart.org.ua/goloborodko-vasyl-bila-leleka-skor/>
2. Григір Тютюнник : біографічний нарис та огляд творчості. Усі українські письменники / упоряд. Ю. І. Хізова, В. В. Щоголева. Х., 2009. С. 19–124.
3. Григір Тютюнник, добірка оповідань. URL: <http://surl.li/ohfkm>
4. Григір Тютюнник: біографія для дітей. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Rkr5hKY7XgE&ab_channel=%D0%97%D0%BD%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D0%A7%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B8
5. Загадки. URL: <https://mamabook.com.ua>
6. Повні тексти творів Григора Тютюнника. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/author.php?id=110>
7. Руханка «Скоро перемога». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=53bG9RlzTV8>
8. Скоромовки. <https://vseosvita.ua/library/embed/0100ee45-8fe0.doc.html>
9. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи. Київ: Світоч, 2019. 336 с.
10. Уроки позакласного читання. URL: https://steginkamaysternosti.blogspot.com/p/blog-page_84.html

Людмила ДЕМЕНКОВЕЦЬ

Читати – це не нудно! Переконайся сам!
Саша Кочубей, «Сім нескладух Говорухи».
Урок-обговорення
4 клас

Мета: *формування предметних компетентностей:* провести ознайомлення з повістю Саші Кочубей; навчати оцінювати вчинки головних героїв, наслідувати їх позитивні риси, прагнути до самовдосконалення; формувати вміння підтримувати колективну дискусію за змістом прочитаного; враховувати думку і міркування однокласників; відстоювати власну думку; дотримуватися норм культури спілкування; удосконалювати читацькі інтереси; розвивати навички читання; виховувати взаємодопомогу, доброзичливе ставлення до людей, до тварин, уміння дружити і бути справжнім другом;

формування ключових компетентностей: *уміння вчитися:* формувати здатність сприймати мету, яку ставить вчитель, відповідно до неї планувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати; *комунікативної:* навчати співпрацювати в парі, в групі, в колективі; *громадянської:* виховувати доброзичливе ставлення до оточуючих; *інформаційної:* розвивати вміння здобувати з книг необхідну інформацію; *загальнокультурної:* сприяти дотриманню норм мовленнєвої культури, правила поведінки на уроці.

Очікувані результати: учні вміють аналізувати головних героїв, їхні вчинки; добирають інтонацію, тон і темп читання, вміють висловлювати свої думки, оцінюють свою роботу на уроці.

Особливості проведення уроку: *урок у вигляді обговорення.*

Підготовчий етап: дітям за два тижні до проведення уроку було завдання прочитати повість. Знайти найцікавіший момент у творі, підготуватися до виразного читання або детального переказу вибраного сюжету (на вибір), намалювати свої ілюстрації до повісті та дати відповідь на запитання «Читати – це нудно чи ні?».

Якісне навчання неможливе без активного залучення до процесу навчання самих учасників. Тому так важливо для вчителя/вчительки вміти використовувати різні способи обговорення з метою отримання зворотного зв'язку від учасників, активізації їхньої розумової діяльності, підвищення інтересу до навчання, зокрема читання, та розвитку самостійності.

Для відкритого обговорення ми взяли одне питання для всього класу: «Читати – це нудно чи ні?» Було підготовлено картки відгуки, на яких діти написали свої роздуми. Картки відгуків – це невеликі картки паперу, на яких анонімно діти записують відповідь на ваше запитання. Цей метод ми використали у вправі «Скринька думок» для економії часу та забезпечення анонімності у відповідях на непрості запитання.

Обговорення проводяться в п'яти підгрупах (4–5 осіб) з метою обміну підготовленою інформацією та ефективного виконання освітніх завдань. Така організація уроку-обговорення сприяє активності кожного учасника, взаємодії й взаємопідтримці один одного в будь-якому виді початкової діяльності та підготовці до вирішення кожною дитиною життєвих ситуацій, пов'язаних із формуванням її як особистості.

Обладнання: відео презентації життєпису письменниці, ілюстрації, друкований варіант твору, завдання для ігор, кольорові стікери, цеглинки «Лего».

Хід уроку

*Ті хто читають книги,
завжди будуть керувати тими,
хто дивиться телевізор.*

Жанліс Ф.

Мотиваційні моменти уроку.

1. Слово вчителя.

– Доброго дня, мої юні друзі! Сьогодні у нас незвичайний день! День, коли ми будемо себе переконувати в тому, що життя без книги – це шлях у пустоту... Ви зрозумієте, що книга, постійно освітлює життєвий шлях людини, яка читає, а той, хто не любить читати, ходить напомацки і рухається не в зовсім правильному напрямку!

– А нашим екскурсоводом у країну Почитайку сьогодні буде дуже цікава, запальна молода українська письменниця – Саша Кочубей та її неповторний, смішнучий, як на мою думку, твір «Сім нескладух Говорухи».

– Ну, що? Вперед? Готові сьогодні багато дізнатися нового та цікавого? А готові посміятися від душі? А погратися? *(Відповіді дітей)*

– На уроці будьте активні, діліться своїми думками та враженнями. І я впевнена, що сьогодні ми гарно та з користю проведемо час.

1. «Скринька думок» Дітям роздано стікери, на яких вони написали свої відповіді-думки на питання: «**Читати – це нудно, чи ні?**».

На дошці – поштова скринька, куди будуть клеїти листочки-стікери. Це все – під пісню Фарелла Уїльямса «Нарру» [1].

Актуалізація опорних знань.

1. «Закінчи речення».

– Обери правильну відповідь та покажи відповідну цеглинку «Лего» (на цеглинках написано відповіді):

- народний або літературний твір про вигадані, часто фантастичні події – це...;
- невеликий за обсягом прозовий твір, у якому зображували одну подію з життя одного або двох персонажів, це...;
- невеликий віршований, прозовий чи драматичний твір із комічним сюжетом, відмінний від сатиричного твору легкою, жартівливою тональністю, це...

2. Слово вчителя.

– У світі існує безліч цікавих та захоплюючих книг. Їх дуже велика кількість, всі вони різні за змістом, інтригуючі, цікаві, повчальні, захоплюючі та дивовижні.

– А хто їх створює?

– Як на вашу думку, чи було б цікавим життя людей без книги?

Тож давайте сьогодні спробуємо з вами переконатися в тому, що девіз нашого уроку актуальний і важливий: «**Читати – це не нудно! Переконайся сам!**»

– О, ідея! А може і нам зараз спробувати створити свою уявну книгу про книгу?

Назву візьмемо з нашого девізу! Згодні?

Починаємо нашу роботу з першої сторінки, яка має нас познайомити з цікавою авторкою книги.

Глава 1. «Уявне знайомство з письменницею».

– Наше знайомство з Сашею Кочубей буде проходити через переписку в месенджері (можна використати відеоролик <https://youtu.be/pD0yn56bj8w>) [3].

– Добрий день, пані Олександро! Ми раді, вітати вас. Просимо вас дати відповіді на невелике опитування, щоб учні нашого класу більше дізналися про вас, адже ви стали однією з найулюбленіших письменниць серед дітей не тільки нашого класу, а й усієї України.

– Так, я згодна!

– Де ви народились?

– Я народилася в мальовничому і славнозвісному містечку на Черкащині – Умань.

– Як ви можете описати себе трьома словами?

1 – мрійниця, 2 – вимоглива до себе, 3 – завжди почувалася не такою, як усі, в дитинстві це мене бентежило, а зараз розумію, що це прекрасно. Як немає в природі однакових листочків, так нема й однакових людей.

- Яка ви була в дитинстві?
- Дуже чутлива, я б сказала вразлива, переймалася через усе: через оцінки, через зовнішній вигляд, сварки батьків, через хлопців...
- А яка ваша улюблена музика?
- Та багато чого люблю слухати. Зараз, наприклад, подобається творчість Фарела Уільямса. Між іншим, його пісня «Нарру» уже сьогодні звучала у вас на уроці.
- Ваш улюблений актор?
- Леонардо Ді Капріо. По секрету, я у 12 років була в нього закохана.
- Який колір є улюбленим?
- Зелений і жовтий.
- Яка улюблена книга?
- «Маленький принц» – її текст та ілюстрації мають силу душевного зцілення.
- Правда, що вашу книгу «Сім нескладух Говорухи» назвали дебютним вистрілом, що поцілів у серце української підліткової літератури?
- Так, у 2015 році книга виграла конкурс від видавництва «Фонтан казок» як найсмійніша підліткова книга.
- Щоб ви хотіли побажати нашим учням?
- Якнайдовше залишайтеся щасливими дітьми. І читайте, читайте, і читайте – це весело!

Глава 2. «Довідкова».

- Сьогодні на уроці ми вже згадували про деякі види літературних творів, таких, як казки, оповідання, гуморески. А зараз наше знайомство з повістю.
- Що ж таке повість?
- Повість – прозовий твір, у якому описано декілька подій із життя багатьох персонажів. Повість значно більша за обсягом, ніж оповідання.
- Чому «7 нескладух Говорухи» – повість?
- У чому різниця між повістю та оповіданням?
- Чи доводилося вам вже читати повісті?

Глава 3. Про повість «Сім нескладух Говорухи» та її героїв.

1. Бесіда за змістом повісті.

«Батоги».

Учасники дають коротку відповідь на запитання. Вчитель використовує умовний батіг, щоб отримати швидку відповідь від кожного з учасників (це може бути кидання м'яча, визначення наступного виступаючого вказівною паличкою, рукою або інше).

- Чому повість має таку назву?
- Хто головний герой? Давайте спробуємо описати його.
- Які нескладухи спіткали хлопця?
- Як ви вважаєте, у якій школі навчається Андрій?...

2. Робота з картками «Відгадай героя, пригадай сюжет». Малюнокова вікторина.

Єва забула повернути хом'яка до акваріуму, і той погриз їй щоденник, залишивши з нього одні стружки... [9].

Жирафа Єва-Єва жирафа [2].

...Сьогодні я танцюю з Іванкою, нас не можна розлучати, бо ми – мов Фіона зі Шреком, тільки в танці... [10].

...Поки в мене мамина Барбі, Іванка приходитиме до мене в гості [4].

Кота Андрюда звати Монстр [6].

Дід запевнив мене, що це був пояс самого Джекі Чана... [5].

...Теплий чай з бубликами. Такого смачного чаю, ви зроду не пили, запевняю вас [11].

Запасний план – морозиво [7].

Глава 4. «Наш вернісаж».

Діти демонструють свої ілюстрації до повісті. Аналізують ілюстрації, що є в книзі.

Глава 5. «Найсмійніші моменти, які дарують гарний настрій».

У 2016 році повість була визнана на конкурсі «Фонтан казок» як найсмійніша книга для дітей.

– Діти, додому вам було завданням підібрати з тексту повісті найсмійніші моменти для виразного читання в класі, які можуть подарувати гарний настрій і бажання читати повість ще та ще.

Глава 6. «Трішки драйву».

Руханку-перепочинок проведемо під пісню Фарелла Уїльямса «Happy» [1]. Почали!

Глава 7. «Поміркуємо разом».

– Діти, бачу, що твір вам сподобався, а давайте спробуємо визначити проблеми повісті.

Відповіді дітей на дошці:

- 1) дружба;
- 2) родинні стосунки, виховання в сім'ї;
- 3) толерантність;
- 4) шкільне життя;
- 5) формування особистості;
- 6) любов до тварин.

Глава 8. Гра – вправа «Розмови за спиною».

– У вас на спині прикріплені аркуші паперу. Упродовж деякого часу (під музику) ви маєте зробити позитивні записи на спинах один одного. Потім зняти свої папірці та прочитати приємні відгуки від своїх однокласників.

Глава 9. Підсумки уроку.

– От ми і написали з вами останню сторінку нашої класної повісті про повість. Тепер час повернутися до «Скриньки думок» та обговорити наші записи: **«Читати – це нудно чи ні?»**.

(Проходять обговорення і підрахунок результатів. Переважна більшість думок дітей: читання – це ВАЖЛИВО, ЦІКАВО, ЗАХОПЛЮЮЧЕ І ЗАВЖДИ ПОТРІБНО В ЖИТТІ.)

Всі учні класу виявили бажання прочитати інші твори Саші Кочубей.

Домашнє завдання. Написати лист-зізнання в любові, повазі до своїх рідних.

Список використаних джерел

1. Pharrell Williams – Happy (Video). URL: <https://youtu.be/ZbZSe6N BXs?list=RDZbZSe6N BXs>
2. Жираф. Малюнок для дітей олівцем поетапно, легкий і красивий, для початківців. URL: <https://lifehacker.org.ua/jiraf-malunok-dlia-ditei-olivcem-poetapno-legkii-i-krasivii-dlia-pochatkivciv/2/>
3. Знайомство з Олександром Кочубей. Літературне читання. URL: <https://youtu.be/pD0yn56bj8w>

4. Зображення Барбі. URL:
<https://i.pinimg.com/564x/0d/6f/87/0d6f871479a57bae40e4785ec21b7229.jpg>
5. Зображення карате. URL:
<https://i.pinimg.com/564x/a8/0a/15/a80a153b7e1d97fb29f48815eb6e3ade.jpg>
6. Зображення Монстрика. URL:
<https://i.pinimg.com/564x/6a/44/a8/6a44a82f160e376a249eeeea025220a52.jpg>
7. Зображення морозива. URL:
<https://i.pinimg.com/564x/59/9a/67/599a67b8628ebf241278c8251e2e26f8.jpg>
8. Зображення хом'яка. URL:
<https://i.pinimg.com/564x/8c/4d/05/8c4d05065dc53323e7ec74520e409422.jpg>
9. Зображення Шрека і Фіони. URL: https://www.rbc.ua/static/ckef2/img/5_483.jpg
10. Конспект уроку: Звук [о], позначення його буквою «о». Встановлення відповідності між малюнками і звуковими моделями. URL:
https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fop.ua%2Fpedclass%2Fkonspekt%2Fkonспект-uroku-zvuk-o-poznachennya-yogo-bukvoju-o-vstanovlennya-vidpovidnosti-mizh-malyunkami-i-zvukovimi-modelyami&psig=AOvVaw2UNUeRX6m1JkUtaat9IWQU&ust=1703607637550000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBEQjRxFwoTCoid_Jr_qoMDFQAAAAAdAAAAABAW
11. Кочубей С. Сім нескладух Говорухи : повість. URL:
<https://mala.storinka.org/саша-кочубей-повість-сім-нескладух-говорухи.html>
12. Кочубей С. Сім нескладух Говорухи : повість; книга 1. URL:
<https://youtu.be/0kl8VMLbZ8M>
13. Сім нескладух Говорухи. Титульна сторінка книги. URL:
https://mala.storinka.org/uploaded/images/Articles/portrety/sasha_kochubej/sim_neskladuh/Sim_neskladuh_Govoruhy_Sasha_Kochubej_0.jpg

Світлана ДМИТРІЄВА

Казки народів світу. Шарль Перро та його казки: «Кіт у чоботях», «Попелюшка», «Червона Шапочка».

Урок-дослідження

3 клас

Мета:

освітня – продовжувати знайомство та поглиблювати знання учнів про літературу народів світу; формувати в дітей уміння спілкування державною мовою; повно, точно, емоційно робити висновки і висловлювати судження про прочитане та посилатися під час відповіді на текст книжки, аргументувати власний вибір; вчити досліджувати, аналізувати та порівнювати казки, враховуючи їх будову, головних та другорядних героїв, умови їхнього життя, вчинки та наслідки, мораль, відповідність ілюстрацій до тексту; активізувати читацьку пам'ять; збагачувати словниковий запас;

розвиваюча – розвивати монологічне та діалогічне мовлення, увагу, уяву, образне та логічне мислення;

виховна: вчити загальнолюдським правилам поведінки у суспільстві, вчити усвідомлювати важливість вчинків та наслідків дій.

Удосконалювати навички роботи в групах, дотримуючись культури спілкування, роботи з гаджетами, використовуючи сканер QR-кодів.

Очікуванні результати:

- здобувач освіти самостійно читає, практично розрізняє найпростіші жанрові особливості казок, визначає емоційний настрій (свій, героїв казок) [2 МОВ 2.1];
- виділяє в структурі казки заголовки, ілюстрації, використовує їх для ефективного розуміння тексту [2 МОВ 2.1; 2 МОВ 2.2];
- виявляє розуміння фактичного змісту текстів казок та основних думок [2 МОВ 2.2];
- пояснює, яка подія, де, коли відбулася; визначає персонажів художнього твору, виділяє серед них головного [2 МОВ 2.2];
- доводить аргументовано свою думку [3 МОВ 1.6];
- розповідає про власні почуття, які викликав текст, що було прослухано [2 МОВ 1.8];
- встановлює зв'язки між подіями, дійовими особами [2 МОВ 2.2];
- пояснює вчинки персонажів у творі, висловлює щодо них найпростіші оцінні судження; обґрунтовує свої висновки (з допомогою вчителя) [2 МОВ 2.2];
- розповідає про свої загальні враження, почуття від прочитаного, (що саме сподобалося / не сподобалося, що було цікаво / нецікаво, що нового дізнався / дізналась), підтверджує свої думки фактами з тексту [2 МОВ 2.3];
- знає і називає найважливіші інформаційні ресурси: бібліотеку, інтернет, телебачення, дитячі газети, журнали, книжки, довідкові видання; знаходить у текстах відповіді на питання, поставлені вчителем [2 МОВ 2.2];
- бере участь у колективному обговоренні прочитаного: зацікавлено й уважно слухає співрозмовників, толерантно ставиться до їхніх думок, пояснює своє розуміння дискусійних питань [2 МОВ 2.4].

Технологія: ТРВЗ-педагогіка ФСА (функціонально-системний аналіз), інтерактивна технологія, ІКТ-технологія.

Особливості проведення уроку. *До уроку вчитель і учні готуються заздалегідь. Діти отримують завдання пригадати твори автора (Шарля Перро), які раніше читали, вдома прочитати визначені твори («Кіт у чоботях», «Попелюшка», «Червона Шапочка»), текст книг або роздруківки з інтернету принести на урок.*

За кількістю матеріалу, який обере вчитель, і рівнем учнів у класі можна обрати час проведення – 1 урок чи 2 об'єднані уроки. На уроці вчитель створює дитячі групи за власним задумом. Можна за казкою, що найбільше сподобалася.

До уроку застосовую функціонально-системний підхід. Досліджуємо казки як систему, яка входить до збірки казок автора, що має певну функцію (мету), яка складається з визначених частин та властивостей, досліджуємо кожну з частин, порівнюємо, знаходимо спільне та відмінне, встановлюємо взаємозв'язки між подіями і наслідками, визначаємо своє ставлення до об'єктів вивчення та шляхи їх удосконалення.

Робота на уроці відбувається в інтерактивній формі з використанням багатьох цікавих вправ. Є можливість вибору: виконати деякі завдання у групах на картках, за QR-кодом або фронтально з опорою на слайд. Перевірка – усно або на слайді.

Обладнання: збірки казок, картки із завданнями, маски для інсценізації, таблички для магнітної дошки, мультимедійна презентація уроку, інтерактивні ігри за посиланням.

Хід уроку

I. Актуалізація.

1. Розповідь з елементами бесіди.

– Від самого народження і до кінця життя нас супроводжують казки.

Казки – це безцінна скарбниця, з якої ми черпаємо діаманти та самоцвіти. Ці нетлінні коштовності навчають нас любити добро і ненавидіти зло, вони веселять і засмучують, виховують нас.

– На які групи можна розділити всі казки?

(Казки про тварин, побутові, чарівні; прозові та вішовані; народні й ті, що мають автора (літературні)).

– Так, незалежно від того, хто створив казку, хто її автор, вони поділяються на народні й літературні, або авторські. А яких відомих казкарів ви знаєте?

– До уроку позакласного читання ви готувалися заздалегідь. Вашим завданням було... (прочитати казки Шарля Перро: «Кіт у чоботях», «Попелюшка», «Червона Шапочка»).

– Сьогодні ж ми поринемо у світ казки, навчимося у них доброго, розумного; пережити разом із героями.

– Працювати будемо у групах за прочитаними казками. Пригадайте правила роботи в групі.

– А допоможе нам знайома схема ФСА (слайд 2) [4].

II. Осмислення.

Робота за схемою ФСА.

Схема 1 – Казки Шарля Перро

1. Система: «Казки Ш. Перро».
2. Надсистема: «Скарбниця казок світу».
3. Основна функція: «Казка вчить, як на світі жити».
4. Підсистема: казки «Кіт у чоботях», «Червона Шапочка», «Попелюшка».
5. Що є складовими частинами казки? (Автор, герої, будова, ілюстрації, мораль).

6. Розпочнемо з автора. Що ви знаєте про Шарля Перро?

Автор (Слайди 3–15) [4].

Пропоную вам подорож на батьківщину Шарля Перро. Країна, в якій народилися казки «Попелюшка», «Червона Шапочка», «Хлопчик-мізинчик» – Франція – розташована у Європі. Столиця – Париж – одне з найбільших і найкрасивіших міст у світі.

Саме тут більше як триста років тому народився відомий учений і письменник Ш. Перро. А оскільки він був вихідцем із багатой родини, то служив при королівському дворі, був чиновником і поетом.

Світову славу йому принесли 8 казок, що об'єднанні у збірку під назвою «Казки моєї матінки Гуски». Ш. Перро був першим у Європі, хто почав писати казки.

Герої казки. (Слайд 16) [4].

Завдання 1.

Запишіть героїв казки. Спочатку головних, потім решту.

«Попелюшка» _____

«Кіт у чоботях» _____

«Червона Шапочка» _____

Завдання 2.

Виберіть із зазначених риси головного героя казки.

Наклейте під зображенням головного героя [1].

Працьовитість	Безтурботність	Спритність	Доброта
Винахідливість	Необачність	Покірність	Терпіння
Доброзичливість	Допитливість	Турботливість	Вдячність

Завдання 3 групі «Червона Шапочка». (Слайди 17–21) [4].

Прочитати **уривок** казки в особах.

(Можна замінити інсценізацією.)

Будова казки. (Слайди 22, 23) [4].

Прочитати зачин своєї казки – група «Червона Шапочка».

Переказати коротко основну частину казки – група «Кіт у чоботях».

Прочитати кінцівку – група «Попелюшка».

Ілюстрації (вибіркове читання). (Слайди 24–33) [4].

Малюнок-ілюстрація – це момент казки, що на мить зупинився. Здогадайтеся, які події відбувалися в цю мить? Прочитайте слова з казки. «Спіймайте» момент казки.

Вчитель показує зображення на екрані, діти читають відповідний уривок казки:

1) «Людожер зустрів kota з усією ввічливістю, на яку тільки здатні людожери, і запропонував йому відпочити.»;

2) «Один мірошник залишив у спадщину трьом своїм синам тільки млин, осла і kota. Сини швидко поділили спадщину: старший забрав собі млин, середній одержав осла, а меншому дістався кіт.»;

3) «Ледве Кіт сховався, як молоде дурненьке кроленя, спокусившись висівками, залізло в торбинку.»;

4) «Король запропонував маркізу сісти в карету і поїхати з ними на прогулянку.»;

5) «Маркіз низько вклонився, подякував королю за честь і того ж дня одружився з принцесою. А кіт став дуже поважною особою і полював з того часу на мишей тільки задля розваги.»;

6) «Kota ввели до королівських покоїв. Там він низько вклонився королю і сказав:

– Ваша величносте! Мій пан маркіз Карабас (таке чудне ім'я вигдав кіт своєму хазяїнові) звелів мені піднести вам ось цього кроля зі свого садка»;

7) «Саме коли маркіз купався, берегом річки проїздив у своїй кареті король. Кіт уже чатував на нього, вискочив на дорогу і щосили закричав:

– Рятуйте! Рятуйте! Маркіз Карабас потопає!»;

8) «І в ту ж мить він обернувся на маленьку мишу, яка хутко забігала по підлозі. А кіт, тільки-но побачив мишу, накинувся на неї і з'їв.»

Головна думка (мораль). (Слайди 34, 35) [4].

Кожен твір має головну думку – те, заради чого його було створено, чого він навчає, до чого закликає, від чого застерігає. Такий висновок ще називають мораллю твору. Шарль Перро спочатку в своїх казках писав віршовані кінцівки, в яких передавав мораль казки, але потім прибрав їх, адже думку твору і так було всім зрозуміло.

Завдання на картках.

Об'єднай стрілочкою твір і його головну думку.

«Попелюшка»	Де сила не візьме, там розум допоможе.
«Червона Шапочка»	Доброта завжди винагороджується.
«Кіт у чоботях»	Не слід довіряти незнайомцям.

Або завдання за посиланням [3]. **Чому навчає казка?**

Фізкультхвилинка.

Де «живе» казка? Казкові речі? (Слайди 36–49) [4].

– Де «живуть» казки?

(В книгах, журналах, дитячих газетах, в інтернеті, в усному мовленні, фільмах, мультиках, виставах різних театрів, картинах, фото, в уяві, снах, мріях...)

– А де «живуть» казкові речі?

Гра «Бюро знахідок».

– З якої казки загублені речі? (Презентація або гра за посиланням «Бюро знахідок» [2].)

Основні властивості. (Слайд 50) [4].

То які ж казки Ш. Перро?

(Авторські або літературні, прозові, чарівні, повчальні, добрі, світлі...)

– Доведіть, що вони чарівні.

– Які фантастичні нереальні казкові герої тут з'являються?

– Які перетворення тут відбуваються?

– Заповніть картку.

– Що на що перетворилося в казці «Попелюшка»?

Гарбуз – _____

Миші – _____

Щур – _____

Ящірки – _____

Лахміття – _____

Порівняння (Слайд 51) [4].

Гра «Третій зайвий».

Знайдіть, що є спільне в двох казках, але немає в третій.

«Червона Шапочка»	«Попелюшка»	«Кіт у чоботях»
Головна героїня – дівчинка.	Головна героїня – дівчина.	Головний герой – тварина, чоловічого роду.
Не живе у палаці.	Стала жити у палаці.	Став жити у палаці.
Має люблячу родину. Має бабусю.	Зазнала кривди від родини.	Зазнав кривди від родини (розподіл майна).
В казці немає чарівних перетворень, чарівників.	В казці є добра Фея.	В казці є злий людоджер-чарівник.
В казці гине негативний герой – вовк.	В казці ніхто не гине.	В казці гине негативний герой – людоджер.
Головну героїню та її бабусю врятували лісоруби.	Головній героїні допомагала Фея.	Головний герой домогся свого становища та господаря завдяки власній кмітливості.
Казка не закінчується весіллям.	Казка закінчується весіллям.	Казка закінчується весіллям.

<i>У казці є атрибут – шапочка.</i>	У казці є атрибут – взуття.	У казці є атрибут – взуття.
–	<i>Вийшла заміж за принца.</i>	–
...

III. Рефлексія.

Емоційне ставлення до прочитаних казок. (Слайди 52–54) [4].

Гра «Мікрофон».

- Чи подобаються вам казки?
- Що не подобається?
- Що хотіли б змінити?
- На кого з героїв хотіли б бути схожими?
- На кого ні?
- Чому?

Поміркуйте:

- Чи безкорисливий був Кіт у чоботях?
- Що змінилося б у казці, якби кіт просто втік?
- Чи прогодував би він себе?
- Як би склалася тоді доля меншого сина?
- Як би ви діяли, зустрівши незнайомця?
- Що порадили б Червоній Шапочці?
- Чи довіряли б ви мачусі і сестрам Попелюшки? Чому? Як би ви з ними

вчинили?

Домашнє завдання. (Слайди 55, 56) [4].

- Придумайте продовження казки (на вибір).

Список використаних джерел

1. Шарль Перро (Perrault Charles 1628–1703): презентація. URL: <http://svitppt.com.ua/zarubizhna-literatura/sharl-perroperrault-carles-.html>
2. Дмитрієва С. Інтерактивна гра «Бюро знахідок». URL: <https://learningapps.org/watch?v=ppiczeq6a23>
3. Дмитрієва С. Інтерактивна гра «Чому навчас казка». URL: <https://learningapps.org/watch?v=ptrmiu7p323>
4. Дмитрієва С. Урок позакласного читання «Із скарбниці казок світу» Казки Шарля Перро : мультимедійна презентація уроку. URL: <https://docs.google.com/presentation/d/1Cfm1URLgMrfIRWG1X7A2pxxNfQa4ffw/edit?usp=sharing&oid=116292628001679086506&rtpof=true&sd=true>
5. Шарль Перро. Біографія. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=5863>

Ілюстрації до творів

1. Кіт у чоботях. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=B-I-BNDTsig>
2. Кіт у чоботях. URL: <https://content.rozetka.com.ua/goods/images/big/304365295.jpg>
3. Кіт у чоботях. URL: <https://content1.rozetka.com.ua/goods/images/big/304365301.jpg>
4. Попелюшка. URL: <https://knygy.com.ua/pix/39/b9/48/39b948972ecae8a6b076d30218143e7a.jpg>
5. Попелюшка. URL:

<https://knygy.com.ua/pix/bd/7b/ca/bd7bca2b130c28e4145c883618e9fb01.jpg>

6. Червона Шапочка. URL: <https://pegas.ua/series/fairy-mosaic/km-red-hathttps://content2.rozetka.com.ua/goods/images/big/304365289.jpg>

7. Червона Шапочка. URL: <https://svit-kazok.info/wp-content/uploads/2017/02/chervona-shapochka-300x208.jpg>

8. Червона Шапочка. URL: https://www.ranok.com.ua/storage/cache/data/products/26315/s1223015u_02-400-552.jpg

9. Червона Шапочка. URL: https://www.ranok.com.ua/storage/cache/data/products/26315/s1223015u_06-400-552.jpg

Рекомендовані джерела для ознайомлення

1. Аудіоказка «Кіт у чоботях». URL: <https://pustunchik.ua/ua/audio/audioknygi-dlia-detei/foreign-literature/audio-kazka-kit-v-chobotiach>
2. Аудіоказка «Попелюшка». URL: <https://pustunchik.ua/ua/audio/audioknygi-dlia-detei/foreign-literature/cinderella>
3. Аудіоказка «Червона Шапочка». URL: <https://pustunchik.ua/ua/audio/audioknygi-dlia-detei/foreign-literature/chervona-shapochka>
4. Добрий казкар: Шарль Перро. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ii0QhtoLKrE>
5. Шарль Перро. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MhYV7otJuNg>

Олена ЗОГОВА

Хто людям добра бажає, той і собі має.

Урок-гра

3 клас

Мета: формувати компетентності: **ключові:** вміння спілкуватися державною мовою, лаконічно та зрозуміло висловлювати думку про добро, поведінку людей; розвивати зв'язне мовлення; самореалізуватися у навчально-пізнавальній діяльності; виразно та свідомо читати тексти, вміти їх аналізувати; формувати оцінні судження про добро і зло; вміння доводити правильність власної думки; **предметні:** розширити знання дітей про життєвий і творчий шлях В.О. Сухомлинського; поглибити знання та підвести до усвідомлення необхідності творити добро і дарувати його оточуючим; цілеспрямовано розвивати творчу особистість, яка вміє логічно та образно мислити, уважно спостерігати, узагальнювати, робити правильні висновки; виховувати ініціативність, кмітливість, уміння знаходити правильний вихід зі складних життєвих ситуацій.

Очікувані результати: дотримання правил літературної вимови у власному висловлюванні шляхом узагальнення, систематизування інформації з тексту у вигляді таблиць, схем та виконання творчих завдань; формування суджень і дій, направлених на добрі цілі, що будуть впроваджуватися учнями у власному житті.

Особливості проведення уроку є використання ігрових технік. Адже навчальна гра – незамінний атрибут освітнього процесу в початковій школі, тому значне підвищення ефективності уроку досягається саме завдяки грі. Граючись, діти з цікавістю відкривають для себе світ, пізнають істину «Хто людям добра бажає, той і собі має», роблять висновки. Знайомлячись із творчістю В. Сухомлинського, учні мандрують сторінками збірок земляка, представлених на виставці у класній кімнаті.

Для організації цього уроку-гри вчителем створюється презентація, що є дидактичним доповненням уроку. Клас об'єднується на три вулики, які будуть між собою змагатися, виконуючи різні види завдань. Кожна команда за правильну відповідь отримує нагороду – барильце меду. Переможець той, хто набере найбільшу кількість нагород.

Обладнання: презентація до уроку; виставка збірок творів Василя Сухомлинського «Бути людиною», «Квітка сонця», «Гаряча квітка», «Казки школи під голубим небом», «Щоб ти став кращим», «Всі добрі люди – одна сім'я», «Бджолина музика», «Кращі казки та оповідання», «Я розповім вам казку»; конверт із літерами, які є назвами вуликів; барильця меду; яскраві кульки з бажаннями.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку.

Створення емоційної атмосфери.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

– З якою людиною легко жити: доброю, злою чи байдужою?

– Як нам не вистачає добра! Але хто в цьому винен?

Сказав мудрець:

– Живи, добро звершай!

Та нагород за це не вимагай.

Лише в добро і вищу правду віра

Людину відрізня від мавпи і від звіра.

Хай оживає істина стара:

Людина починається з добра!

(Л. Забашта)

III. Повідомлення теми уроку. Мотивація навчальної діяльності.

І сьогодні ми поговоримо про доброту і чуйність. Тема нашого незвичайного уроку – «Хто людям добра бажає, той і собі має».

Ми перевтілимося у маленьких бджілок-трудівниць. Недаремно кажуть: «Мала бджола, а й та працює». От і ми попрацюємо та позмагаємося. Нагородою за кожную правильну відповідь буде барильце меду. Переможцем буде той, хто набере найбільше нагород.

IV. Основна частина.

(Поділ класу на три «вулики», вибір головуючого. Початок медозбору.)

1 медозбір. Гра «Рухливі букви» (слайд 1 із зображенням вуликів).

Головуючі витягують конверти з буквами. По команді складають слово, яке є назвою вулика («Трударик», «Добрячок», «Любчик»).

2 медозбір. Комплімент.

Компліменти люблять всі:

І дорослі, і малі.

То і ви не поскушіться,

Гарним словом поділіться!

– Скажіть комплімент сусідським вуликам.

3 медозбір. Метафори (слайд 2 із зображенням слів: любов, добро, турбота).

Підберіть метафори до слів: любов, добро, турбота.

Поясніть їх значення.

Малюнок 1 –
Бджола

Варіанти відповідей.

Земна любов. Божя любов. Незрівнянна любов.

Сердечне добро. Мовчазне добро. Безцінне добро. Неземне добро.

Сімейні турботи. Небесні турботи. Людські турботи.

4 медозбір. Золоті зернята (слайд 3 з прислів'ями).

– Із запропонованих прислів'їв виберіть лише ті, що вчать нас добра.

1. *Друг той, хто в біді руку подає.*

2. *Хто багато читає, той багато знає.*

3. *Хто людям добра бажає, той і собі має.*

4. *Книга вчить, як на світі жити.*

5. *Ставитися до людей треба так, як бажаєш того відношення до себе.*

6. *Без добрих справ немає доброго імені.*

7. *Сім раз відміряй, а один раз відріж.*

– А які прислів'я про доброту та ввічливість знаєте ви?

– Як ви гадаєте, яку людину можна назвати доброю?

– А як можна виявити добрі почуття до оточуючих вас людей?

Звичайно, чуйних, уважних людей більше. Добре і співчутливе ставлення до кого-небудь – це милосердя. У ставленні до хворих, немічних проявляється, яка це людина – жорстока чи милосердна.

5 медозбір. Сторінка автора (слайд 4 із зображенням фотографії В.О. Сухомлинського та його збірок «Казки школи під голубим небом», «Квітка сонця», «Гаряча квітка», «Бути людиною»...)

– Пригадайте і назвіть художні твори та їх автора, в яких мова йде про добро?

1. Відгадайте, хто це:

– Видатний український педагог, публіцист, письменник і поет Кіровоградщини.

– Його твори короткі за обсягом, але мудрості в них на все життя.

Так, це В.О. Сухомлинський.

2. Біографічна скринька (слайд 5).

Народився Василь Сухомлинський 28 вересня 1918 року у селі Василівка Кіровоградського району в бідній сім'ї, де зростало ще троє дітей. Він ріс жвавим і допитливим, любив малювати. Під час Другої світової війни був на фронті, отримав поранення в груди. Вчителем і директором школи пропрацював 35 років. Помер В.О. Сухомлинський 2 вересня 1970 року, похований у Павлиші неподалік школи, якій віддав усього себе. Його твори розміщено в різних збірках, усі вони пронизані добротою, вчать мудрості й любові. Ми сьогодні помандруємо сторінками його цікавих історій.

Малюнок 2 – Портрет
В. Сухомлинського

3. Знайомство з виставкою збірок творів В.О. Сухомлинського: «Бути людиною», «Вогнегривий коник», «Квітка сонця», «Гаряча квітка», «Казки школи під голубим небом», «Щоб ти став кращим», «Всі добрі люди – одна сім'я», «Бджолина музика», «Кращі казки та оповідання», «Я розповім вам казку».

V. Фізкультхвилинка.

VI. Робота над текстом.

Читацьке коло (слайд 6 із зображенням збірок «Бути людиною», «Квітка сонця» та «Казки школи під голубим небом»).

6 медозбір. В.О. Сухомлинський. Добре слово. (Збірка «Бути людиною», с. 6–7).

Добре слово

Була собі дівчинка Оля. Коли їй виповнилося п'ять рочків, вона занедужала. Простудилась і злягла. Кашляла і танула на очах.

До нещасної дівчинки стали приходити родичі – Олині тітки, дядьки, бабусі, дідусі. Кожен приносив що-небудь смачне і поживне: липовий мед і солодке масло, свіжі лісові ягоди та горіхи, перепелині яєчка та бульйон із курячого крильця. Кожен казав: «Треба добре харчуватися, треба дихати свіжим повітрям – і недуга втече у глухі ліси й на болота».

Оля їла медові щільники й солодке масло, лісові ягоди та горіхи, перепелині яєчка та бульйон із курячого крильця. Та нічого не помагало. Дівчинка вже ледве підводилась із постелі.

Якось біля її ліжечка зібрались усі родичі. Дев'яностолітній дідусь Панас і каже:

– Чогось їй ще не вистачає. А чого – і сам не збагну.

Коли це відчиняються двері – й до хати заходить столітня прабабуся Надія. Про неї забули родичі, вже багато років сиділа прабабуся Надія дома, нікуди не ходила й ніде не бувала. Та як почула, що занедужала правнучка, одважилась перевідати.

Підійшла до ліжечка хворої, сіла на стільчик, взяла Олину ручку в свою зморщену маленьку руку і каже:

– Немає в мене ні щільників медових, ні масла солодкого, ні свіжих лісових ягід і горіхів, ні яччок перепелиних, ні курячого крильця. Стара я стала, нічого не бачу. Принесла я тобі, мила моя правнучко, один-однісінький подарунок – щире бажання. Одне бажання лишилося в мене в серці – аби ти, моя квіточко, видужала й знову раділа ясному сонечку.

Така могутня сила любові була в цьому доброму слові, що маленьке Олине сердечко забилося частіше, щічки стали рум'яні, в очах спалахнули радісні вогники.

Ось чого не вистачало, – сказав дід Панас. – Доброго слова.

1. Передбачення:

– Про що йдеться в цьому оповіданні?

2. Проблемне питання:

– Що трапилося з Олею?

3. Читання вчителем першого абзацу оповідання, далі продовжують діти.

4. Словникова робота: занедужала, злягла, танула, поживне, недуга, щільники, ледве підводилась, збагну, прабабуся, одважилась, бажання, видужала.

5. Читання тексту учнями.

6. Питання за змістом оповідання:

– Як родичі рятували дівчинку?

– Що повернуло дитину до життя?

– Як ви думаєте, в чому велика сила?

7. Метод «Кубик Блума».

НАЗВИ головних героїв оповідання.

ЧОМУ оповідання називається «Добре слово»?

ПОЯСНИ, чому столітня прабабуся прийшла до Олі?

ЗАПРОПОНУЙ, що можна робити, щоб менше хворіти?

ПРИДУМАЙ кінцівку оповідання.

ПОДІЛИСЯ своїми враженнями від прочитаного оповідання.

7 медозбір. В.О. Сухомлинський. Образливе слово (збірка «Бути людиною», с.18–19).

Образливе слово

Одного разу Син розсердився і згарячу сказав Матері образливе, грубе слово. Заплакала Мати. Схаменувся Син, жаль стало йому Матері. Ночей не спить – мучить його совість: адже він образив Матір.

Йшли роки. Син-школяр став дорослою людиною. Настав час їхати йому в далекий край. Поклонився Син Матері низько до землі й говорить:

– Простіть мені, Мамо, за образливе слово.

– Прощаю, – сказала Мати й зітхнула.

– Забудьте, Мамо, що я сказав вам образливе слово.

Задумалась Мати, геть посмутніла. На її очах з'явилися сльози. Каже вона синові:

– Хочу забути, Сину, а не можу. Рана від колючки загоїться й сліду не залишиться. А рана від слова заживає, проте слід глибокий зостається.

1. Проблемне питання:
– Чому засмутилася мама?
2. Виразне читання учнями оповідання В. Сухомлинського «Образливе слово».
3. Словникова робота: образливе, згарячу, грубе, посмутніла, схаменувся.
4. Робота над змістом:
– Як син вчинив із мамою?
– Які почуття викликали у сина сльози матері?
– Як ви думаєте, чому рана від злого слова залишає глибокий слід у серці людини?

Схема 1 – Добро

5. Діаграма Венна (слайд 7).
– Чим схожі оповідання В. Сухомлинського «Добре слово» та «Образливе слово»?
– Чим вони відрізняються?

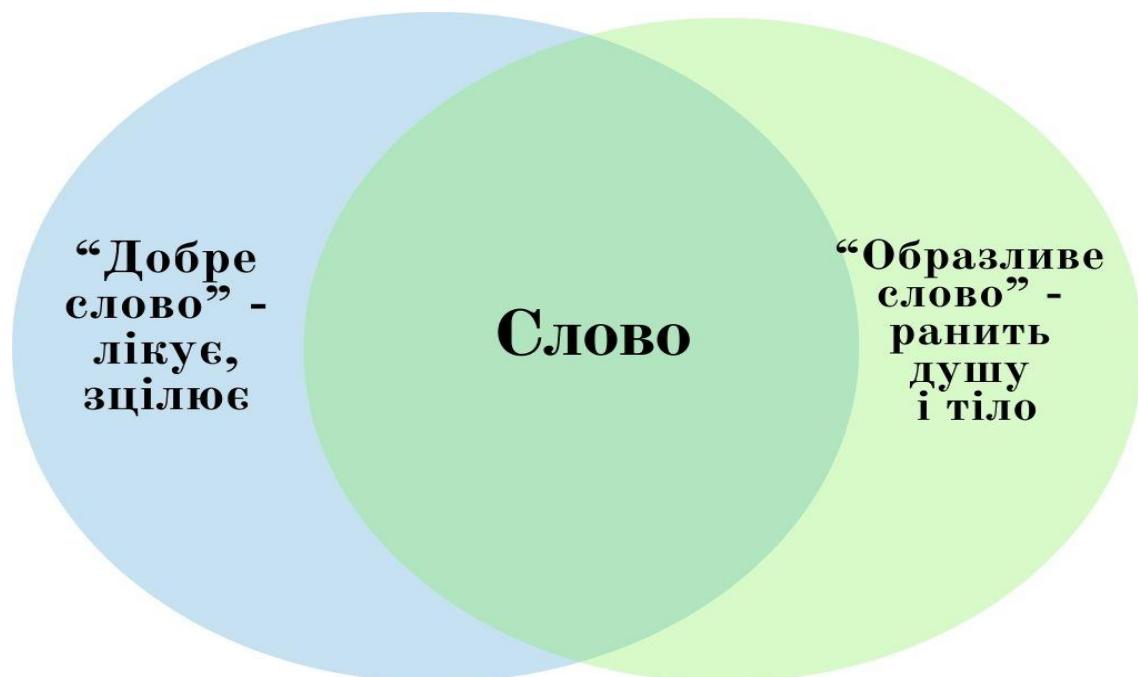

Схема 2 – Діаграма Венна

– До яких оповідань належать малюнки [2]?

Схема 3 – Малюнки до оповідань

Приходять на згадку прислів'я:

- Слово – це зброя.
- Слово ранить, слово – лікує.

Отож, перш ніж сказати слово, подумайте, чи не зробите ви комусь боляче.

8 медозбір. Асоціативний кушч (слайд 9).

З указаних слів оберіть ті, що асоціюються зі словом *добро*:

лицемірство, щирість, мир, ненависть, злість, повага, милосердя, жадібність, піклування, любов, черствість, допомога, співчуття, байдужість, чуйність, хитрість.

9 медозбір. Ситуація (слайд 10 із ситуативними історіями).

1. Уявіть собі: *попереду вас іде дідусь. Він несе кошик з грибами. І раптом спіткнувся. Кошик випав із рук, гриби покотилися в різні боки.*

- Що б ви зробили?
- А коли б це була дівчинка?

Добрі справи можуть бути великі й малі, повсякденні. Однак, усі вони приємні людям. Слід своєчасно приходити на допомогу не тільки старшим чи меншим, а й ровесникам.

2. Максим прийшов зі школи. Мама в цей час відпочивала, бо нездужала. Незважаючи на це, Максим сказав: «Зараз буде цікавий дитячий фільм», і відразу ввімкнув телевізор.

- Чи добре вчинив хлопчик?

Висновок: *Треба вчитися бути уважним до чужої біди, вміти відчувати чужий біль. Не чекати, коли в тебе попросять допомоги. Пам'ятай, що ввічливість – це прояв доброти і турботи про людей.*

VII. Узагальнення і систематизація вивченого матеріалу.

10 медозбір. Правила доброти (слайд 11).

Доповни речення словами, щоб вони стали правилами доброти.

1. Недобре слово або вчинок несуть... (зло).
2. Бережи здоров'я ... (батьків).
3. Перший крок до добра – не робити ... (зла).
4. Будь чуйним до ... (оточуючих).
5. Допомагай людям ... (вчасно).
6. Піклуйся про старших, дорожи їхньою ... (мудрістю).
7. Стався до людей так, як бажаєш того відношення ... (до себе).
8. Добре діло твори ... (сміло).

VIII. Рефлексія.

Самооцінювання.

Підбивання підсумків:

- Яку проблему ми сьогодні вчилися вирішувати на уроці?
- З якими оповіданнями ми познайомилися?
- Хто автор цих творів?
- Чого навчають твори Василя Сухомлинського?
- Що треба бажати людям?
- Що було корисним? Цікавим?

Підсумок медозбору, визначення переможців.

– Сонце несе на своїх промінцях: красу, здоров'я, радість, любов, щастя, достаток, тепло, мир, усмішку. Воно з однаковою любов'ю пестить і добрих, і злих, і дорослих, і малих. Краплинка цього щастя – твоя. Зумій зберегти її на все життя і завжди пам'ятай: «Хто людям добра бажає, той і собі має.»

Вчитель дарує дітям яскраві кульки з секретом (побажанням).

Список використаних джерел

1. Григор'єва В., Полякова К. Українські народні приказки. К., 1984.
2. Добірка оповідань та казок Василя Сухомлинського для дітей. URL: <http://surl.li/zchn>
3. Забашта Л.. Сказав мудрець. К., 1989.
4. Сухомлинський В.О. Бути людиною: Оповідання, казки. Х.: Белкар-книга, 2017. 64 с.
5. Сухомлинський В.О. Казки школи під голубим небом: оповідання та казки. Х., 2009.
6. Сухомлинський В.О. Квітка сонця: Притчі, казки, оповідання. Х., 2010.
7. Презентація до уроку. URL: https://docs.google.com/presentation/d/1Lbe3XGy5jEHZNJyw1QhDOWxQxgot_T8K/edit?usp=sharing&oid=116292628001679086506&rtpof=true&sd=true
8. Canva. URL: <https://www.canva.com/>.

Рідний край і наші земляки-письменники.

Лариса Ніцой, «Незламні мураші».

Урок-подорож

3 клас

Мета:

формування ключових компетентностей: вміння вчитися: формувати здатність сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати; комунікативної: удосконалювати володіння позитивними навичками спілкування, уміння налагоджувати взаємодію під час роботи, будуючи відповідним чином свої висловлювання; інформаційної: розвивати вміння здобувати необхідну інформацію; соціальної: продуктивно співпрацювати з партнерами у групі, команді, та з усіма в колективі, проявляти ініціативу, підтримувати та керувати власними взаєминами з іншими; загальнокультурної: сприяти дотриманню норм мовленнєвої культури, правил поведінки під час уроку;

формування предметних компетентностей: познайомити дітей із творчістю нашої землячки Лариси Ніцой; прочитати казку «Незламні мураші»; розвивати інтерес до читання та саморозвитку; сприяти логічному та аргументованому викладенню своїх думок; розвивати критичне мислення; удосконалювати техніку читання, використовуючи різні види роботи над текстом; збагачувати активний словниковий запас; учити правильно висловлювати власні думки; розвивати пам'ять, увагу, зв'язне мовлення; виховувати в учнів активну життєву позицію, національну гідність, духовну єдність, почуття милосердя, співчуття, зневажливе ставлення до війни.

Очікувані результати: здобувач освіти передає зміст почутого, прочитаного, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, вчинками персонажів та їхніми стосунками з іншими персонажами, дотримується правил літературної вимови у власному висловлюванні, узагальнює, систематизує, класифікує інформацію з тексту у вигляді таблиць, схем, виконує творчі завдання.

Особливості проведення уроку: *урок-подорож, як одна із форм активної співпраці учнів зі вчителем.*

Зміст поняття «подорож» – пересування, але тільки в уяві, подумки, за допомогою власної фантазії і за сприянням тих факторів чи умов, які оточують дитину. При уявній подорожі учні сидять у класі/залі за партами/столами і одночасно подорожують за допомогою вказівок і порад учителя, який виступає в ролі штурмана, ведучого, а школярі є мандрівниками, які подорожують у бібліотечному просторі. Позитивний момент уроку-подорожі полягає в тому, що учні відчувають себе мандрівниками, які допомагають вирішувати вчителю певну важливу проблему. Вони роблять висновки, підсумки-узагальнення.

Урок потрібно продумати так, щоб учні, беручи безпосередню участь у проведенні поряд зі вчителем, мали можливість швидше і краще запам'ятати навчальний матеріал та усвідомити велич творчості українських культурних діячів.

Обладнання: презентація творчості Лариси Ніцой, книги поетеси: «Незламні мураші», «Мій Блек», «Павлусь і Павлінка», «Зомба», «Страшне страховисько», «Ярик і дракон», книжка «Славетні імена нашого краю», аудіозапис казки Л. Ніцой «Незламні мураші».

Методи, застосовані на уроці: метод «асоціативний куш», «кола Вена», «паспорт твору».

Хід уроку

I. Організаційна частина.

1. Привітання.

Доброго ранку! – для всіх побажання.

От і настала пора для читання.

Подорож наша буде цікава,

Адже фантазія наша яскрава.

2. Прийом «Барометр настрою»

– Щоб задати тон нашому уроку, скористаємося «Барометром настрою».

Ось у мене чарівна скринька, той, хто зазирне до неї, має усміхнутися собі. А тепер я хочу, щоб ви подарували усмішки своєму другові. *(Учні, передаючи скриньку з рук у руки, обмінюються усмішками).*

Отже, подарувавши усмішки один одному, тепер можемо розпочинати наш урок. Працювати ми повинні активно, дружно. Бути уважними, старанними. І якщо «Барометр настрою» спрацює, то й наш урок пройде вдало.

3. Психологічна розминка.

1. Вір у себе.

2. Мисли позитивно.

3. Розвивай творчі здібності.

4. Досягай успіху.

5. Завжди роби щось хороше для інших.

II. Мовленнєва розминка.

Дидактична гра «Склади слова».

Казкарі – казка, рік, кар, рак, ріпа.

А що ми будемо робити?

Про що ми будемо читати?

Ви можете усі сказати,

Як спробуєте ребус відгадати.

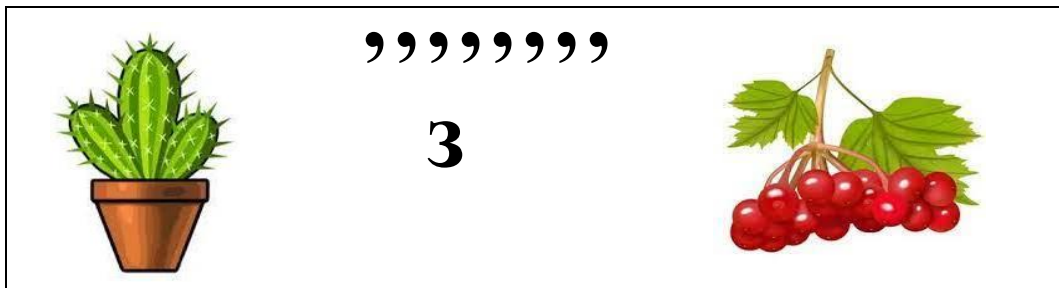

Схема 1 – Ребус

III. Актуалізація опорних знань учнів.

1. Вправа «Асоціативний кущ».

Схема 2 – Асоціативний кущ до слова «казка»

IV. Мотивація навчальної діяльності.

– Сьогодні нас на гостину запросила казка.

Пригадати визначення казки, нам допоможе пошукова система «Google» [1]. (Діти знаходять і повідомляють інформацію.)

Казка – це жанр фольклору, що характеризується художньою вигадкою, фантастичним змістом, це твір про передбачувано вигадані події чи осіб, іноді з участю фантастичних сил, який має повчальну мету.

Казка живе і вічно буде жити: стільки, скільки існуватимуть люди. Казка буває сумна і весела, дарує щедрість, багатство хорошим людям і, звичайно, вчить мудрості.

– Ви знаєте, що світ казок різноманітний. Пригадайте, які їх види знаєте? (Відповіді дітей)

Народна казка – один із основних жанрів усної народної творчості, в якому передається з покоління в покоління мудрість народу, усе, що є вартим уваги нащадків...

Літературна казка – це художній твір про вигадані та фантастичні події, написані конкретним автором.

V. Повідомлення теми уроку.

Сьогодні ми вирушимо в подорож і познайомимося з літературним надбанням нашої з вами землячки, Лариси Ніцой та її твором «Незламні мураші».

VI. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.

1. Біографічна довідка з переглядом книжки «Славетні імена нашого краю» та відео про життєвий та творчий шлях письменниці Лариси Ніцой.

Фото 1 – Обкладинка та сторінки книги «Славетні імена нашого краю» Л. Ніцой

Пропоную вашій увазі розглянути книжечку «Славетні імена нашого краю», укладачем якої є наша завідувач бібліотекою Бебих Ніна Анатоліївна, та познайомитися з творчістю Лариси Ніцой.

Лариса Миколаївна Ніцой (Ляля Ніцой) – українська письменниця, педагог, громадський діяч, членкиня Національної спілки письменників України. Народилася Лариса Миколаївна 17 березня 1969 року в селищі Капітанівка Новоукраїнського району на Кіровоградщині в родині лікарів та вчителів.

1991 року закінчила Кіровоградський державний педагогічний інститут. Вважаючи своїм покликанням роботу з дітьми, відхилила пропозицію займатися науковою роботою і пішла працювати вчителем української мови та літератури в загальноосвітню школу. Багато уваги приділяла дітям із неблагонадійних сімей. Розробляла наочні і практичні матеріали, щоб зробити навчання українській мові цікавим.

1998 року на запрошення В'ячеслава Чорновола разом із сім'єю Ляля Ніцой переїздить до Києва. Активно займається громадською та політичною діяльністю. Є ініціатором щорічного круглого столу «Книга на захисті дитячої душі», присвяченого Міжнародному дню захисту дітей. Організаторка всеукраїнського руху «Дорослі читають дітям».

Книги почала писати, занотовуючи історії, що розповідала синові на ніч. Казкові історії письменниці мають неабияке виховне значення. Лариса Ніцой надзвичайно уважна до дитячого світу, цікавиться психологією, колекціонує дитячі книжки та мультфільми.

Письменниця переконана, що читання виховає достойне покоління нових українців і позитивно вплине на цілу країну [11, с. 14–16].

2. Презентація «Лариса Ніцой, «Незламні мураші» [2].

3. Обговорення.

4. Виставка книжок Лариси Ніцой та обговорення за переглядом (*робота у групах*).

– Розгляньте виставку книг.

Давайте погортаємо книги: «Незламні мураші» [5], «Павлусь і Павлінка» [6], «Мій Блек» [4], «Страшне страховисько» [7], «Ярик і дракон» [8], «Зомба» [3], познайомимося з ними, прочитаємо короткий опис подій, об'єднавшись у групи.

– Як пахнуть книги?

– Які сторіночки на дотик?

– Чим вразило вас оформлення книг?

– Про що розповіли вам книги?

– Які твори ви вже читали?

5. Розвивальна гра «Впізнай казку» (*робота у групах*).

Діти отримують конверти, в яких знаходяться пазли і, об'єднавшись у групи, складають ілюстрації до казок Лариси Ніцой та називають їх.

Фото 2 – Виставка книг Л. Ніцой

VII. Опрацювання казки «Незламні мураші».

1. Гра «Передбачення».

– Прочитайте назву казки. Як ви гадаєте, про що буде розповідатися в ній?
(Відповіді дітей)

2. Почергове читання та слухання казки «Незламні мураші» [9].

Завдання перед читанням та слуханням:

– Запам'ятайте героїв казки.

VIII. Руханка «Ми з України» [10].

IX. Робота з текстом.

1. Вибіркове читання.

За завданням учителя діти, використовуючи швидке читання та зорову пам'ять, знаходять певні частини тексту та зачитують їх.

2. Підібрати цитати з тексту, які характеризують мурашок: прагнення волі, мирного гідного життя, патріотизму, співчуття, готовності об'єднатися.

3. Якими виявилися мурашині леви? Знайдіть у тексті цитати та проаналізуйте.

4. Гра «Які герої» (робота у групі).

- Визначте зв'язок між героями.
- Вчинки персонажів стосовно інших героїв.
- Ставлення один до одного.
- Реакція на вчинки.
- Спільні риси поведінки.

2. Метод «кола Венна». Порівняння подій, які описані в казці Лариси Ніцой та події сьогодення, які відбуваються в нашій країні.

Фото 3 – Обкладинка книги «Незламні мураші» Л. Ніцой

Схема 3 – Кола Венна. Порівняння подій, які описані в казці Лариси Ніцой та події сьогодення, які відбуваються в нашій країні

6. Складання паспорта твору за інтегральним алгоритмом (робота в групах).

Паспорт твору

Назва твору	«Незламні мураші»
Автор	Лариса Ніцой
Жанр	Казка
Тема	Розповідь про боротьбу і перемогу мурашок над нападниками – мурашиними левами.
Основна думка	«З вірою у перемогу! Герої не вмирають!»
Проблематика	Дружба і зрада, гідність і честь, сміливість і боягузтво, любов, стійкість і відвага, людяність і жорстокість, безстрашність і підступність, віра, надія, перемога і поразка, відповідальність, хвалькуватість і стриманість.
Персонажі	Мурашки, Мураш, старенький Мурань, Мураня, товариш Мур, тітонька Муронька. Кляті вороги – мурашині леви.
Коротка довідка	Мурашині леви – підступні комахи, які в піску роблять пастки, куди найчастіше потрапляють мурашки і стають їхнім обідом.

X. Рефлексія. Підсумок уроку.

Твір Лариси Ніцой «Незламні мураші» увійшов до книги рекордів України, письменницю було нагороджено премією імені Лесі Українки.

Події у казці дуже схожі на те, що з нами відбувається.

- Друзі, чим запам'яталися вам вчинки Мураша?
- Що означає *боротися*?
- Мурашині леви. Чи такими ви бачите окупантів?
- А що для вас Україна?

Вправа «Незакінчене речення».

Сьогоднішній урок мені запам'ятався...

Я дізнався (дізналася)...

Мене вразило...

Сьогодні на уроці я був (була)...

XI. Домашнє завдання.

Створити комікс «Моє бачення казки Лариси Ніцой».

- До зустрічі з новими творами та героями!

*Учитель Олена Левченко.
Виставка книжок Лариси Ніцой*

*Гра «Обери книгу».
Учні 3 класу Кореннік Поліна
та Ключко Дарья*

Обговорення за переглядом. Робота в групах.

*Гра «Обери книгу».
Учні 3 класу Андрієвська Анастасія,
Стасюк Тимофій*

*«Обери книгу».
Учні 3 класу
Козаченко Владислав та Худик Артем*

*Гра «Обери книгу».
Учні 3 класу Царенко Софія
та Бестака Софія*

*Гра «Обери книгу».
Учні 3 класу Панжисев Дамір
та Аксьонов Даніїл*

Гра «Обери книгу».
 Учні 3 класу Нікіт'юк Ангеліна,
 Ліпецька Оксана та Поштаренко Денис

Гра «Обери книгу».
 Учні 3 класу Мацай Ангеліна,
 Бестака Софія та Орел Ангеліна

Розвивальна гра-пазл «Упізнай казку».
 Робота у групах, учні 3 класу

Список використаних джерел

1. Казка. *Вікіпедія*. URL : <http://surl.li/qwoi> (дата звернення 03.06.2023).
2. Казковий світ Лариси Ніцой : персональний сайт письменниці. URL : <https://nitsoi.com> (дата звернення 03.06.2023).
3. Ніцой Л. Зомба. Історія про милосердя : книга для родинного читання. Київ, 2015. 24 с.
4. Ніцой Л. Мій Блек : книга для родинного читання. Київ, 2014. 48 с.
5. Ніцой Л. Незламні мураші. Тернопіль, 2017. 48 с.
6. Ніцой Л. Павлусь і Павлінка : книга для читання в родинному колі. Київ, 2015. 48 с.
7. Ніцой Л. Страшне страховисько. Харків : Талант, 2019. 24 с.
8. Ніцой Л. Ярик і дракон : казка для читання в сімейному колі. Київ : Аконіт, 2009. 28 с.
9. Незламні мураші : аудіоказка. URL : <http://surl.li/hqwbm> (дата звернення 03.06.2023).
10. Ми з України : руханка. URL : <http://surl.li/bzfkf> (дата звернення 03.06.2023).
11. Славетні імена нашого краю : анотований бібліогр. покажч. / уклад. Н.А. Бебих. Капітанівка : Капітанівська ЗШ I-III ступенів, 2021. 24 с.
12. Твори Лариси Ніцой для дітей. *Мала сторінка*. URL : <http://surl.li/hqvyn> (дата звернення 03.06.2023).
13. Canva. URL: <https://www.canva.com/>

Оксана ЛИСЕНКО

Казка кожного народу – неповторна і своя.

Урок-мандрівка

4 клас

Про що книга «Чарівні казки Європи»? До цієї книги увійшли справжні скарби європейського фольклору, що ознайомлять малюків із розмаїттям культурного ландшафту Старого Світу. В казках, які становлять основу цього унікального видання, яскраво проступає дух того чи іншого народу. Так, австрійську казку годі уявити без чарівних фей та гірських гномів, які допомагають героям; польську – без русалок і мавок, які живуть у численних водоймах озерного краю; англійську – без маленьких капосних лепреконів; а швейцарську – без могутніх велетнів [4].

Урок – мандрівка: казкотур країнами Європи

Мета: формувати ключові компетентності: *уміння вчитися* – викликати інтерес до навчання, формувати почуття відповідальності за виконання завдання, готовність працювати самостійно, мати власну думку, обґрунтовувати її, навички самоконтролю та самооцінки; *соціальну* – вчити налагоджувати взаємодію з іншими дітьми, працювати за правилами у команді, ціннісно ставитися до своєї особистості; *громадянську* – розвивати критичне мислення, навички приймати правильне рішення, виявляти громадянську позицію у ставленні до дійових осіб, давати їм характеристику, сприймати втілені в них загальнолюдські цінності;

Фото 1 – Обкладинка книги «Чарівні казки Європи»

загальнокультурну – вчити толерантності, мовленнєвій культурі; інформаційно-комунікативну – вдосконалювати вміння добувати, осмислювати, аналізувати та використовувати інформацію з різних джерел, здійснювати комунікацію у групі та колективі;

формувати **предметні** компетентності: *навчальну* – узагальнити та систематизувати знання учнів про народні казки Європи, вчити визначати головну думку твору; відтворювати зміст прочитаного; удосконалювати техніку читання, вчити свідомо і виразно читати; визначати в тексті дійових осіб; *розвивальну* – розвивати творчі здібності школярів, мовлення, мислення, увагу, спостережливість; *виховну* – виховувати моральні цінності та почуття, повагу до культури та звичаїв інших країн.

Обладнання: карта Європи, ілюстрації визначних місць кожної країни, завдання для кожної групи, книга «Чарівні казки Європи» (Київ, «Наш час», 2013 р.), малюнки до казок, сигнальні картки, картки для створення інформаційних блоків по кожній казці. До уроку діти кожної групи готують повідомлення про певну країну Європи. Умова: найцікавіша стисла інформація (час розповіді до 1 хв).

Особливості проведення уроку: *урок-мандрівка – це, перш за все, подорож учнів в уявні місця, де панують цікаві історії, фантастичний транспорт, неймовірні герої та небачені до цього часу місця, країни, світи. Під час навчання діти об'єднуються в групи і працюють за правилами, в яких панує доброзичливість, увага і підтримка кожного учасника. Сучасний підхід до уроку-подорожі викликає у дітей почуття захвату, позитивних емоцій та розвиває вміння досліджувати освітню проблему, аналізувати її та робити висновки. Під час подорожі молодші школярі узагальнюють та систематизують знання про народні казки Європи, вчать визначати головну думку твору, а також відтворюють зміст прочитаного, усвідомлюючи і розвиваючи в собі повагу до культури та звичаїв інших країн.*

Хід уроку

1. Організація учнів до уроку.

Діти працюють у п'ять груп. Об'єднання здійснюється за декілька уроків відповідно до типу транспорту для подорожі.

Примітка: Напередодні уроку позакласного читання проходить анонс казкотуру.

Запропоновано обрати вид фантастичного транспорту:

Парасолька	Кручу-верчу, потрапити до _____ хочу.
Акваріум	Буль-буль, рибко, домчи до _____ швидко.
Шапка-невидимка	Шапку одягаю, до _____ потрапляю.
Ниточка-переліточка	Ниточку відмотаю, до _____ перелітаю.
Азбуколіт	Букву обираю, до _____ долітаю.

Діти повинні намалювати обраний транспортний засіб, скласти перелік його незвичайних властивостей.

2. Повторення правил роботи в групі.

– Сьогодні на уроці позакласного читання ми будемо працювати групами.

Тому перед початком роботи давайте пригадаємо, яких правил вам слід дотримуватися, щоб група досягла найбільшого успіху [5].

За кожную правильну відповідь група отримуватиме фішку.

В кінці уроку по їх кількості визначимо, яка група працювала найкраще.

3. Отримання квитків. Актуалізація знань.

– Отже, головною особою нашого уроку буде пані Казка. Як і всі пані, вона любить компліменти, тож давайте зробимо гості приємне. На невеликих папірцях у кожній групі є сонечко. Подивіться, чого в ньому не вистачає? (Промінчиків)

– Вам потрібно домалювати промінчики і на кожному з них написати ознаку до слова «казка». (Яка вона?)

(Час для виконання – 2 хв)

Перевірка: по 1 ознаці називає кожна група, виграє та, в якої найбільше ознак.

– Які чудові вийшли ваші сонечка! Ви справжні шанувальники казок. Тому маєте право отримати квиток для подорожі.

(Вчитель роздає учням символічні квитки до Країни Казок.)

– А ось чи багато ви читаете? Чи відкрили таємниці казкового світу?

Схема 1 – Сонечко «Казка»

3. Складання тематичної «павутинки».

КАЗКОТУР

Малюнок 1 – Квитки для подорожей

– Давайте пригадаємо, на які дві великі групи можна поділити казки?
(Народні, літературні (авторські))

– Кожну з цих груп можна в свою чергу розподілити на підгрупи.

На дошці із окремо надрукованих карток формується асоціативне гроно.

Схема 2 – Поділ казок на групи

5. Робота із сигнальними картками.

– Казки всіх цих підгруп ми з вами читали, тому попрацюємо з сигналами. Біля кожної підгрупи ви бачите кольорове позначення. Я називатиму казку, вам потрібно показати відповідним сигналом, до якої групи вона відноситься.

Перелік запропонованих казок (*учитель обирає на власний розсуд*).

- 1) «Бузиновий цар» (*авторська, українського письменника*);
- 2) «Снігова королева» (*авторська, зарубіжного письменника*);
- 3) «Колобок» (*українська народна казка*);
- 4) «Фарбований лис» (*авторська, українського письменника*);
- 5) «Рукавичка» (*українська народна казка*).

6. Повторення вивченого за розділом.

– Який розділ читанки ми опрацюємо? («Казки народів Європи»).

– Які казки вже прочитали?

7. Робота в парах. Індивідуальне завдання біля дошки.

Кожна пара отримує кольорову картку (*три кольори для кожної групи*), на якій – перелік казкових героїв. Потрібно за переліком впізнати казку, назвати її та країну, з якої вона до нас прийшла.

В цей же час один учень працює біля дошки.

Завдання: з'єднати назву казки з назвою країни, що її створила.

«Виноградар і змія»		Болгарія
«Собаки, коти та миші»		Чехія
«Бременські музиканти»		Німеччина
«Сорочаче гніздо»		Англія

ОСЕЛ, ПЕС, КІТ, ПІВЕНЬ, РОЗБІЙНИКИ

ЗМІЯ, ВИНОГРАДАР,
СИН СОБАКИ, КОТИ, МИШІ

СОБАКИ, КОТИ, МИШІ

СОРОКА, ДРІЗД, СОВА, ШПАК,
ГОРОБЕЦЬ, ГОРЛИЦЯ

Схема 3 – Зразки карток

Перевірка. Один учень з пари зачитує перелік героїв, інший – називає казку та країну, одночасно відбувається перевірка, чи правильно з'єднано на дошці.

Робота з атласом [2].

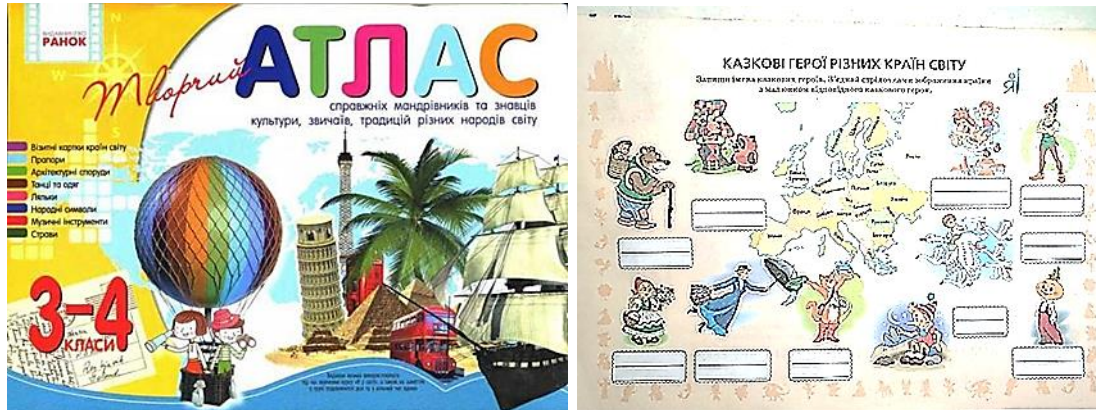

Фото 2 – «Творчий атлас»

III. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми здійснимо уявну подорож до деяких країн світу. Їх позначено на карті синіми прапорцями.

Подивіться у свої квитки, які ви отримали на початку уроку. Там указано, до якої країни ви «відправитесь» сьогодні.

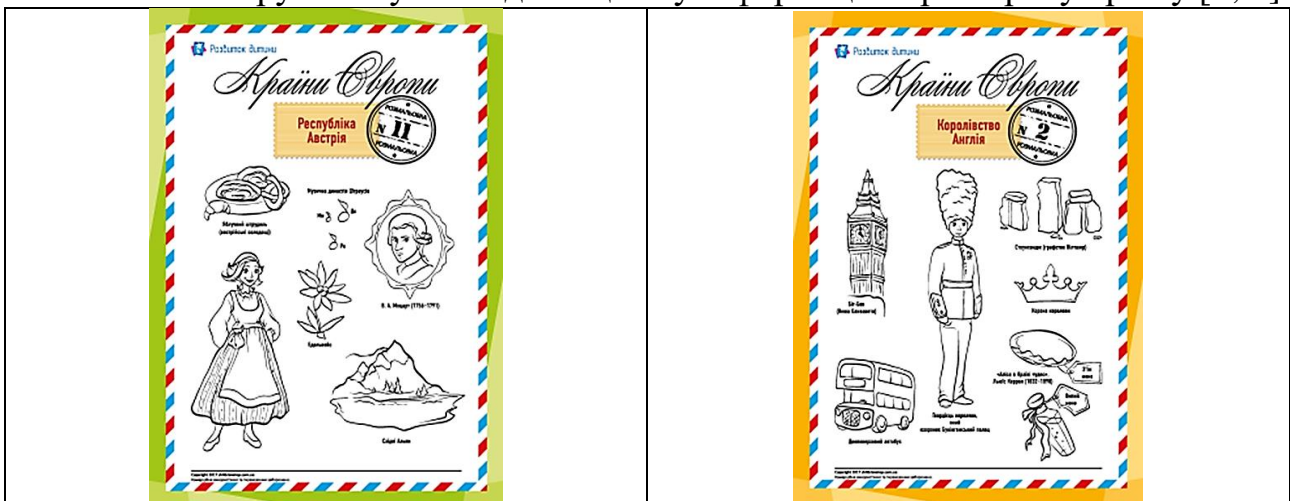
Назва країни починається на першу літеру назви вашого транспортного засобу:

- парасолька – Польща;
- акваріум – Англія;
- шапка-невидимка – Швейцарія;
- ниточка-переліточка – Німеччина;
- азбуколит – Австрія.

IV. Усвідомлення нового матеріалу.

1. Уявна подорож країнами світу.

– Кожна група готувала вдома цікаву інформацію про обрану країну [1; 6].

1. Інтерактивна гра-асоціація «Країни Європи» [3].

2. Робота в групах. Читання казок із завданнями.

- Ще більше дізнатися про країни світу нам допоможуть казки, складені їхнім народом.
- Кожна група отримує надруковані тексти казок і картку із завданням.

Англія – прочитати казку «Брати-горбані й гноми»

Швейцарія – прочитати казку «Двоє братів і четверо велетнів»

Німеччина – прочитати казку «Про чотирьох братів»

Австрія – прочитати казку «Чарівна гілочка»

Польща – прочитати казку «Водяник і ведмідь»

Схема 4 – Зразки карток

3. Презентація роботи груп.

Під час презентації завдання для всіх:

- визначити дійових осіб казки;
- назвати вид казки;
- поставити декілька питань за змістом казки.

4. Вправа «Детективи».

Відшукайте в казках, що читали, слова, які вказують на приналежність цієї казки до певної країни. Наприклад:

Польща, «Водяник і Ведмідь»: річка Плішка, містечко Урад, водяник.

Австрія, «Чарівна гілочка»: річка Дунай, долина Мархфельд, ім'я Ганс, відьма Качінка.

- А ще, австрійську казку годі уявити без чарівних фей та гірських гномів, які допомагають героям, польську – без русалок і мавок, які живуть у численних

водоймах озерного краю, англійську – без маленьких капосних лепреконів, а швейцарських – без могутніх велетнів.

На дошці розміщено чотири аркуші паперу, на яких протягом уроку з'являються написи:

- **країна:**
- **назва казки:**
- **вид казки:**
- **дійові особи:**
- **головна думка:**

5. Характеристика головних дійових осіб.

– У кожній казці є головні дійові особи, вони виконують певні дії, спілкуються. Ми, читаючи казку, завжди оцінюємо вчинки героїв. У вас є картка з переліком характеристик різних казкових героїв. Я буду їх зачитувати, а ви повинні поставити «плюс» біля тієї риси, яка притаманна героям казки, яку ви читали. Не забувайте, що в казці їх декілька.

Перелік:

Слухняний	Безпечний
Працьовитий	Неуважний
Сміливий	Боязливий
Розумний	Злий
Добрий	Брехливий
Справедливий	Улесливий
Чесний	Жадібний
Лагідний	Хвалькуватий
Винахідливий	Нерозумний
Вірний	Хитрий
Довірливий	Ледачий
Мудрий	

– Що цікавого помітили? Чому всі слова розміщені у дві колонки? (Позитивні риси й негативні.)

– Які риси відмічали: тільки з першої колонки, чи й з другої?

– Про що це свідчить?

– Так, у казках завжди є герої, які мають позитивні риси, вони символізують добро, та є і з негативними рисами – це погане, зло.

– Давайте розділимо героїв прочитаних казок на дві групи: позитивні й негативні.

(На дошці: за допомогою друкованих карток з назвами героїв.)

6. Визначення головної думки казок.

– Кожна казка має глибокий зміст, повчання, мораль. Найкраще допомагають висловити головний зміст казок прислів'я. Ми з вами також звернемося до цієї вічної народної мудрості.

– Вам потрібно, порадившись у групі, з'єднати частини прислів'їв на картці та визначити, яке з них найточніше передає головну думку прочитаної в групі казки.

Зразки карток:

Під лежачий камінь	розуму навчаються.
Діти від батьків	вода не потече.

Не хвали сам себе,	і тобі не буде того.
Не роби іншому лихого –	нехай тебе інші похвалять.

За більшим поженешся –	за цукор і мед.
Добре слово краще	то й того не матимеш.

Де сила не візьме –	хто працьовитий.
Добре в світі тому жити,	там розум допоможе.

Схема 5 – Зразки карток

Перевірка. Представник із групи читає відновлені прислів'я, називає головну думку казки. На дошці потрібно заповнити останній рядок біля кожної країни.

V. Підсумок уроку.

1. Дебати.

– Оголошено дебати на тему: «Наша казка краща, тому що...» (*виступи до 30 с.*)

2. Моє життєве кредо.

– Яке з прислів'їв ви б обрали правилом свого життя? Чому?

3. Підраховування кількості фішок.

Визначення групи-лідера та найактивніших учнів.

VI. Домашнє завдання.

Група «Польща» – вдячні читачі. (*Написати лист-подяку польському народові.*)

Група «Німеччина» – літературні критики. (*Щоб ви змінили в казці?*)

Група «Австрія» – співавтори. (*Скласти продовження казки.*)

Група «Англія» – художники-оформлювачі. (*Створити комікс за сюжетом казки.*)

Група «Швейцарія» – ІТ-шники (*Придумати сюжет комп'ютерної гри за сюжетом казки.*)

Список використаних джерел

1. Pinterest. URL: <https://www.pinterest.com/pin/8162843064884288/>

2. Атлас творчий, 3–4 клас, для справжніх мандрівників та знавців культури, звичаїв, традицій різних народів світу (українською мовою). URL: <https://www.ranok.com.ua/info-atlas-tvorchiy-3-4-klas-dlya-spravzhnikh-mandrivnikiv-ta-znavtsiv-kulturi-zvichaiv-traditsiy-riznikh-narodiv-svitu-17767.html>

3. Інтерактивна гра-асоціація «Країни Європи». URL: <https://www.educ.com.ua/interaktivni-zavdannya/interaktivna-gra-asocziacziya-kraini-evropi.html>

4. Книга «Чарівні казки Європи». URL: <https://nashformat.ua/products/charivni-kazky-evropy-700663>
5. Правила роботи в групах для молодших школярів. URL: <https://naurok.com.ua/pravila-roboti-v-grupah-dlya-molodshih-shkolyariv-21550.html>
6. Розвиток дитини. URL: <https://childdevelop.com.ua/worksheets/3078/>

Марія ЛУЦЕНКО

Незалежні!
Урок-воркшоп
4 клас

У 1991 році Україна повернула собі незалежність. Українці, які жили десятиліттями в тоталітарному режимі, отримали можливість стати мешканцями демократичної країни. У книжці-мандрівці «Незалежні» зібрано найважливіші факти за 31 рік існування оновленої незалежної України – про те, як ми відроджували нашу країну, які помилки робили і які перемоги здобували, що готували і що одягали, що співали, читали, дивилися, як захищали свої свободи та як організовували революції. Кожен розгорт — «щоденник» одного року, з 1991-го по 2022-й, те, чим переймався і чому радів наш народ. Це не просто суспільно-політичне видання, а захоплива книжка для сімейного читання – і для дорослих, і для дітей. Це книга-ностальгія. Про часи, коли на полицях магазинів з'являлися перші снікери та кока-кола, коли направо й наліво роздавали «наколоти апельсинки», чи коли рашистів від душі пригощали «бандерівським смузі». Книжка про рекорди і провали, покращення і зради, культові пісні, книжки, фільми... Все те, що зробило нас нами.

Мета: формувати компетентності: **ключові** – спілкування державною мовою: лаконічно та зрозуміло формулювати думку про рідний край – Україну; вміння вчитися працювати в колективі та самостійно; дотримуватися норм мовленнєвої культури, зв'язно висловлюватися в контексті змісту; **предметні** – узагальнити та систематизувати знання учнів, розширити уявлення про цікаві факти життя українського народу періоду 1991–2022 рр., формувати оцінні судження, вдосконалювати читацькі навички; розвивати спостережливість, творчу уяву, образне мислення, фантазію; виховувати повагу до своєї держави.

Очікувані результати: ознайомити здобувачів освіти із «Книгою-мандрівкою. Незалежні» Ірини Тараненко; розвивати допитливість, інтерес до історичного минулого та сучасного героїчного рідної України; удосконалювати навички літературного аналізу твору та виразного і правильного читання; викликати бажання брати найкраще з літературних джерел для саморозвитку та самовиховання; прививати любов до Батьківщини.

Особливості проведення уроку: урок-воркшоп проводиться у вигляді телефіру, який включає у програму роботу за рубриками («Персона в об'єктиві», «Цікавинки із життя автора», «Бабусина скриня», «Літературні намистинки», «Кореспондент звітує», «Дивограй», «Мікрофон», «Діалог із

героями твору», «Сходинки успіху»...).

Урок розроблено для позакласного читання з теми «Моя нескорена країна» з метою зацікавлення до читання, ознайомлення із новинками на полицях бібліотеки, формування самостійності, удосконалення вміння швидко орієнтуватися в тексті, збагачувати словниковий запас.

Місце проведення уроку – бібліотека закладу, Діти знайомляться із літературними новинками, авторами творів, працюють зі збірками творів для дітей, разом творчих завдань.

Обладнання: виставка книг для дітей, «Книга-мандрівка. Незалежні» Ірини Тараненко, комп'ютерна презентація, мікрофон, виставка дитячих малюнків, плакат із гілками калини та словами-символами на них, кольорові стікери, фломастери, фліпчарт.

*Ми є народ, у якого вкрали назву.
Михайло Грушевський*

Хід уроку

I. Вступна частина.

1. Організація учнів до уроку. (Слайд 1)

Самоналаштування.

Покладіть руки на парту, заплющіть очі та промовляйте:

Я зможу сьогодні добре працювати на уроці.

Я – особистість творча.

Я бажаю однокласникам успіхів на уроці.

Отож, пропоную: часу не гаймо,

Урок практичного заняття розпочинаймо!

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань

Емоційне налаштування (*Тихо звучить мелодія до пісні «Україна – це ти».*)

Вправа «Очікування». (Слайд 2)

Учитель.

– Поміркуйте і скажіть, яким має бути наш урок? (*Цікавим, навчальним, трохи дивовижним, захоплюючим, продуктивним, веселим, світлим, загадковим...*).

– Як ви повинні працювати на уроці? (*Уважно, зібрано, активно, вправно, наполегливо, бути кмітливими та чемними тощо*).

– Ваш успіх на уроці залежить від вашої активності, уважності, творчості.

2. Мотивація навчальної діяльності. (Слайд 3)

Відгадування загадки.

Цвітуть сади, Дніпро шумить,

І пісня ллється солов'їна,

І жайвір лине у блакить.

Це наша рідна ... (*Україна*).

Лабіринт. «Пройдіть» лабіринт, прочитайте вислів. (Слайд 4)

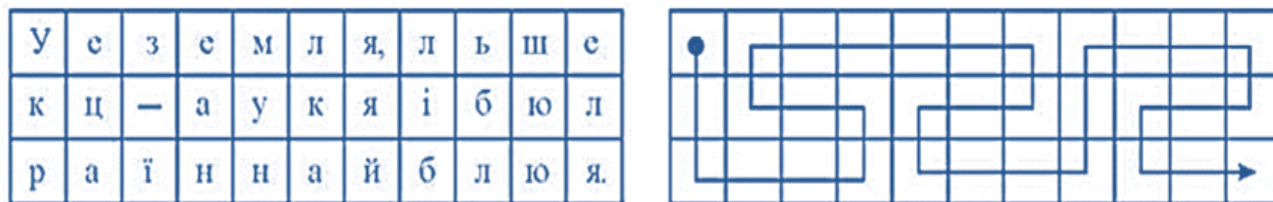

Схема 1 – Лабіринт

(Україна – це земля, яку найбільше люблю я.)

– Як ви розумієте цей вислів?

– Чи погоджуєтеся ви з цією думкою?

3. Повідомлення теми та мети уроку.

Сьогодні я радо запрошую вас на практичне заняття: воркшоп. Та чи знайоме вам це слово? Діти, «воркшоп» – це робоча майстерня, місце, де освоюють найбільш практичні навички. А отже, ми з вами сьогодні результативно й творчо попрацюємо в нашій класній творчій майстерні над темою: «Незалежні!».

Наш героїчний народ плідно працює над історією розвитку та становлення незалежності нашої країни протягом 1991–2022 рр., виборює право бути найкращою країною для найкращого майбутнього.

Пропоную попрацювати над захоплюючим матеріалом про історію нашої країни у фактах, історичних перепетіях, цікавинках науки та техніки протягом 1991–2022 рр. Це – «Книга-мандрівка. Незалежні» Ірини Тараненко, яка варта уваги не тільки вашої, дитячої, але й дорослих, і ваших батьків теж.

4. Вивчення нового матеріалу. (Слайд 5)

Для початку ми вшануємо хвилиною мовчання всіх тих, хто загинув під час збройної агресії рф проти України. **Хвилина мовчання.**

Перший розгорт – підготовка до читацької діяльності, читання мовчки.

Стіна слів: *творець, скарб, ґрунт, золото, срібло, нарік, дововижний куточок, припала до душі, граніт, рай.*

– Прочитай правильно слова та поясни їх: чудодійний, пригорщу, провідати, кришталь, дивовижний, насипалося, розглянути.

«Легенда про виникнення української землі»

Багато планет, різних і таких не схожих одна на одну, породив наш Творець. Але якось набрав Творець пригорщу родючих ґрунтів і голубих вод та й кинув чудодійний дар на планету, що пролітала поблизу. За мить ця планета ожила і заграла всіма барвами.

Минуло багато часу, і вирішив Творець провідати ту планету. Дістав він із Божої скрині мішок і склав у нього весь свій скарб: золото і срібло, діаманти і кришталь, руду і сіль, вугілля і граніт... Кинув свій мішок у напрямку планети, яку щойно нарік Землею.

Розв'язався мішок із скарбом, і почали висипатися з нього Божі дари на планету. І найбільше їх насипалося на слов'янську землю. Минули тисячі років. Якось зібрався Творець поглянути на цю маленьку планету. Облетів довкола неї й побачив дивовижний куточок, краще від якого не було на всій Землі. І вигукнув

Господь: «Це справжній рай!»

Ступив Він на казкову землю, яка так припала йому до душі, й нарік її Україною. Адже у цій назві було слово «рай». Ось так і виникла українська земля, яку сам Творець хотів би мати за рай. «Україна – рідний край».

(Учитель прикріплює посередині табличку зі словом «Україна»).

«Мозковий штурм» (Слайд 6)

(Слова для довідок: вільна, незалежна, унітарна держава, самостійна, Батьківщина, рідна сторона, отчий дім, любий край, моя держава, земля батьків...).

Схема 2 – «Мозковий штурм»

Другий розгорт. Робота з диво-книгою:

Ознайомлення із головною книгою уроку – «Книга-мандрівка. Незалежні»

Ірини Тараненко.

Робота в групах. Опрацювання сторінок книги. (Слайд 7)

I група, «Дослідники», – дослідити технічний розвиток країни будь-якого року.

II група, «Історики», – визначити головні для країни дати періоду незалежності.

III група, «Мовознавці», – прослідкувати новітні писемні традиції рідної мови.

IV група, «Журналісти», – дізнатися про життя визначних особистостей нашої країни.

V група, «Спортсмени», – спортивні досягнення українців на Міжнародних олімпіадах.

Презентація роботи груп.

Завдання для всіх: підготувати для виступу найцікавіший матеріал та презентувати його за допомогою малюнків, колажу та цікавої розповіді.

Інтерактивна вправа «Фантастичні гіпотези».

Запитання до здобувачів освіти:

- Якби ти був Президентом України? Що хотілося б змінити?
- Якою ти собі уявляєш нашу країну в близькому майбутньому?
- Яку дату 2022 року ти хотів би змінити на іншу, веселу?
- Якого кольору очі війни?
- Якби ти мав надсилу, що б ти створив для українського народу?

Інтерактивна вправа «Місток дружби». (Слайд 8)

Здобувачі освіти по черзі вголос читають невеличкі тексти історичних подій певного часу із запропонованої книги, ставлять запитання, розмірковують, роблять висновки:

- одне одному;
- кожен по одному питанню в групі;
- одна пара (група) іншій групі чи парі.

Капсула часу. (Слайд 9)

– Діти, а чи хотіли б ви виготовити капсулу часу й пофантазувати, написати собі в майбутнє листа, уявити нашу омріяну країну через деякий час... Але яка вона буде, якими ви себе бачите?

Я пропоную взятися до роботи негайно, дати відповіді на запитання анкети, підписати свою роботу, а на звороті аркуша намалювати свій портрет та обвести свою долоньку.

Усі роботи ми покладемо в капсулу часу: закупоримо її! Після закінчення навчального закладу кожного із вас, ми разом відкриємо та прочитаємо!

АНКЕТА

Якою бажаєш бачити рідну країну через 10 років?

Що найцінніше для себе ти візьмеш із собою в майбутнє?

Яку професію ти мрієш здобути?

Що ти хочеш побачити у майбутньому?

Якою є твоя найзаповітніша мрія?

Чого ти бажаєш Україні?

Малюнок 1 – Анкета

Третій розгорт: вікторина «Чи знаєш ти свою країну?» (Слайд 10)

Робота з «Книгою-мандрівкою. Незалежні» Ірини Тараненко

– 2005 р. Хто стала найсильнішою спортсменкою Всесвітніх ігор із паверліфтингу? (Лариса Соловйова)

– 2012 р. Якою є ціна каблучки, витвору українських ювелірів «Царівна діамантів»? (Діамант – 2525 камінчики, ціною близько мільйона доларів, що потрапив до Книги рекордів Гіннеса.)

– 1994 р. Хто виборов перше олімпійське золото? (16-річна фігуристка Оксана Баюл)

– 1998 р. Про яку нову дитячу іграшку мова? (Лего. Пружинка, що сама стрибає сходами)

– 2005 р. Хто є третім Президентом України? (Віктор Ющенко)

– 1995 р. Хто зробив приголомшливий стрибок на Олімпійських іграх у Токіо? (Легкоатлетка Інеса Кравець)

– 1991 р. Купони. Навіщо? (Картки споживача з відрізними купонами для покупки товарів першої необхідності)

Робота з виставкою книг та малюнків.

III. Заключна частина. (Слайд 11)

1. Зворотній зв'язок. Рефлексія. Вправа «Плюс – мінус – цікаво».

 П (плюс)	 М (мінус)	 Ц (цікаво)
<ul style="list-style-type: none">– Що сподобалося?– Що зацікавило?– Що було корисним?	<ul style="list-style-type: none">– Що не було цікавим?– Що було нудним та некорисним?– Який матеріал став незрозумілим?	<ul style="list-style-type: none">– Про які факти хочеш дізнатися більше?– Що бажаєш додати до почутого?

2. Підсумок уроку. (Слайд 12)

Створення композиції «Уквітчана Україна».

(Діти пишуть побажання для Батьківщини та прикріплюють їх на гілочках калинового куца, що на дошці. Отримується кущ калини зі словами, кетягами та листочками.)

– Нехай ваші слова стануть символом нашої майбутньої України: соборної, заможної, мирної та рідної всім нам.

Підведення підсумків. Інтерактивна вправа «Мікрофон».

Домашня робота.

«Мовознавці» – написати сенкан до слова «Україна».

«Історики» – визначити найголовніші події протягом останнього року.

«Дослідники» – дослідити державні свята протягом календарного року.

«Журналісти» – написати есе про незламний героїчний народ, його мужність та відвагу, патріотизм та непохитну віру в Перемогу.

«Спортсмени» – дізнатися про спортивні досягнення в футболі.

(Пісня Н. Бучинської «Це моя Україна»).

– Дякую, діти, за чудову роботу! Я вірю, що ви ростете справжніми

патріотами нашої Батьківщини і обов'язково прославите її своїми добрими справами.

Глосарій

Воркшоп (англ. work shop – робоча майстерня) – навчальний захід, на якому учасники здобувають знання самостійно.

Емоційний інтелект – (EI) (англ. emotional intelligence) – група ментальних здібностей, які беруть участь в усвідомленні та розумінні власних емоцій та емоцій оточуючих.

Локація («відкритий клас») – місце, що слугує простором для навчання, самовираження, проведення тренінгів, майстер-класів, воркшопів.

Список використаних джерел

1. Навчальні програми для 1-4 класів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

2. Позакласне читання: конспекти уроків. URL: <https://www.slideshare.net/ssuser491ed5/4-80095849>

3. З Україною в серці. URL: <https://naurok.com.ua/vihovna-godina-dlya-4-klasu-na-temu-z-ukra-noyu-v-serci-15131.htm>

4. Хвилина мовчання. URL: https://www.youtube.com/watch?v=7eg_IqflAc&ab_channel=%D0%A4%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8ICTV

5. Плющ Ю.С. Кейс-технологія в початковій школі. Порадник для вчителя. URL: <https://www.ranok.com.ua/info-nush-keys-tehnologiya-v-pochatkoviy-shkoli-poradnik-dlya-vchitelya-24600.html>

6. Презентації : літературне читання. 4 клас (до підручника А. Савчук, за програмою О. Савченко). URL: <https://pp-books.com.ua/prezentacziyi-literaturne-chytannya-4-klas-do-pidruchnyka-a-savchuk-za-programoyu-o-savchenko/>

7. Презентація до воркшопу. URL: https://docs.google.com/presentation/d/1S32kYlSEdTQ8RnrJILJQHdRAK_BxDRUD/edit?usp=sharing&ouid=116292628001679086506&rtprof=true&sd=true

8. Урок позакласного читання на тему «Неймовірна Україна. Мандруємо Україною». Наша слава – українська держава. URL : <https://nuschool.eu/lessons/literature/3klas/37.html>

9. Canva. URL: <https://www.canva.com/>

Віта МОМОНТ

Чарівниця осінь.

Урок-подорож

3 клас

Мета: формувати компетентності: **ключові** (вільне володіння державною мовою: вміння усно й письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти; любов до читання; відчуття краси слова; усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження; **уміння вчитися:** організовувати та контролювати свою навчальну діяльність; виконувати розумові операції й практичні дії; володіти вміннями й навичками самоконтролю та самооцінки; прагнення здобувати нові

знання; самостійність у розв'язанні пізнавальних завдань; *загальнокультурна компетентність*: культура міжособистісних відносин; толерантна поведінка; формування моральних якостей; ознайомлення з культурною спадщиною українського народу; *громадянська компетентність*: знання й дотримання прав та обов'язків учнів; свідоме ставлення до виконання доручень; засвоєння і дотримання учнем морально-етичних норм; уміння керувати своєю поведінкою й оцінювати свої та чужі вчинки; *здоров'язберезувальна компетентність*: взаємозв'язок організму людини з природним і соціальним оточенням; *інформаційно-комунікативна компетентність*: здатність учня орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти і оперувати інформацією; вміння добувати, осмислювати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел, користуватися різноманітною довідковою літературою; уміння аргументувати й відстоювати свою думку; уміння здобувати нові знання на основі наявних; прагнення збагачувати словниковий запас; добре володіти усним та писемним мовленням; уміння формувати власну точку зору й доводити власну позицію; уміння адаптуватися в мовному середовищі; адекватне ставлення до критики; *соціальна компетентність*: продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі та команді; використовувати різні ролі й функції в колективі; проявляти ініціативу, підтримувати та керувати власними взаєминами з іншими; конструктивне розв'язання конфліктів, досягнення консенсусу, брати на себе відповідальність; ***предметні*** (формування в учнів навички читання як виду мовленнєвої діяльності; ознайомлення учнів з дитячою літературою в авторській, жанровій, тематичній різноманітності; формування в учнів соціальних, морально-етичних цінностей за допомогою художніх образів літературних творів; формування умінь сприймати, розуміти, аналізувати різні види літературних і навчальних текстів з використанням елементарних літературознавчих понять; розвиток мовлення учнів, формування умінь створювати власні висловлювання за змістом прочитаного (прослуханого); формування в учнів прийомів самостійної роботи з різними типами і видами дитячих книжок; умінь здійснювати пошук, відбір інформації для виконання навчально-пізнавальних завдань; розвиток творчої літературної діяльності школярів; виховання потреби у систематичному читанні як засобі пізнання світу, самопізнання та загальнокультурного розвитку [1, 2].

Очікувані результати: самостійно здійснює вибір дитячих книжок відповідно до заданої теми, власних читацьких інтересів; самостійно розглядає та прогнозує орієнтовний зміст незнайомої книжки з опорою на ключові слова, ілюстративний та довідково-інформаційний апарат; користується під час вибору книжок, різними інформаційними ресурсами дитячої бібліотеки; висловлює емоційно-оцінні враження про прочитану книжку; складає короткий відгук на прочитану книжку; доповнює тексти; придумує текст за опорними словами; аналізує твори музичного і художнього мистецтва.

Особливості проведення уроку: *Проведення уроку позакласного читання у формі подорожі є захопливим та ефективним способом у формуванні читацької культури. Під час уроку учні об'єднуються в групи та, дотримуючись правил роботи, виконують завдання вироблення уміння працювати з художніми текстами, зміст навчального матеріалу спонукає введенню молодших школярів у світ морально-естетичних цінностей через художні образи літературних*

творів. Важливим наприкінці уроку створити довірливу творчу атмосферу для обговорення вражень, щоб учні відчули радість успіхів у навчанні.

Обладнання: виставка книжок із теми; композиції Івана Пустового «Осінній етюд»; репродукція картини українського художника Олександра Приходька; фото; дитячі малюнки; панно « Осінь » на центральній частині дошки, гірлянди із сухого листя; картки із завданнями; паперове осіннє листя із трьох кольорів.

Хід уроку

1. Організація класу до уроку.

1. Вступне слово вчителя.

Я хочу урок незвичайний почати,
І від душі вам побажати.
Знання з цікавих книг черпати,
З бажанням вчитись і все знати.
А що ми зараз будемо робити,
Про що сьогодні говорити –
Ви зможете усі сказати,
Якщо спробуєте відгадати.

2. Загадування загадки учнем (ученицею).

У садах, лісах блукає,
В жовті шати одягає,
Золотисту стелить постіль –
Жде сестрицю білу в гості.
– Ви здогадалися, хто «вона»? [2]

2. Актуалізація опорних знань.

Групування (асоціативний куш).

– Що вам спадає на думку, коли ви чуєте або промовляєте слово «осінь»?

Схема 1 – Асоціативний куш «Осінь»

2. Мотивація навчальної діяльності учнів, повідомлення теми і мети уроку.

Осінь... Скільки поезії в цьому золотаво-сонячному слові, і скільки радості й тихого смутку! Її часто звать чудовою, замріяною, золотою, загадковою. Щоразу осінь неповторна у своїй красі й витівках. А яка вона непостійна! То ніжна і лагідна, то похмура і непривітна, то весела і життєрадісна, то мрійна та плаксива. Може, саме через це її не оминають увагою поети, композитори і художники. І сьогодні на уроці позакласного читання ми вирушимо в уявну подорож, щоб помилуватися мальовничими краєвидами осінньої природи і відчутти осінній настрій. А для цього ви повинні взяти з собою фантазію, кмітливість, винахідливість. Наш урок – це урок творчості, натхнення, добра і краси. Епіграфом сьогодні будуть такі слова:

Краса глибоко в душу проникає
І заворожує і обпікає нас.
Це осінь щиро в гості закликає
Пройтись в природу в дивовижний час.
Душа від ніжності чарівної радіє,
Віта поезію осінньої пори.
Все золотиться ніжно, багряніє,
Сміється сонце радісно згори.
А скільки чарів в осені і рими!
А скільки звуків, шелестів в ній є!
Що в кожне серце проника незримо
І збайдужіти людям не дає [5].

– Тож давайте поринемо у цей світ краси, в який нас запрошує осінь. А що ви очікуєте від сьогоднішньої подорожі? Напишіть на «кленових листочках», що лежать у вас на парті. В кінці нашої подорожі перевіримо, чи справдилися ваші сподівання.

3. Робота над темою уроку.

1. Зупинка «Історична».

Прослуховування легенди.

– Перша наша зупинка «Історична».

А чи замислювалися ви, звідки у осені стільки золота? В цьому нам допоможе легенда. *(Заздалегідь підготовлена учениця розповідає легенду.)*

Легенда

За народним переказом Осінь – старша дочка Сонця. Вона останньою залишила батьківський дім і стала четвертою порою року. Посилаючи Осінь на Землю, Сонце сказало їй:

– Забирай усе моє багатство. Я віддаю тобі все своє золото. Будь щедрою – і люди полюблять тебе. І Осінь, як ви бачите, виконує наказ Сонця і кожного року пропонує нам щедрі дарунки плодів, чарує нас своїм осіннім золотом.

– Чи сподобалася вам легенда про осінь?

– Існує ще багато легенд про цю чарівну пору року. Можливо, сьогодні на уроці ми про них почуємо.

2. Зупинка «Ребусів».

- Наступна зупинка – зупинка ребусів.
- Відгадайте ребуси, які приготувала нам осінь [1].

Схема 2 – Ребуси

- А чому, на вашу думку, осінь приготувала вам саме ці ребуси?

3. Зупинка «Книжна».

– Наступна наша зупинка найголовніша. Готуючись до сьогоднішньої подорожі, наш клас об'єднався на невеличкі команди, які стали рекламними агенціями. Кожна з них повинна була відвідати бібліотеку і дібрати на виставку різножанрові книжки на тему осені. Керуючись девізом «Реклама – рушій торгівлі», зараз кожна «агенція» має прорекламувати свою книжку, щоб у присутніх виникло бажання її прочитати.

(Кожна команда рекламує свою книгу.)

4. Зупинка «Музична» (Релаксаційна)

– Діти, трішечки відпочинемо і поринемо у світ музики українського композитора Івана Пустового «Осінній етюд». Заплющте очі та спробуйте уявити найкрасивіші куточки природи нашої «України», які ви бачили раніше [3].

- Чи сподобалася вам композиція?
- Які звуки можна почути у природі восени?

5. Зупинка «Художня».

– Осінь – це надзвичайна пора. По-різному її сприймають люди. Краса осінньої природи захоплює фотографів, художників. Погляньте на фотовиставку «Осінь» [4].

– А тепер погляньте, як чудово намалював осінь український художник Олександр Приходько.

– Який період осені зобразив художник?

– Чому ви так вважаєте?

– Який стан осінньої природи передав художник?

– Які кольори використав, зображаючи небо?

– Яка трава восени?

– Якого кольору вбрання дерев?

– Якою здається вода в річці?

– Що зображено на дальньому плані?

– Який настрій викликала у вас ця картина?

– Яку назву можна дати цій картині?

– До сьогоднішнього уроку ви також намалювали малюнки, які зможете переглянути у нашій класній галереї.

*Малюнок 1 – «Восени».
Картина О. Приходька*

6. Зупинка «Творча».

На наступній зупинці ми з вами спробуємо уявити себе маленькими письменниками і виконати творчі завдання.

Клас об'єднується у 3 групи. Кожна виконує завдання за інструкцією.

1 група – діти, у яких на парті лежить жовтий кленовий листочок.

2 група – діти, у яких на парті лежить червоний кленовий листочок.

3 група – діти, у яких на парті лежить помаранчевий кленовий листочок.

– Перед початком роботи пригадаємо правила роботи в групах.

Правила роботи в групах

1. Перед початком роботи чітко розподіліть обов'язки між усіма членами групи.

2. Уважно прочитайте завдання-інструкцію.

3. Говоріть по черзі, не перебиваючи один одного.

4. Дотримуйтесь відведеного часу.

5. Дотримуйтесь правила піднятої руки.

6. Працюйте так, щоб не заважати іншим.

Завдання для 1 групи.

Поширте речення словами із довідки. Прочитайте класу текст «Золота осінь».

Золота осінь

Ліс улітку був увесь (який?) _____. А зараз (що робить?) _____ осінь.

Берізки і клени (які?) _____. Осики (які?) _____, а між ними ялиночки (що роблять?) _____. Стоїть ліс (який?) _____, _____.

(Які?) _____ павутинки зв'язали дерева і куші. На них хитається (яке?) _____ листя. Вітерець (що робить?) _____

(які?) _____ листочки і тихо (що робить) _____ їх на землю.
Додає візерунків до (якого?) _____ килима. День теплий і (який?)
_____. Всюди звучить (яка?) _____ пісня золотої осені.

Слова для довідки: *зелений, хазяїнує, жовті, червоні, зеленіють, чарівний, казковий, срібні, різнобарвне, зриває, золотаві, силе, різнокольорового, сонячний, дзвінка.*

Завдання для 2 групи.

Складіть текст про осінь, використовуючи вказані початки речень.
Прочитайте складений текст класу.

Чарівна золота осінь...

День видався сонячним...

У синьому небі ...

Ми прийшли...

Краса зачаровує...

Гарно в парку ...

Ми збираємо ...

Ми йдемо щасливі ...

Завдання для 3 групи.

Складіть вірш про осінь, використовуючи опорні слова: *почалося, жовтіє, повіяв, не гріє, груші, сливи, чарівниця, щасливими, до школи, шарудить, вирій, полетить.*

4. Підсумок уроку. Рефлексія.

– Послухаємо, як кожна група впоралася із завданням. (*Творчий звіт кожної групи*)

– Ось і добігає кінця наша подорож. Чи справдилися ваші очікування від уроку?

– Які завдання вам цікаво було виконувати?

– З якими книгами ви сьогодні познайомилися?

– Яка «агенція», на вашу думку, найкраще прорекламувала книгу?

– Яку книгу ви візьмете в бібліотеці, щоб прочитати?

– Дякую усім за плідну працю! Сподіваюся, що урок-подорож допоможе вам у майбутньому стати справжніми письменниками, художниками або композиторами. І головне – людьми, які відчують красу й неповторність природи.

Пам'ятайте, щоб відчутти безліч цікавих і хвилюючих вражень, потрібно любити її, вчитися розуміти. Бути до неї, живої, уважними – і вона вам обов'язково віддячить. А також бажаю вам відкрити для себе якомога більше книг. Бо книга – це найкращий друг, який вестиме вас в особливий дивовижний світ. І складно не погодитися з поетом Олександром Афоніним:

Книжковий світ – то особливий світ.

Він, як магніт, притягує до себе.

Коли читати вмієш з юних літ,

Для тебе книга – це безкрає небо.

Вона дає від Всесвіту ключі

Й те, без чого людиною не бути.
Читай удень, читай і уночі,
Щоб світ цей незбагнений досягнути.
Книжковий світ – то особливий світ.
І безкінечний – наче море з небом.
Почати можеш будь-коли політ.
Для цього просто лиш читати треба! [7]

Форми роботи, які можна використати на уроці

1. Вправа «Асоціативний ланцюжок».

Створення асоціативного ланцюжка до слова *осінь*:

О – озима, опале, охолоджена, оранжева, оголена, облетіла, овочева.

С – салатна, сахариста, самотня, силосна, сира, сховище, схолола, сіра, смачна.

І – ізоляційна, ілюзорна, інтересна, імпозантна, істинна.

Н – незатишна, неприваблива, непосидюча, навалом, наближення, намокла, нахмарена, натруджена, натомлена, нахолола, невпізнанна.

3. «Дотепний» словничок.

Підбір нетрадиційних, дотепних слів-асоціацій до слова *осінь*:

Осінь – жовтий дощ; приземлення парашутів; дзвінок дітям на урок, а овочам – у погріб.

4. Метод «прес».

Зіставлення пори року – осені – з роками людського життя.

Коли в людському житті настає осінь?

4. Міні-спектакль «Осінь».

Де розподіл голосів осені:

1 група дітей (*виконує роль дощу*) – стукає пальчиками по парті, як краплі;

2 група (*виконує роль вітру*) – завиває або шепоче;

3 група (*імітує галас птахів*) – шелестить «крилами-листочками».

Список використаних джерел

1. Генератор ребусів (українською мовою). URL: http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator&enter=1
2. Загадки про осінь українською. URL: <https://dovidka.biz.ua/zagadki-pro-osin-dlya-ditey-ta-doroslih>
3. Осінній етюд (Іван Пустовий). URL: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=pw69nky9ens>
4. Приходько О. Картина «Осінь». URL: https://ukontent.files.wordpress.com/2015/10/paa10_1.jpg
5. Свято осені. URL: <https://naurok.com.ua/vihovna-godina-svyato-oseni-363972.html>
6. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3–4 клас. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf>
7. Читацький практикум. Читання творів художньої літератури як єдність насолоди й пізнання. URL: <https://naurok.com.ua/chitackiy-praktikum-chitannya-tvoriv-hudozhno-literaturi-yak-ednist-nasolodi-y-piznannya-chitannya-yak-sposib-samorealizaci-osobistosti-osobistist-yaka-chitae-trend-sogodennya-l-297319.html>

Читаємо твори В. О. Сухомлинського.

Урок-гра «Що? Де? Коли?»

3 клас

Мета: формувати компетентності:

ключові: спілкування державною мовою: лаконічно та зрозуміло формулювати думку про творчість В.О. Сухомлинського, прищеплювати любов до читання, розвивати зовнішнє спілкування, чітко аргументувати вибір фактів;

уміння вчитися: доводити правильність власної думки для обґрунтування власної позиції, усвідомлювати та перевіряти свої навчальні дії, спрямовані на прийняття рішення;

предметні: поглибити знання дітей про ключові слова, підсумувати знання про види текстів, усвідомити важливість уміння визначати мету читання тексту, розвивати індивідуальне мовлення, виховувати читача з позитивним емоційним досвідом, здатного висловлювати власне ставлення до прочитаного.

Очікувані результати:

– здобувач освіти обговорює усне повідомлення в парі або групі для пошуку додаткових аргументів або спростування наведених [4 МОВ 1-1.1-3];

– виокремлює інформацію для створення власного висловлення з конкретною метою (усне оголошення, усний відгук, усний стислий переказ) [4 МОВ 1-1.3-1];

– наводить аргументи на захист власної думки та ілюструє її прикладами [4 МОВ 1-1.6-2];

– дотримується правил літературної вимови у власному висловлюванні [4 МОВ 1-1.6-5];

– відтворює фактичну інформацію з тексту [4 МОВ 2-2.1-6];

– установлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, вчинками персонажів та їхніми стосунками з іншими персонажами [4 МОВ 2-2.2-8];

– узагальнює, систематизує, класифікує інформацію з тексту у вигляді таблиць, схем [4 МОВ 2-2.6-3];

– доречно використовує у власних висловленнях слова з переносним значенням, синоніми, антоніми, багатозначні слова й пояснює таке слововживання [4 МОВ 5-4.1-7];

– визначає мету читання й обирає відповідно до неї тексти (для задоволення, розваги, знаходження потрібної інформації) [4 МОВ 2-2.5-1].

Особливості проведення уроку-гри: гра «Що? Де? Коли?» – це гарний шанс показати знання з теми, проявити себе, розвивати критичне та логічне мислення. Гру необхідно планувати і готувати заздалегідь. Її підготовка і проведення повинні бути забезпечені всім ходом освітнього процесу.

Необхідно дотримуватися умов:

1. Завдання учні отримують за 2 тижні до проведення. Разом із тим уже оголошують, у якій формі буде проведено підсумок. Одночасно клас об'єднують

у дві групи-команди, щоб стимулювати дух змагання, покращити якість підготовки.

2. Підготувати для правильної роботи з текстами збірки чек-лист до кожного твору. Це дасть змогу учням не просто читати текст, а звертати увагу на деталі.

3. Мати обладнання: барабан зі стрілкою, проектор, свисток, секундомір, чорний ящик, дошку для ведення підрахунку результатів гри.

4. Обрати суддів, це можуть бути старшокласники, батьки, вчителі.

Проведення такої гри може зайняти час двох уроків.

Обладнання: збірка «Куди поспішали мурашки» та портрет В.О. Сухомлинського; дзига зі стрілкою; круг на столі, поділений на сектори; номери питань (1–11); картки із завданнями, «чорна скринька»; смайлики; дерево.

Малюнок 1 – Портрет В. Сухомлинського

Хід уроку

I. Організація класу.

– Любі діти, добрий день!

Зичу праці та пісень.

А ще, друзі, всім бажаю

Сил, натхнення на весь день.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

Учитель. Вітаю вас, мої маленькі читачі, книголюби! Саме так мені хочеться сьогодні вас називати, адже ви дружите з книгою, ви багато знаєте і сьогодні це тут доведете.

До уроку опрацювали збірку В.О. Сухомлинського «Куди поспішали мурашки».

1. Асоціативний куш.

Працювати починаємо, все, що знаємо, пригадуємо.

Павутинку сплетемо,

Потрібне слово доберемо.

– Що ви знаєте про В.О. Сухомлинського?

От і зараз, мої маленькі читачі, ви знову доторкнетесь до веселкового казкового світу, який так хотів перенести у ваші серця Василь Олександрович.

Схема 1 – В. О. Сухомлинський

III. Повідомлення теми уроку.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Читати ви любите. А грати в ігри?

А які інтелектуальні телевізійні ігри вам відомі?

Ми зараз знаходимося в інтелектуальному клубі «Що? Де? Коли?». До уроку ви готували твори Сухомлинського, от і перевіримо, як ви виконали завдання.

Сьогодні команди нашого класу будуть змагатися в тому, як уважно читали збірку В.О. Сухомлинського «Куди поспішали мурашки».

IV. Робота над темою уроку.

1. За картками учні класу об'єднуються у 2 команди. Кожна з команд обирає капітана, займає місця за окремими столами.

Оголошуємо правила нашої гри.

1. Капітани команд по черзі виходять до столу, крутять дзигу.
2. Стрілка вказує номер питання, на яке належить відповісти.
3. Команда обговорює варіанти відповідей. На це є 2 хвилини.
4. Після звукового сигналу команда дає відповідь. Відповідає один із гравців, призначений капітаном.
5. Якщо команда відповіла вірно, то отримує смайлик.
6. Результати заносимо в таблицю на дошці.

Вчитель.

– Щоб у гру «Що? Де? Коли?» грати,
Треба дружно кожному в команді працювати.
Швидко міркувати, товаришів не перебивати,
Правильно думки викладати.

– Чи готові ви до роботи? Розпочинаємо.

2. Гра.

Запитання та відповіді до гри.

1. Переставте склади та відтворіть репліку, що шепотіла фіолетова квітка в оповіданні «Хлопчик і лопух»:

«куюДя біто чикухлоп. иГ шовйпри у килу, боц могподоти німе тиселисяпере в йец нийгар чоккуто.»

(Відповідь: «Дякую тобі хлопчику. Ти прийшов у луки, щоб допомогти мені переселитися в цей гарний куточок».)

2. Відтворіть коротко відповідь бабусі на запитання: «Чому це так багато плаває білих хмаринок у блакитному небі?» в оповіданні «Як вівчар білої вовни настриг».

(Відповідь: «Далеко за синіми морями є гори. Між тими горами – зелені полонини. На полонині вівчар пасе білих овець. Одного разу вівчар пас овець на найвищій полонині, попас та постриг їх. Тут здійнявся сильний вітер, підхопив білу вовну і поніс у небо. Із тої вовни і стали білі хмаринки».)

3. Яка повна назва оповідання, в якому є такі слова: «... Орел цей з висоти небесної впаде, себе покалічить і когось лиха накоїть». Про кого і чому автор так говорить? Поясніть.

(Відповідь: оповідання називається «Народження егоїста». Хлопчика його рідні привчили до того, що всі крутяться навколо нього, найкращого. Андрійко до цього так звик, що уявив себе орлом, а все, що оточує, – маленькими комашками, які повзають навколо нього. Цей егоїст думає лише про себе. Але колись усе зміниться. Він залишиться самотнім, буде страждати.)

4. Сектор «Бліц».

Вкажіть назву тексту за уривком із нього:

1) «Ти кругле, як тарілка. А я – мов вирізьблене із тонкого срібла мереживо.» *(Відповідь: «Сніжинка і сонце»);*

2) «Ти наша. Ти золота.» *(Відповідь: «Як Бджола стала золота»);*

3) «У болоті. У житі. – Бо воно рідне.» *(Відповідь: «Перепел і кулик»).*

5. У одному з оповідань розповідається, що сини сплять, а мати до півночі сидить над ними. Подивиться на одного – усміхнеться. Подивиться на іншого – тяжко зітхне. Скажіть назву оповідання та поясніть поведінку матері.

(Відповідь: «Мокра і суха сорочка». Сини працювали в колгоспі. Увечері один син повертався в мокрій сорочці, а інший – в сухій. Мама дивилась на сина в мокрій сорочці і раділа, що він росте працюючим. Син у сухій сорочці мабуть не працював, не спітнів. Мати переймалась, що син росте ледачим, важко йому буде жити.)

6. Таємничий ящик.

У таємничому ящику знаходиться рослина, яку в одному з оповідань автор називає «косариком». Яка рослина в ящику? [6]

(Відповідь: гладіолус, «Що краще?».)

7. В одній із казок рослина передбачає погоду. Назвіть казку та озвучте цю народну прикмету.

(Відповідь: «Акація і бджола». Перед дощем у кухликах акації повно нектару, а перед сухою погодою нема. Тому перед дощем біля акації гудуть бджоли, а погода суха – бджіл немає.)

8. Пригадайте казку «Пшеничний жайворонок» та скажіть, що в печі не спечеш?

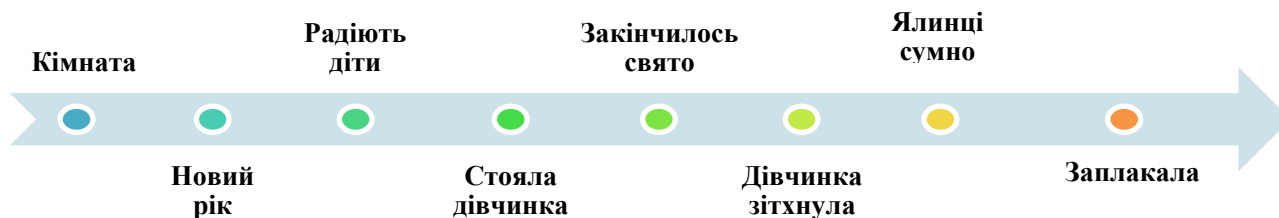
(Відповідь: «Пісні в печі не спечеш».)

9. Вам запропоновано дві схеми до казки. Потрібно вибрати правильну послідовність сюжету. Пригадайте назву казки та коротенько розкажіть її, використовуючи лінію часу:

Фото 1 – Гладіолус

1)

2)

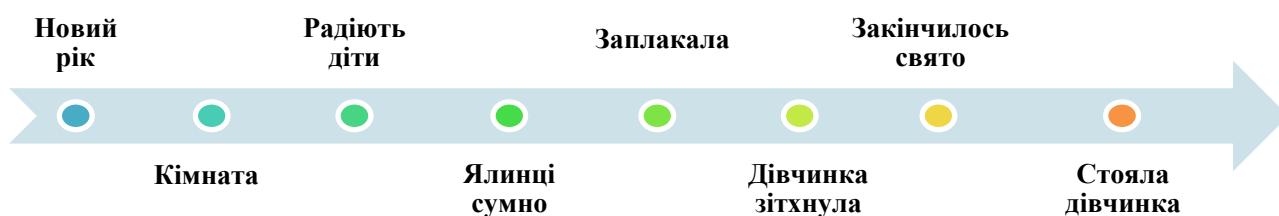

Схема 2 – Лінія часу до казки «Як діти раділи, а Ялинка плакала»

(Відповідь: Казка «Як діти раділи, а Ялинка плакала». Правильна послідовність сюжету – 2).

10. Сектор «Бліц».

Шановні гравці, у нас є запитання. Чи знаєте ви відповіді?

1) Кого автор називає золотокою бабусею? (Відповідь: осінь, «Золотокою»);

2) Двоє тваринок подружилися в казці. Хто з них пішов у ліс та й не повернувся? (Відповідь: їжачок, «Котик і їжачок»);

3) Назвіть, хто підбіг до дивовижної істоти, щоб показати їй, який прекрасний світ? (**Відповідь:** курчатко – «Перший страх курчатка»).

11. Перед вами ребус. Відтворіть назву оповідання за ребусом та коротко розкажіть зміст твору.

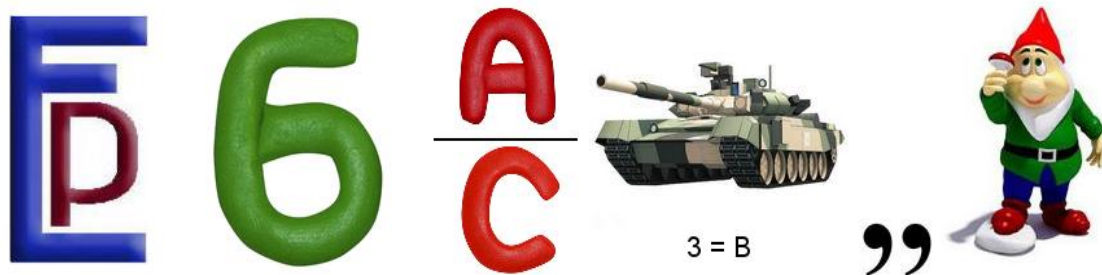

Схема 3 – Ребус

(**Відповідь:** «Верба над ставком»)[1].

Підбивання підсумків.

– Гра добігла кінця. Прошу помічників порахувати, по скільки смайликів у команд. (Помічники виставляють кількість балів на дошці.)

Закінчилась весела наша гра.
Зустріч зі збіркою цікавою була.
Переможців ми щиро вітаємо,
Нових успіхів їм побажаємо.
Переможених сьогодні нема,
Щось не вийшло – не біда.
Головне у грі надбання –
Обмін думками, спілкування,
А найважливіше – знання.

Ви стали ближче до книги, до творів В.О. Сухомлинського. Побачили, скільки чарівного, таємничого містить книга.

Оголошення рахунка у грі.

– Вітаю переможців. Усім вам бажаю, щоб книга супроводжувала дорогою життя.

Вправа «Долонька» [4].

– Перед вами аркушки з долонькою. Коротко запишіть.

Великий палець – «Який у вас настрій?»

Вказівний палець – «Що цікавого дізнався на уроці?»

Середній палець – «Що було важко?»

Безіменний палець – «Що не сподобалось?»

Мізинець – «Про що хотів би дізнатися більше?»

– Дякую. Свої долоньки прикріпіть на наше дерево [5].

Малюнок 2 – Долонька

Малюнок 3 – Дерево

V. Узагальнення і систематизація вивченого матеріалу.

– Діти, сьогодні ми провели гру-підсумок роботи над збіркою В.О. Сухомлинського «Куди поспішали мурашки». Пропоную, спираючись на отримані знання, скласти «Вузлики напам'ять».

Будь уважним до інших людей, до своїх рідних. Проявляй вдячність, цінуй їхню турботу.

Люби природу. Бережи кожен рослинку та тваринку. Рекламує заходи з охорони навколишнього середовища.

Виховуй у собі працьовитість, борися з лінощами. Знай: труднощі загартовують.

Люби свою рідну Батьківщину, примножуй її багатства.

Пам'ятай: ти такий, як усі інші. Ти не гірший і не кращий від усіх.

Використовуй знання про природу для її збереження, власного здоров'я.

Завжди пам'ятай, що ти – людина.

Схема 4 – «Вузлики напам'ять»

VI. Рефлексія. Самооцінювання.

1. Зворотний зв'язок.

Вправа «Відкритий мікрофон».

- Розкажіть про враження від уроку.
- Висловіть побажання однокласникам.
- Було радісно на уроці? Чому?
- Було сумно на уроці? Чому?
- Чи знадобляться знання, здобуті на уроці?
- Про що з почутого хотіли б розказати рідним?

2. Самооцінювання.

Що не сподобалось?

Що було важко?

Що цікавого дізнався на уроці?

Про що хотів би дізнатися більше?

Який у вас настрій?

Схема 5 – Самооцінювання

– Урок завершується. Ви старанно виконували завдання. Оцініть свої успіхи під час роботи на уроці [7].

Схема 6 – Самооцінювання

Якби ви таке завдання з позакласного читання отримали вдруге, що б змінили? Чому?

Список використаних джерел

1. Генератор ребусів (українською мовою).
URL: http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator&enter=1
2. Інтелектуальна гра «Що? Де? Коли?».
URL: <https://vseosvita.ua/library/intelektualna-gra-dla-ditej-starsogo-viku-so-de-koli-168248.html>
3. Матеріал: гра «Що? Де? Коли?». URL: <https://vseosvita.ua/library/gr-so-de-koli-256744.html>
4. Метод «П'ять пальців». URL: <https://vseosvita.ua/library/metod-piat-paltsiv-refleksiiia-formuvalne-otsiniuvannia-metodychnyi-material-673824.html>
5. Пори року. Чудо-дерево. URL: <https://www.ranok.com.ua/ru/info-pori-roku-chudo-derevo-nabir-dlya-dekoru-17960.html>
6. Фото гладіолуса. URL: <https://www.pinterest.com/pin/427349452135749067/>
7. Шкала оцінювання НУШ. URL: <https://naurok.com.ua/shkala-samocinyuvannya-nush-304398.html>
8. Canva. URL: <https://www.canva.com/>

Ольга СТУКАЛЕНКО

Сім'я читайликів (за творами В.О. Сухомлинського).

Урок-звіт

3 клас

Мета:

формуванню компетентності: **ключові** (спілкування державною мовою: лаконічно та зрозуміло формулювати думку про біографічні дані та світ творчості Василя Олександровича Сухомлинського; розвивати виразне та зв'язне мовлення; уміння вчитися (доводити правильність власної думки під час представлення творів; прищеплювати любов до читання));

предметні (удосконалювати уміння визначати мету тексту, аналізувати прочитані твори; працювати у групі, в парі; інсценізувати твори; виховувати читача з позитивним емоційним досвідом; розвивати читацькі інтереси).

Очікувані результати:

– здобувач освіти виокремлює інформацію для створення власного

висловлення з конкретною метою (усне повідомлення) [4 МОВ 1-1.3-1];

– наводить аргументи на захист власної думки та ілюструє її прикладами [4 МОВ 1-1.6-2];

– дотримується правил літературної вимови у власному висловлюванні [4 МОВ 1-1.6-5];

– встановлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, вчинками персонажів та їхніми стосунками з іншими персонажами [4 МОВ 2-2.2-8];

– визначає мету читання й обирає відповідно до неї тексти для знаходження потрібної інформації) [4 МОВ 2-2.5-1];

– обговорює усне повідомлення в парі або групі для пошуку додаткових аргументів або спростування наведених [4 МОВ 1-1.1-3];

– відтворює фактичну інформацію з тексту [4 МОВ 2-2.1-6];

– доречно використовує у власних висловлюваннях слова з переносним значенням, синоніми, антоніми, багатозначні слова й пояснює таке слововживання [4 МОВ 5-4.1-7].

Особливості проведення уроку: урок-звіт «Сім'я читайликів» було проведено, як підсумок дослідницького проєкту «Яке місце займає книга і читання в житті моєї сім'ї?».

Головна особливість уроку – створити сімейну команду, разом із батьками прочитати твори В. Сухомлинського зі списку рекомендованої літератури, і взяти участь в роботі на уроці.

Такий вид роботи не тільки розвиває читацькі інтереси учнів, але й об'єднує дорослих і дітей, виховує сімейні цінності, здружує сім'ю, а також і весь клас.

Обладнання: книжкова виставка з творами В. Сухомлинського, цеглинки «Лего», малюнки квітів із назвами творів (на звороті), малюнки до творів (див. список джерел).

Хід уроку

I. Оргмомент.

II. Вступне слово вчителя.

– Доброго дня, мої любі діти, шановні наші батьки! Я рада вас вітати на нашому незвичайному уроці позакласного читання.

Сьогодні ми дізнаємось, як уважно ви всією сім'єю читали твори В.О. Сухомлинського, ви зможете взяти участь у різноманітних конкурсах за творами, які читали. Бажаю вам працювати дружно, злагоджено, творчо!

1. Відповіді на питання.

– Хто наш вірний порадник у житті?

– Хто вчить нас мислити і відкриває невідоме?

– З ким ніколи не сумно і можна мандрувати, не виходячи з кімнати?

Звичайно, це – книга. Своєю грамотності й освіченості ми вдячні їй. Вона вчить нас бути чесними, працьовитими, любити свій край, поважати людей. Перші книги дітям читають батьки. Розглядаючи сторінки з персонажами казок, дитина вивчає алфавіт. Потроху починає читати самостійно. А потім потрапляє у дивний світ, де оживають найсміливіші фантазії.

У сучасної людини є можливість отримати інформацію з багатьох джерел одночасно. У вільному доступі перебувають десятки, сотні тисяч книг, кожна з яких унікальна.

Книга робить кожен мить життя людини неповторною. Завдяки книзі можна здійснювати географічні відкриття, мандрувати в космосі, не виходячи з дому. З героями книг легко дружити. Вони залишаються з нами протягом усього життя. Задоволення, отримане від читання улюбленої книги, ні з чим не порівняти. В голові у кожного читача – свій власний неповторний світ.

Книга – це не тільки джерело знань, але й цікаве дозвілля. Читати книги – це корисне хобі. Воно відкриває нам самих себе і світ.

III. Основна частина.

1. Конкурс «Розминка».

Під час підготовки до цього уроку ви прочитали багато різноманітних прислів'їв, приказок, висловів, загадок про книгу. Перевіримо, які ви уважні.

Кожна сімейна команда отримає по черзі завдання. Якщо ви не знаєте відповіді – відповідає наступна команда.

Завдання: закінчити прислів'я.

1. Хороша книга ... *(яскравіше зірки сяє).*
2. Золото добувають із землі, ... *(а знання – з книги).*
3. Знання – сонце, ... *(книга – вікно).*
4. Прочитав добру книгу – ... *(зустрівся з другом).*
5. В домі без книги, *(як без вікон, темно).*
6. Розум без книги, *(що птах без крил).*
7. Книга для дітей, що волога ... *(для полів).*
8. Книгу читають не очима, ... *(а розумом).*
9. Дім без книги – ... *(день без сонця).*
10. Нема розумного сусіда – ... *(з книгою поговори).*

2. Конкурс «Так і не так».

Наступний конкурс присвячений життю і творчості В.О. Сухомлинського. Я читаю завдання, а ви відповідаєте за допомогою цеглинок «Лего»: «так» – зелений колір, «ні» – червоний колір.

Завдання.

1. В.О. Сухомлинський був письменником, учителем і директором школи. *(Так)*
2. Він працював у Києві. *(Ні)*
3. Він працював у селі Павлиш Кіровоградської області. *(Так)*
4. Під час II світової війни Сухомлинський був на фронті. *(Так)*
5. На війні Василь Олександрович отримав важке поранення, а його перша дружина і син загинули. *(Так)*
6. Сухомлинський був директором бібліотеки. *(Ні)*
7. Василь Олександрович був директором школи 23 роки. *(Так)*
8. В.О. Сухомлинський написав 10 казок. *(Ні)*
9. Він написав 1500 оповідань, казок, притч. *(Так)*
10. Твори Сухомлинського переведено на 53 мови народів світу. *(Так)*

3. Конкурс «Уважний читач».

Готуючись до уроку, ви прочитали багато оповідань В.О. Сухомлинського. Зараз кожна сімейна команда обере на дощі квітку. На її зворотній стороні написано назву оповідання. Я буду ставити питання до цього твору. А ви – відповідати. Відповідаємо по черзі. Якщо ви не знаєте відповіді – відповідає інша команда.

Питання до творів.

«Весняний вітер»:

1. Яке дерево спало всю зиму? (*Клен*)
2. Що чуло дерево крізь сон? (*Завивання хуртовини і тривожний крик чорного ворона*)
3. Хто зашепотів до клена? (*Весняний вітер*)
4. Про що розповів весняний вітер клену? (*Що весна іде полями*)
5. Що несуть ластівки на своїх крилах? (*Весну*)

«Соромно перед соловейком»:

1. В якому класі вчилася Оля і Ліда? (*В 1*)
2. Чому вони сіли на траву? (*Відпочити і пообідати*)
3. Хто заспівав недалеко від дівчаток? (*Соловейко*)
4. Чому дівчатка сиділи і боялись поворухнутися? (*Не хотіли злякати пташку*)
5. Чому Ліда сказала, що їй соромно перед соловейком?

«Старий пеня»:

1. Чому пню в лісі було сумно і він плакав? (*Згадував, як був деревом*)
2. Яка мрія була у пня? (*Щоб із ним дружили*)
3. Хто зробив собі схованку біля пеня? (*Їжачок*)
4. Чому пеня аж помолодів? (*Від дружби з їжачком*)
5. Хто став другом пня? (*Їжачок*)

«Петрик, собака й кошеня»:

1. Кого злякався Петрик? (*Собаку*)
2. Хто притулився до ніг хлопчика? (*Кошеня*)
3. Чому кошеня прибігло до хлопчика? (*Втекло від собаки і шукало прихистку*)
4. Чому Петрик взяв кошеня на руки? (*Пожалів, хотів захистити*)
5. Що зробив пес? (*Сховався в куцах, злякався*)

«Скляний чоловічок»:

1. Що вмів робити скляний чоловічок? (*Вгадувати, що думає і переживає його приятель хлопчик*)
2. Що робилось із чоловічком, якщо хлопчик думав щось погане? (*Ставав мутним, темним*)
3. Чому чоловічок став темним, як хмара? (*Тому що він забув про свого товариша*)
4. Чому вчив хлопчика скляний чоловічок? (*Вчив, як жити, поводитись*)
5. Ким був для хлопчика скляний чоловічок? (*Його совістю*)

«Здрастуйте»:

1. Хто йшов лісовою стежиною? (*Батько і маленький син*)
2. Хто йшов їм назустріч? (*Бабуся*)
3. Що попросив батько зробити сина? (*Сказати бабусі «Здрастуйте»*)
4. Що трапилось, коли хлопчик сказав бабусі «Здрастуйте»? (*Сонце засвітилось яскравіше, листочки заграли, птахи заспівали, на душі у хлопчика стало радісно*)
5. Чому так трапилося? (*Даруємо доброту один одному, посмішку*)

4. Конкурс «Казкові есемески».

Наше життя неможливо уявити без сучасної техніки: комп'ютерів, планшетів, мобільних телефонів. Уявіть собі, що ми маємо чарівний телефон, за допомогою якого можна отримати есемеску від казкового героя. Спробуйте відгадати, від якого казкового героя вам надійшли повідомлення, і з якого твору В.О. Сухомлинського цей герой.

Есемески:

- «Доню, я тобі поклала хліб з маслом і яєчка. Потім на перерві поснідаєш» (*мама – доні, «Соромно перед соловейком»*);
- «Хлопчику, наступила зима я знову прилечу до тебе з хмарки, а ти лови мене на рукавичку» (*сніжинка – хлопчику, «Хлопчик і сніжинка»*);
- «Я скоро буду у вас. Ластівки несуть мене на своїх крилах» (*Весна, «Веселий вітер»*);
- «Я вже навчилась співати по-журавлиному і чекаю, коли в мене виростуть крила, як і в журавля» (*жаба, «Пихата жаба»*);
- «Слухай мене. Я навчу тебе, як правильно діяти. Я – твоя совість» (*«Скляний чоловічок»*);
- «Дякую тобі, хлопчику, ти врятував мого синочка від злого собаки» (*мама-кішка, «Петрик, собака і кошеня»*);
- «Добрий день, бабусю! Чим вам допомогти?» (*Хлопчик і тато, «Здрастуйте»*);
- «Їжачок! Приходь швидше додому, я чекаю тебе» (*«Старий пен»*);
- «Мамо, вибачте мене!» (*син, «Образливе слово»*);
- «Курчатко! Де ти? Я тебе шукаю!» (*Квочка, «Як здивувався Мурко»*);
- «Дітки! Ви у мене найкращі! Ви пухнасті і кругленькі, як м'ячики» (*Їжачиха, «Як Їжачиха приголубила своїх їжаченят»*);
- Швидше повертайся! Вони скоро закриються на замок і нікого не пустять» (*сторож – бджола, «Чому бджола стала золота»*);
- «Дякую, хлопчику, що врятував мене! Я буду обережним під час дощу» (*сонечко, «Врятував сонечко»*).

5. Конкурс «Зателефонуй герою».

Якщо казкові герої можуть надсилати есемески на наш чарівний телефон, то і ми також можемо їм подзвонити. Подумайте, що скажете казковому герою, і за що похвалите, подякуєте йому або насварите його, що порадите герою.

Зателефонуй герою:

- Муркові («Як здивувався Мурко»);

- Ліді («Соромно перед соловейком»);
- Кошеняті («Петрик, Собака й Кошеня»);
- Зайцю («Як Їжачиха приголубила своїх діток»);
- Сонечку («Врятував сонечко»);
- Хлопчику («Хлопчик і сніжинка»);
- Старому пню («Старий пенъ»);
- Весні («Весняний вітер»);
- Бабусі («Здрастуйте»);
- Скляному чоловічку («Скляний чоловічок»).

6. Конкурс «Пантоміма».

– Казку або оповідання можна не тільки виразно розповісти, інсценізувати, а ще й показати за допомогою пантоміми. Кожна група отримала домашнє завдання: підготувати і показати перед класом пантомімою уривок одного із творів В.О. Сухомлинського, які ви читали, готуючись до уроку. Кожна група по черзі показуватиме пантоміму, а інші групи відгадують назву казки і головних героїв.

Пантоміми до творів:

- «Петрик, собака і кошеня»;
- «Соромно перед соловейком»;
- «Як бджола стала золота»;
- «Як їжачиха приголубила своїх діток».

7. Конкурс «Підпиши малюнок».

Розгляньте уважно запропонований малюнок чи фото і подумайте, до якого твору В.О. Сухомлинського він найбільше підходить. Сімейні команди відповідають по черзі. («Старий пенъ», «Весняний вітер», «Пихата жаба», «Як їжачиха приголубила своїх діток», «Хлопчик і сніжинка», «Як здивувався Мурко»).

IV. Підсумок уроку. Рефлексія.

- Що сьогодні на уроці вам найбільше запам'яталося?
- Чи сподобалось вам працювати у складі сімейної команди?
- Який конкурс був найцікавішим?
- Який конкурс був найскладнішим?
- Про що ви розкажете своїм друзям?
- Який твір В. Сухомлинського ви порадите прочитати учням паралельного класу? Чому саме цей твір?

Додаток

	
<p>Виставка книг В.О. Сухомлинського</p>	<p>Виставка фотографій «Ми – читачі»</p>

Сімейні команди беруть участь у конкурсі «Уважний читач»

Сімейні команди обговорюють завдання

Діти обирають квітку із завданням

Нагородження учасників дипломами

Список використаних джерел

1. Урок позакласного читання в початкових класах – основна форма керівництва самостійним дитячим читанням. URL: https://allref.com.ua/uk/skachaty/Urok_pozaklasnogo_chitannya_v_pochatkovih_klasah_-_osnovna_forma_kerivnictva_samostiynim_dityachim_chitannjam
2. Чому важливо читати книги? URL: <https://vmpdu.edu.vn.ua/biblioteka/chomu-vazhlyvo-chytaty-knygy>
3. Прислів'я та приказки про книгу. URL: <http://surl.li/omiqa>
3. Живицька Л.В. На уроці і після уроку. Дидактичний матеріал: посібник для вчителя початкових класів. Ч.П. Кіровоград, 2002. 164 с.
4. Як здивувався Мурко (Василь Сухомлинський). URL: <https://derevo-kazok.org/jak-zdivuvavsja-murko-vasil-suhomlinskij.html>
5. Пори року: весна. URL: <https://zimavesnaetoossen.blogspot.com/2013/05/blog-post.html>
6. Бусликові пригоди – Марія Тарасіч. URL: <http://audiomama.com.ua/product/78-buslykovi-prygody-marija-tarasich->
7. Декорація «Пень з ромашками, з грибочком, з мухомором». URL: <https://stend-tvoj.com.ua/ua/p558468151-dekoratsiya-pen-romashkami.html>
8. Будиночок їжаків у природі. URL: <https://flomaster.top/o/22219-domik-ezhej-v-prirode.html>
9. Складання загадки про сніжинку (урок зв'язного мовлення). URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0009i5-33ef.docx.html>

10. Сухомлинський В. Весняний вітер. URL: <http://surl.li/ommln>
11. Сухомлинський В. Соромно перед соловейком. URL: <http://surl.li/ommlz>
12. Сухомлинський В. Старий пеня». URL: <https://derevo-kazok.org/starij-pen-vasil-suhomlinskij.html>
13. Сухомлинський В. Скланий чоловічок. URL: <http://abetka.ukrlife.org/sukhom76.html>
14. Сухомлинський В. Пихата жаба. URL: <https://derevo-kazok.org/pihata-zhaba-vasil-suhomlinskij.html>
15. Сухомлинський В. Хлопчик і сніжинка. URL: <https://derevo-kazok.org/hlopchik-i-snizhinka-vasil-suhomlinskij.html>
16. Сухомлинський В. Як здивувався Мурко. URL: <https://derevo-kazok.org/jak-zdivuvavsja-murko-vasil-suhomlinskij.html>
17. Сухомлинський В. Як їжачиха приголубила своїх діток. URL: derevo-kazok.org/jak-yizhachiha-prigolubila-svoyih-ditok-vasil-suhomlinskij.html
18. Сухомлинський В. Петрик, собака і кошеня. URL: derevo-kazok.org/petrik-sobaka-j-koshenja-vasil-suhomlinskij.html
19. Сухомлинський В. Врятував сонечко. URL: <https://derevo-kazok.org/vrjatuuvav-sonechko-v-suhomlinskij.html>
20. Сухомлинський В. Як бджола стала золота. URL: <https://derevo-kazok.org/jak-bdzhola-stala-zolota-vasil-suhomlinskij.html>

Ольга СТУКАЛЕНКО

Чарівний світ українських казок.

Урок-ранок

2 клас

Мета: формувати компетентності: **ключові** (спілкування державною мовою: лаконічно та зрозуміло формулювати думку; розвивати виразне та зв'язне мовлення; уміння вчитися: доводити правильність власної думки під час представлення творів; прищеплювати любов до читання; культурна компетентність: залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості); **предметні** (удосконалювати уміння читати свідомо, відповідати на питання, визначати героїв творів, встановлювати зв'язки між подіями, дійовими особами, працювати у групі, в парі; інсценізувати твори; виховувати читача з позитивним емоційним досвідом; розвивати читацькі інтереси.

Очікувані результати:

– здобувач освіти самостійно читає, практично розрізняє з опорою на найпростіші жанрові особливості тексти малих фольклорних форм, що опрацьовано під час навчання, а також літературних жанрів (казка, вірш, оповідання, уривки з повістей-казок), правильно їх називає, визначає емоційний настрій [2 МОВ 2.1];

– пояснює, які, де, коли відбулися події; визначає, правильно називає персонажів художнього твору, виділяє серед них головного [2 МОВ 2.2];

– розпізнає, називає в тексті яскраві, образні слова, вислови, пояснює їх роль у творі (з допомогою вчителя) [2 МОВ 2.2];

– пояснює вчинки персонажів у творі, висловлює щодо них найпростіші оцінні судження; обґрунтовує свої висновки (з допомогою вчителя) [2 МОВ 2.2];

– передає власне ставлення до подій, вчинків персонажів через ілюстрування, декламацію, рольові ігри, інсценізацію твору чи окремих його епізодів (із використанням вербальних і невербальних засобів художньої виразності); імпровізує з репліками, відтворюючи діалоги з казок, віршів, оповідань [2 МОВ 2.3; 2 МОВ 2.7];

– має уявлення про жанри й теми дитячого читання [2 МОВ 2.1];

– називає твори, дитячі книжки, що сподобалися, розповідає, які епізоди справили найбільше враження [2 МОВ 2.3].

Особливості проведення уроку: урок-ранок «У світі казки чарівної» – як підсумок за темою «Українські народні казки про тварин».

Під час підготовки до уроку діти читають казки за рекомендованим списком, разом з учителем розподіляють ролі, готують костюми або маски, готують виступи-пантоміми.

На цьому уроці діти мають можливість виявити власне ставлення до подій, вчинків персонажів через декламацію, рольові ігри, інсценізацію окремих епізодів твору, імпровізувати з репліками, відтворюючи діалоги з казок.

Обладнання: виставка книг – українські народні казки про тварин; костюми (або маски): дівчинки – казки, лисички, вовка, ведмедя, черв'яка, собаки, їжачка, коня, котиків; малюнки (або речі): глечика, головки сиру, винограду, підкови, ями, річки; цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Оргмомент.

II. Мотивація навчальної діяльності, повідомлення теми і мети уроку.

1. Вступне слово вчителя.

– Сьогодні наш урок позакласного читання буде незвичайним. Це не просто урок. А урок – ранок, і присвячений він українським народним казкам про тварин.

2. Виступи дітей.

1-ша дитина.

За голубими вітряками,
де скачуть коники баскі,
десь у траві, під лопухами,
живуть бабусині казки.

2-га дитина.

А ніч, коли злітає з неба
І заглядає до вікна, –
Тоді казки спішать до тебе
І світяться до ранку в снах.

Вчитель. Сьогодні на наш урок завітали герої казок. *(Звучить музика.)*
Чуєте цю казкову мелодію? Це казка йде до нас.

Дівчина-казка *(у відповідному костюмі).*

Я – казка! Я народилася в сиву давнину. Мої історії раніше передавалися із уст в уста і були доступні усім дорослим і малим. Адже український народ завжди був багатим на талановитих оповідачів. Саме від них і записали вчені і письменники тисячі й тисячі чудових казок.

3-тя дитина. Ми знаємо і любимо казки. Вони приходять до нас із маминих чи бабусиних вуст, з гарної книжки, з екрана. Казка веде нас у надзвичайний і дивовижний світ.

III. Робота з книжковою виставкою.

1. Вчитель.

– Під час підготовки до уроку ви прочитали багато книжок, які принесли і розмістили на нашій книжковій виставці. Давайте уважно її розглянемо. Що об'єднує всі книги на виставці? *(Це українські народні казки про тварин.)*

2. «Жива виставка».

(Звучить музика. Забігають діти. Вони тримають у руках книжки.)

Вчитель. Подивіться, це ж книжки-казки прийшли до нас. Ой, скільки їх!
Ціла виставка!

1-ша дитина. І не звичайна виставка, а жива!

Вчитель. Діти! Ці казки хочуть познайомитися з вами. Давайте послухаємо, що вони нам про себе розкажуть.

1-ша дитина. Давайте познайомимось! Мене звать «Лисичка-суддя». Я – українська народна казка. Я розповідаю про те, як хитра лисичка обдурила простодушних, довірливих кошенят.

2-га дитина. А мене звати «Сірко». Я теж українська народна казка. Я розповідаю про пригоди незвичайного вовка: не злого і сердитого, а сміливого і справедливого.

3-тя дитина. Я – українська народна казка «Хитрий їжак». Мій герой – їжак виявився хитрішим за хитру лисицю.

4-та дитина. А я не просто книжка, я – збірка казок. 13 українських народних казок зможете прочитати, якщо ви мене виберете.

5-та дитина. Я – теж збірка казок. Цілих 47 українських народних казок живуть за моєю обкладинкою. Яких тільки героїв не зустрінете в моїх казках! І порося, і когут, і осел, і козенята, і лев. І орел, і соловейко.

Вчитель. Дякуємо нашій живій виставці!

IV. Основна частина.

Вчитель. Чи любите ви мандрувати? Я пропоную вам вирушити в подорож до казкової країни. А допоможе нам здійснити її Фея-фантазія, яка буде нашим помічником. Готові? Сядьте зручно, закрийте очі, повторюйте за мною: «Крібле, крабле, бум!». Відкрийте очі. Ось ми з вами опинились в казковій країні. Цікаво, яких казкових героїв ми тут зустрінемо? Подивіться уважно інсценізації уривків казок, які підготували наші учні та відгадайте, що це за казка і як звать героїв.

Запрошуємо наших маленьких акторів.

1. Зустрічі на вулицях казкового міста *(інсценізація уривків із казок).*

1. Дитина в костюмі лисички:

– Ну, глечичку! Пошуткував та й буде! Випусти мою голівоньку! Буде ж тобі, голубчику, буде!

Вчитель. Хто цей герой? З якої казки завітала до нас ця лисичка?

2. Діти в костюмах ведмедя і черв'яка:

– Краще мовчи! Як ти, такий малий, можеш звалити дерево, коли я його не можу звалити?

– Поживемо, побачимо!

Вчитель. Хто ці герої? Як називається казка?

3. Діти в костюмах котиків.

– Давай поділимо ось так, упоперек!

– Ні, розділимо краще уздовж!

Вчитель. Як звуть героїв казки? Як називається казка?

4. Діти в костюмах вовка і собаки.

– Чого ти тут ходиш?

– Що ж, брате, прогнав мене хазяїн, а я і ходжу тут!

5. Діти в костюмах лисички і їжака.

– Добрий день!

– Доброго здоров'я!

– Ходи зі мною по виноград!

– Ой! Страшно мені, бо там господар, можна попасти в біду.

Вчитель. Хто ці герої? З якої казки?

6. Діти в костюмах вовка і кобили:

– Я тебе з'їм!

– Я не проти, вовк-сірячок, але не можна мене їсти.

– Чому? *(Піднімає ногу і говорить)*

– Ось на, почитай!

2. «Бюро знахідок».

Дівчинка-казка: Подивіться, скільки речей загубили герої казок. Треба повернути їх. Допоможіть розібратися, де чия річ і з якої казки.

(Пропонуємо дітям предметні малюнки, або речі: глечика [4], головки сиру [5], винограду [3], підкови[6], ями [8], річки [7].)

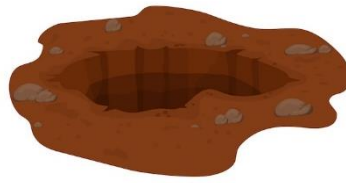

Схема 1 – Речі, які загубили герої казок

3. «Казкові есемески».

Вчитель. Хоч казки прийшли до нас із сивої давнини, але живуть вони поруч із нами й у наш час. Герої казок, як і ми, мають мобільні телефони і отримують есемески. Вам треба здогадатись, якому герою відправили есемеску. З якої казки цей герой?

1-ша есемеска. Я пишаюся тобою! Ти зміг втерти носа пихатому ведмедю!
(Черв'яку. «Ведмідь і черв'як».)

2-га есемеска. Ти надала котикам ведмежої послуги. Ти вчинила негарно.
(Лисиці. «Лисичка-суддя».)

3-тя есемеска. Це прислів'я про тебе: Не хитруй, натрапиш на хитрішого.
(Лисиці. «Три міхи хитроців».)

4-та есемеска. Лисиця тебе водила за носа, баки тобі забивала, а ти і вуха розвісив.
(Козлу. «Лисиця і козел у ямі».)

5-та есемеска. Дякую тобі, що став у пригоді товаришу і допоміг йому вибратися з халепи.
(Вовку. «Сірко».)

6-та есемеска. Про таких, як ти, кажуть: за свій дурний розум тепер бідує.
(Лисиці. «Лисиця і глечик».)

4. «Подзвони герою».

Вчитель. Якщо казковий герой має мобільний телефон, то йому можна подзвонити. Поклинемо знову на допомогу Фею-фантазію, щоб виконати наступне завдання: подзвонити герою казки. Щоб виконати це завдання, вам треба об'єднатись у групи. (Діти об'єднуються в групи.)

Кожна група отримує завдання: привітай (попередь, насвари, заспокой, зупини, подякуй, порадь) героя казки. Діти самостійно вирішують, якому герою і з якої казки вони будуть дзвонити.

4. «Ми – актори» (пантоміма).

Вчитель. Спробуйте показати героя казки без слів, тільки за допомогою жестів і міміки.

(Завдання виконують у групах. Група читає своє завдання, показує перед класом, а всі інші групи відгадують, якого героя показали.)

1-ша гр. Покажіть задоволеного вовка, який уже наївся.

2-га гр. Покажіть ведмедя, який хвалиться своєю силою.

3-тя гр. Покажіть хитру лисичку, яка підлещується до козла.

4-та гр. Покажіть вовка, у якого кістка застрягла в горлі.

5-та гр. Покажіть лисичку, яка не може витягнути голову з глечика.

6-та гр. Покажіть ображених кошенят.

V. Підсумок уроку.

- Що вам найбільше запам'яталося на уроці?
- Чия акторська гра вас найбільше вразила?
- Про що найцікавіше з нашого уроку вам хочеться розповісти вдома?
- Яку казку з тих, про які ми говорили на уроці, ви порадите прочитати дітям з іншого класу?

VI. Самооцінювання.

- За допомогою цеглинок «Лего» оцініть свою роботу на уроці [12].

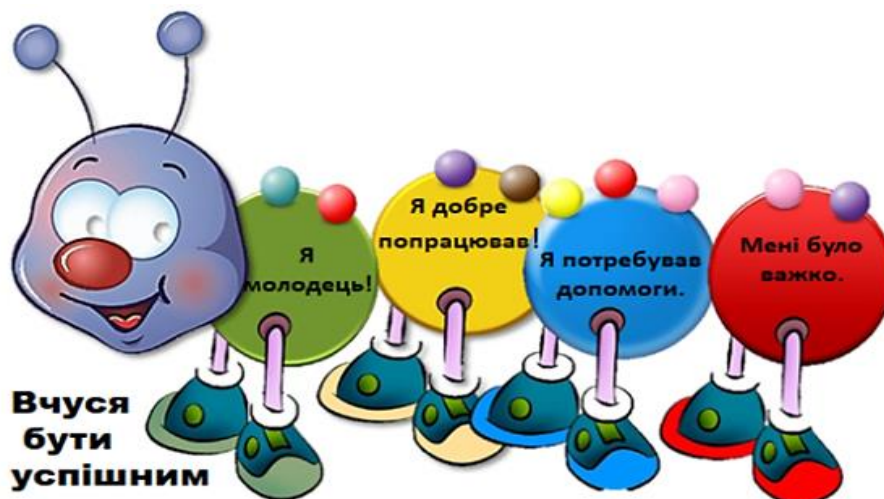

Схема 2 – Самооцінювання

Список використаних джерел

1. Бібліотека української літератури. URL: <https://www.ukrlib.com/books/printit.php?tid=5783->
2. Живицька Л.В. На уроці і після уроку. Дидактичний матеріал: посібник для вчителя початкових класів. Ч.ІІ. Кіровоград, 2002. – 164 с.
3. Зображення винограду. URL: https://st5.depositphotos.com/54453328/61940/v/450/depositphotos_619405150-stock-illustration-purple-grapes-realistic-vector-illustration.jpg
4. Зображення глечика. URL: https://images.prom.ua/3032983384_w640_h640_krinka-ornament-151.jpg
5. Зображення головки сиру. URL: https://images.prom.ua/614254886_w640_h640_syr-golovka-parmigiano.jpg
6. Зображення підкови. URL: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=ECbJ1UcElz4>
7. Зображення річки. URL: <https://fs02.vseosvita.ua/020020sn-e1a6-378x198.jpg>
8. Зображення ями. URL: https://img.freepik.com/premium-vector/hole-in-ground-pit-in-cartoon-style_191307-336.jpg?w=740
9. Кісенко Н. У світі казки чарівної. URL: <https://naurok.com.ua/u-sviti-kazki-charivno-314337.html>
10. Маски тварин. URL: https://www.google.com/search?q=%D1%84%D0%BE%D1%82%D0%BE+%D0%BC%D0%B0%D1%81%D0%BA%D0%B8+%D1%82%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD&sca_esv=593031284&tbm=isch&sxsr=AM9HkKIJfIjnfWW0jhW7vmlTFqYoKjRotA:1703233474411&source=lnms&sa=X&ved=2ahUKEwjtwdiRz6KDAxU0evEDHVycA-IQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1366&bih=617&dpr=1

Українські народні казки, які діти читають, готуючись до уроку

1. Ведмідь і черв'як. URL: <http://surl.li/ondsw>
2. Вовк і кобила. URL: <https://derevo-kazok.org/vovk-i-kobila-ukrayinska-narodna-kazk.html>
3. Лисиця і козел у ямі. URL: <https://derevo-kazok.org/lisicja-i-kozel-u-jami-ukrayinska-kazka.html>
4. Лисичка і глечик. URL: <http://surl.li/ondtd>
5. Лисичка-суддя. URL: <https://derevo-kazok.org/lisichka-suddja-ukrayinska-kazka.html>
6. Сірко. URL: <https://derevo-kazok.org/sirko-ukrayinska-narodna-kazka.html>
7. Три міхи хитрощів. URL: <https://kazky.org.ua/zbirky/franko-zviri/try-michy-chytroszcziv>
8. Хитрий їжак. URL: <https://derevo-kazok.org/hitrij-yizhak-ukrayinska-narodna-kazka.html>
9. Яворська О. Картки для самооцінювання для НУШ. URL: <https://naurok.com.ua/kartki-dlya-samoocinyuvannya-dlya-nush-194031.html>

Марина ХАРИТОНОВА

Робота з дитячою книжкою «Бабусин букет, або Квіткові казки для Ганнусі» Лариси Доренської.

Урок-брейн-ринг

3 клас

Мета: формувати компетентності:

ключові (спілкування державною мовою: лаконічно та зрозуміло формулювати думку про опрацьовану дитячу книжку; розвивати усне мовлення, чітко аргументувати свою думку при роботі з дитячою книжкою; *уміння вчитися*: доводити правильність власної думки щодо опрацьованого матеріалу; прогнозування орієнтовного змісту книжки з опорою на її ілюстративний та довідково-інформаційний апарат; вербалізація своїх припущень у короткому зв'язному висловленні [9, с.16]);

предметні (закріпити вміння орієнтуватися в змісті незнайомої книжки за її зовнішніми ознаками; розвивати різні види читання: аналітичне, вибіркоче, переглядове; виховувати цікавість до дитячої книжки, вміння працювати у групі; виховувати любов до природи).

Очікувані результати: вміння прогнозувати орієнтовний зміст незнайомої дитячої книжки з опорою на ключові слова, структурні елементи книжки, опрацьовані в попередніх класах, а також на анотацію, заголовки розділів; вербалізація своїх припущень у короткому зв'язному висловленні [9, с. 21]; удосконалювати вміння працювати у групі.

Тип уроку: урок брейн-ринг.

Особливості проведення уроку: урок брейн-ринг проводиться з метою закріплення знань, умінь та навичок, дозволяє учням відчувати себе ерудитом, частиною команди, згуртовує колектив. Під час уроку діти діляться на команди. Вчитель виконує роль ведучого, ставить запитання та виголошує «час» (1 хвилина), після чого команди мають право «натискати дзвоники» на

столах і відповідати. Відповідь повинна бути повною, точною, впевненою. За кожну правильну відповідь, команда отримує насінинку з квітки, яку потім можна буде посадити. Якщо одна з команд дала не правильну відповідь, тоді друга команда отримує право на відповідь та 20 секунд на обговорення. У рамках гри відбувається конкурс капітанів, де пропонуються запитання підвищеної складності. Якщо одна з команд натисне на дзвоник раніше, ніж ведучий скаже слово «час», то вона позбавляється права відповіді на це запитання. Визначається команда-переможець, яка набрала найбільшу кількість насінинок.

Обладнання: дитячі книжки «Бабусин букет, або Квіткові казки для Ганнусі» Л. Даренської [4], паперові пелюстки квітів: оранжеві, фіолетові, блакитні, зелені, жовті, червоні, малюнки квітів, насіння квітів, конструктор «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку.

Вправа «Квітка настрою».

- Діти, як ви думаєте з яким настроєм я прийшла сьогодні на урок?
- Давайте з вами створимо квітку настрою, щоб побачити, з яким настроєм прийшли ви на урок. Оберіть на парті пелюсточку, що відповідає вашому настрою, де: оранжевий колір – сумний, фіолетовий – здивований, блакитний – наляканий, жовтий – веселий, зелений – щасливий, червоний – злий [1].
- Створимо квітку настрою нашого класу на дошці.
- Якого кольору найбільше?

II. Актуалізація опорних знань учнів.

1. Робота з віршем.

Диво-квіти

Яке це дивне диво – квіти!
Чарівні форми й кольори.
І можна світові радіти,
Як сяє сонечко згори.
Тоді всі квіти розцвітають.
На казку схоже все стає.
Метелики довкіл літають,
Бджола між квітами снує.
І джміль великий волохатий
Танок над квітами веде.
В пилкові жовтому, пухнатий,
То присідає, то гуде.
А квіти гарні, розмаїті,
Ввібрали диво-кольори.
Видовище найкраще в світі,
Казкове, що не говори...

(Надія Красоткіна) [2]

Схема 1 – Квітка настрою

- Про що йдеться у вірші?
- Яку картину ви намалювали у своїй уяві від прослуханого твору?
- Які слова використала автор, щоб передати красу квітів?
- А які квіти ви знаєте?

2. Робота з загадками.

- Відгадайте назви квітів у загадках:

Сонечко в траві зійшло,
Усміхнулось, розцвіло.
Згодом стало біле-біле
І за вітром полетіло. (*Кульбаба.*)

Наче сонця серединка,
Пелюстків біла хустинка.
Знає бджілка і мурашка,
Що звуть квіточку ... (*ромашка.*)

На квітник погляньте, діти,
Там козак стоїть між квітів.
Весь червоний – гордий пан.
Не козак це, а ... (*тюльпан*) [5].

3. Словникова робота.

- Прочитайте назви квітів.

Орхідея	Настурція	Нарцис	Троянда	Дзвіночки
---------	-----------	--------	---------	-----------

- Які з них знайомі? Які не знайомі?

[10]

Фото 1 – Настурція

– Ця квітка зветься – настурція. Це дуже красива рослина, квіти якої бувають різноманітних кольорів.

[8]

Фото 2 – Орхідея

– Хто впізнав оцю красуню? Так, це орхідея. Що ви про неї знаєте?

III. Повідомлення теми уроку. Мотивація навчальної діяльності.

1. Вступна бесіда.

– Отже, сьогодні на уроці ми поговоримо про квіти та перевіримо ваші вміння працювати з книгою: «Бабусин букет, або Квіткові казки для Ганнусі» Лариси Доренської.

– Урок наш буде проходити у формі гри «Брейн-ринг».

IV. Робота над темою уроку.

1. Об'єднання класу в команди.

– На дошці – світлини квітів. Ті, кому подобається настурція, займіть стіл справа, а кому подобається орхідея – займіть стіл зліва.

– Відповідно, у нас утворилося дві команди з назвами – «Настурція» та «Орхідея».

2. Пояснення гри «Брейн-ринг».

– Чи знаєте ви, що це за гра?

– «Брейн-ринг» – це відома телевізійна гра, у якій стартом є цікаве запитання, а фінішем – відповідь. Необхідно швидко зреагувати, адже час для прийняття рішення – обмежений.

3. Правила роботи у групі.

– Давайте пригадаємо правила роботи у групі:

- 1. Уважно слухай інших учасників спілкування.*
- 2. Висловлюй свою думку стисло та чітко.*
- 3. Поважай висловлену думку іншого.*
- 4. Працюй на спільний результат.*
- 5. Цінуй час, не витрачай його даремно [7, с.14].*

4. Правила гри.

1. Ведучий ставить запитання і виголошує час, після чого команди мають право «натискати дзвоники» на столах і відповідати.

2. На обговорення одного питання є одна хвилина.

3. Відповідь повинна бути повною, точною, впевненою. За кожну правильну відповідь, команда отримує насінинку з квітки, яку потім можна буде посадити.

4. Якщо одна з команд дала неправильну відповідь, тоді друга команда отримує право на відповідь та 20 секунд на обговорення.

5. У рамках гри відбувається конкурс капітанів, де запропоновано запитання підвищеної складності.

6. Якщо одна з команд натисне на дзвоник раніше, ніж ведучий скаже слово «час», то її позбавляють права відповіді на це запитання.

7. Визначається команда-переможець, яка набрала найбільшу кількість насінинок [6].

5. Самостійне ознайомлення з новою книжкою (4–5 хв).

– Розгляньте в групах нову книгу.

6. Проведення гри.

I тур

1. Назвіть серію книги. (*Серія «Золотий лелека»*)

2. Для кого написана книга? (*Для дітей молодшого, середнього та старшого шкільного віку*)

3. Яку назву має книга? (*«Бабусин букет, або Квіткові казки для Ганнусі»*)

4. Назвіть автора книги. (*Даренська Лариса*)

5. Скільки сторінок у цій книзі? (*56 сторінок*)

6. Що зображено на форзаці книги? (*Квіти, бабки, гномик*)

7. Прочитайте назви творів цієї книги. (*«Долина Нарцисів», «Три троянди», «Дзвінковий бал», «Візит Орхідеї», «Закохана Настурція», «Чарівна призма», «Чари співу», «Королівське свято», «Руки Принца»*)

8. Твори яких жанрів містить у собі книжка? (*Казки*)

9. Який малюнок зображено на обкладинці? (*Малюнок казкових персонажів*)

10. Які ілюстрації до творів містить книга? (*Зображення казкових королев квітів та принців, придворних*)

II тур.

Конкурс капітанів

– Прочитайте перший і останній абзац книги.

1. Визначте тему книги «Бабусин букет, або Квіткові казки для Ганнусі» Лариси Доренської.

2. Знайдіть анотацію та визначте головну думку книги «Бабусин букет, або Квіткові казки для Ганнусі» Лариси Доренської.

7. Підсумок гри «Брейн-ринг».

– Порахуйте, у якої команди насінинок більше.

- Отже, яка команда перемогла?
- Потім ми ці насінинки посадимо, і у класі виростуть справжні казкові квіти.

V. Узагальнення і систематизація вивченого матеріалу.

- Отже, з якою дитячою книжкою працювали на уроці?
- Хто автор цієї книжки?
- Про що ця книжка?
- Для кого написана?

VI. Рефлексія. Самооцінювання.

- Що цікавого було на уроці?
- Що сподобалося?
- Яке завдання було складним?

Оцініть свою роботу на уроці за допомогою цеглинок «Лего» [3].

Схема 2 – Самооцінювання

Список використаних джерел

1. Pinterest. Оформлення класу. Квітка настрою. URL: <https://www.pinterest.com/pin/499055202472617460/>
2. Вірші про рослини і тварин. URL: <https://krasotkina.com/%D0%B2%D1%96%D1%80%D1%88%D1%96/%D0%94%D0%B8%D0%B2%D0%BE%20%D0%BA%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.html>
3. Гудима О.М. Картки до друку на тему «Самооцінювання для учнів НУШ 1–4 класів». URL: <https://naurok.com.ua/kartki-do-druku-na-temu-samoocinyuvannya-dlya-uchniv-nush-1-4-klasiv-274511.html>
4. Даренська Л. Бабусин букет, або Квіткові казки для Ганнусі. К. : Грані-Т, 2008. 56 с., іл. (серія «Золотий лелека»).
5. Казкар. Загадки про квіти. URL: http://kazkar.info/ua/zagadki_pro_kv_tii/
6. Князевич О.В. Особливості проведення нестандартного уроку. «Брейн-ринг». URL: <https://vseosvita.ua/library/osoblivosti-provedenna-nestandartnogo-uroku-brejn-ring-176742.html>
7. Методичні рекомендації щодо реалізації навчального предмета «Українська мова та література», 1 клас. ННМЦ «Розвивальне навчання». Харків, 2023. 189 с.
8. Орхідея. URL: <https://movakvitiv.com/orhideya/>
9. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О.Я. 3–4 клас. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf>
10. Флористікс Інфо. Настурція: вирощування з насіння в саду. URL: <https://floristics.info/ua/statti/sadivnitstvo/2092-nasturtsiya-posadka-j-doglyad-viroshchuvannya-z-nasinnya.html>

**Василь Сухомлинський – письменник, добротворець,
засновник «української школи радості»
(до 105-річниці від дня народження).**

Урок-усний журнал

3 клас

Мета: формувати компетентності:

ключові (спілкування державною мовою: лаконічно та зрозуміло формулювати думку про прочитаний твір; розвивати усне та писемне мовлення; чітко аргументувати свій вибір, *уміння вчитися*: доводити правильність власної думки; усвідомлювати та перевіряти свої навчальні дії, спрямовані на опанування умінь і навичок, необхідних для подальшого навчання); *інформаційно-комунікаційна*: здатність безпечного та етичного використання цифрових ресурсів у навчанні;

предметні (поглибити знання дітей про життя та творчість видатного педагога-земляка, письменника Василя Сухомлинського; формувати вміння працювати з дитячою книгою, розрізняти її тип видання, розвивати навичку читання, вміння прогнозувати орієнтовний зміст твору за частинами; мислення, творчі здібності; виховувати любов до творчості Василя Сухомлинського, найкращі людські якості та добротність).

Очікувані результати: здобувач освіти розповідає про життя і творчість автора збірки, відповідає на питання щодо прослуханого та прочитаного твору, підтримує діалог з учителем та однокласниками щодо прочитаного, висловлюючи емоційно-оцінне власне ставлення, виконує творчі завдання.

Особливості проведення уроку: *урок-усний журнал проводять у вигляді уявної мандрівки по сторінках створеного вчителем дитячого журналу з використанням сервісу «Book Creator» (спеціальна платформа для такої діяльності). Урок розроблено до річниці від дня народження видатного педагога-земляка, письменника Василя Сухомлинського.*

Місцем проведення уроку є класна кімната з виставкою книг автора. Діти, «гортаючи» сторінки журналу, знайомляться із збірками творів письменника, працюють над окремими оповіданнями, виконують цікаві завдання творчого характеру, поглиблюючи свої знання про життєвий та творчий шлях видатної людини.

Обладнання: ноутбуки, телевізор, презентація, портрети українських письменників, збірки творів В. Сухомлинського, роздатковий матеріал.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку.

– Дзвоник усім нам дав наказ:

До роботи! Швидше в клас!

Тож часу не гаймо.

Урок позакласного читання розпочинаймо!

1. Повторення правил роботи на уроці.

Я – творча особистість.

Я правильно, виразно, з розумінням читаю.

Міркую, аналізую, висловлюю свою думку.

Я хочу багато знати і вміти.

2. Хвилинка побажань.

– Якого уроку чекаєте?

– Якими треба бути на уроці?

– Тож будьте активними, уважними, допитливими, старанними, творчими! Говоримо українською мовою!

Дотримуйтеся правил доброчесності!

II. Мотивація навчальної діяльності. Актуалізація опорних знань.

Сьогодні у нас незвичайний урок позакласного читання. Погортаємо сторінки літературного усного журналу, присвяченого видатній людині, яку шанують не тільки в Україні, а й за кордоном.

28 вересня 2023 року ми будемо відзначати 105-річницю від дня народження цієї людини. Хто вона?

Перша сторінка – «Загадкова».

1. Спробуйте відгадати літературну загадку.

Жила колись собі на землі Людина. Вчилася, трудилася, до школи ходила, свою рідну землю дуже любила...

Вирішила Людина красу довкілля дітям подарувати – учителем стати. Поїхала зі свого рідного села до Кропивницького (колись Кіровограда) і там, в інституті, вивчилася на вчителя. Тільки не довелося Людині довго на землі своїй працювати. Налетіли вороги. Стали людей вбивати, красу нівечити. Пішла Людина красу від ворога захищати. Поранили її. Лікарі сказали: «Багато на світі зла. Чорні хмари війни закривають світ краси і добра. Іди до людей, Добротворцю, краси рідної землі охоронцю, вчи добра... І Людина пішла між люди, творила красу до останнього подиху, дарувала людям радість. Воїн знову став Учителем, створив для своїх учнів незвичайну школу.

У добрі та радості Людина виховувала добрих, красивих людей, здатних нести у світ мир, добро, красу. Тією людиною був...

2. Робота у групах. Вправа «Знайди портрет письменника за розповіддю» («Галерея портретів»).

III. Повідомлення теми, мети уроку.

Тема нашого уроку – «Василь Сухомлинський – письменник-добротворець, засновник української «школи радості». Поглибимо знання про творчість видатного педагога, науковця, письменника. Працюватимемо над покращенням навички читання, аудіативних умінь та навичок роботи з дитячою книгою.

IV. Робота над темою уроку.

Друга сторінка – «Що я знаю про Василя Сухомлинського?».

1. Перекличка цікавих повідомлень про Василя Сухомлинського (інформаційні проекти, підготовлені 2-ма учнями).

2. Захист ученицею пошуково-дослідницького проекту «Творча спадщина Василя Сухомлинського» (перегляд презентації).

3. Створення «хмари думок» у сервісі «Word Art» до слова «Сухомлинський» (самостійна робота у групах).

Третя сторінка – «Чи легко бути «людиною»?» (робота із оповіданнями В. Сухомлинського зі збірки «Важко бути людиною»).

Дискусія «Моя точка зору» (метод «прес»).

– Як ви вважаєте, чи легко бути людиною?

I. Слухання аудіозапису оповідання В. Сухомлинського «Як Федько відчув у собі людину» [1].

Перевірка сприйняття.

Гра «Так чи ні» (з використанням сигнальних карток):

- 1) Федькові сім років;
- 2) хлопчик збирав картоплю на полі;
- 3) Федько старанно, завзято працював.

Гра «Мікрофон».

- Що спонукало хлопчика працювати краще?
- Яка головна думка твору?

II. Опрацювання оповідання В. Сухомлинського «Який слід повинна залишити людина на землі?» [2].

1. Словникова робота.

Робота в парах за карткою. Гра «Знайди пару» (дібрати слова, що пояснюють значення слів, словосполучень).

Остеронь –	дбайливо доглядати.
Випестувати –	виявляти здивування.
Знижують плечима –	збоку.

2. Читання оповідання з елементами керованого читання з передбаченням за частинами.

3. Аналіз змісту з елементами вибіркового читання.

- Чим був задоволений старий Майстер?
- Прочитайте про вчинок Хлопчика. Чи зрозумів він тоді, що зробив погано?
- Як склалося життя хлопчика через багато років?
- Як ви розумієте вислів «Ні до чого не прихилився – ні руками, ні душею»?
- Що згадав старий уже чоловік на старості років? Яке в нього виникло бажання?
- Як прийняло його рідне село?
- Що залишив після себе на землі?

4. Визначення головної думки твору.

5. Написання короткого есе «Який слід ти б хотів(-ла) залишити після себе?» (із зачитуванням творів).

V. Узагальнення і систематизація знань.

Четверта сторінка – «В. Сухомлинський – засновник української «школи радості».

Сьогодні ми навчаємося в умовах Нової української школи – школи радості, розвитку, здоров'я. Саме таку школу колись створив на Кіровоградщині, працюючи директором у Павлівській школі, Василь Сухомлинський. Видатний педагог-земляк вважав, що всі діти – унікальні, тому прагнув зробити їх навчання радісним.

Школу оточував чудовий сад, посаджений дітьми та вчителями. Між садом та виноградником була теплиця та зелена лабораторія. Там вирощували квіти, овочі, проводили досліди. Також була пасіка, голуб'ятник, дитячий театр, кінозал, а на ставку – невеличка водна станція. Після уроків діти займалися гуртковою роботою.

Часто вчителі проводили уроки серед природи. Навіть збірка творів так і називається «Казки школи під голубим небом». Кожен твір має повчальний зміст. Своїх учнів виховував людяними, чесними, працьовитими, справжніми патріотами та доброчинцями.

Ось чому в сучасній історії ця школа В. Сухомлинського отримала горду назву «Школа радості».

[4]

VI. Рефлексія.

Самооцінювання. Підбиття підсумків.

- Що нового дізналися?
- Про що розкажете батькам?
- Про що хотіли б дізнатися?

Рекомендації:

1) прочитати інші твори цієї збірки;

2) виконати малюнок до твору, який найбільше запам'ятався;

3) скласти кросворд зі словом «Сухомлинський», використовуючи опрацьовані оповідання;

4) переглянути із батьками відеоролик [3].

Фото 1 – В. Сухомлинський із дітьми

Список використаних джерел

1. Як Федько відчув у собі людину: аудіозапис оповідання. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Q9j58VQcukM>

2. Сухомлинський В. Важко бути людиною : збірка. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=19813>

3. Мандрівка стежинкою добра: відеоролик. URL:
<https://drive.google.com/file/d/1RT9NvExF6dfh3waKТАЕС9сXxO9hxJqx9/view?usp=sharing>
4. Сухомлинський В. О. з дітьми. URL:
<https://op.ua/images/common/4/2/3/9/5fdf3f2d3f44a.jpg>

Юлія ШУМЕЙКО

**У світі фантастики (за матеріалами оповідання Олесея Бердника
«Дивні Грицеві пригоди»).**

Урок-квест

4 клас

Мета: формувати компетентності: **ключові** (усно і письмово висловлювати свої думки, чітко та аргументовано пояснювати факти, читати з розумінням, критично та системно мислити, виявляти творчість, співпрацювати з іншими особами); **предметні** (поглибити знання дітей про жанри літератури, навчати розмірковувати над змістом тексту, висловлювати власне судження щодо прочитаного, виконувати завдання в групах), розвивати творчість учнів, уміння порівнювати, узагальнювати, робити висновки; виховувати пізнавальний інтерес.

Очікувані результати: здобувач освіти самостійно ознайомлюється з текстом; орієнтується у його змісті; визначає тему [4 МОВ 2.1; 4 МОВ 2.2]; повноцінно розуміє текст, пояснює, який художній образ/образи створив письменник; що основне хотів передати [4 МОВ 2.1; 4 МОВ 2.2]; визначає і характеризує події, явища, мотиви вчинків дійових осіб [4 МОВ 2.1; 4 МОВ 2.2]; характеризує персонажа за його вчинками; визначає мотиви, наслідки його вчинку; співвідносить вчинок із загальноприйнятими нормами людської моралі [4 МОВ 2.2; 4 МОВ 2.3]; висловлює власне судження щодо змісту тексту [4 МОВ 1.8; 4 МОВ 1.6] та аргументовані зв'язні емоційно-оцінні судження про прочитану книжку [4 МОВ 1.5; 4 МОВ 1.6]; створює прості мовні ігри, кросворди, ребуси, експериментуючи зі звуками, словами, фразами; виокремлює характерні риси свого мовлення (улюблені слова, фрази); спостерігає за їх впливом на співрозмовників; коригує своє мовлення [4 МОВ 4.2].

Особливості проведення уроку: з використанням елементів квесту, як інтелектуального змагання, основою якого є послідовне виконання командами підготовлених учителем завдань. Для організації в межах уроку-квесту вчитель заздалегідь поділяє класну кімнату на сектори із завданнями. У кожному секторі розміщено порядковий номер завдання та розташовані картки з інструкцією до його виконання. Кожна команда отримує маршрутний лист, на якому позначено рух учасників до різних секторів. Важливо, щоб під час виконання завдань команди не зустрічалися одночасно в одному секторі. Для вчителя, який організовує квест, головною метою є навчальна, а для учнів вона приховується за ігровою. Тому важливо заздалегідь продумати цікавий сюжет, щоб захопити учнів виконанням завдань.

Обладнання: мультимедійна презентація (хмара слів, портрет Олеся Бердника, перелік тем для написання есе), картки для вправи «Установи відповідність», маршрутні листи для кожної групи, картки із завданнями, зірки великого розміру з порядковими номерами, виставка книг.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку.

Давайте привітаємось,
Давайте посміхнемося,
Давайте в очі глянемо,
І нам тепліше стане.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

1. Робота зі хмарою слів.

Схема 1 – Хмара слів

– Розгляньте та прочитайте слова у хмарі. Назвіть спільнокореневі слова. Поясніть їхнє значення.

2. Вправа «Установи відповідність».

– Перевірте свої відповіді, встановлюючи відповідність між словом та його лексичним значенням.

Фантазер –	видумане, нереальне, пов’язане з фантазією.
Фантазувати –	людина, що живе мріями, мрійник.
Фантастичний –	який не існує в дійсності, вигаданий, уявний.
Фантастика –	поринати у фантазії, мріяти.

Вчитель доповнює, що фантастика є жанром літератури, а також творами, що описують явища, події нереальні, яких немає в дійсності, які містять казкові образи.

III. Повідомлення теми уроку. Мотивація навчальної діяльності.

Текст, який ви сьогодні готували до уроку позакласного читання, належить до фантастичних. Використовуючи слова із «хмари», складіть інформаційну довідку про прочитаний твір: автор, жанр, головний герой.

Отже, сьогодні на уроці попрацюємо з фантастичним оповіданням Олеся Бердника «Дивні Грицеві пригоди», злетимо до зірок разом із героями твору, виконуючи цікаві та пізнавальні завдання.

IV. Робота над темою уроку.

1. Розповідь учителя.

Олександр (Олесь) Павлович Бердник – видатний український письменник-фантаст, автор понад 20 романів та повістей. Його твори перекладено багатьма мовами світу. Змалку хлопчина захоплювався фантастикою, казками та легендами. Коли став старшим, зачитувався пригодницькими романами. І перші свої ще дитячі твори писав про подорожі до інших світів, про істот з інших планет. Одну із таких історій ми сьогодні й обговоримо на уроці.

2. Виставка.

Якщо є можливість, можна зробити виставку творів для дітей Олеся Бердника, звернути на неї увагу під час розповіді про письменника.

3. Виконання завдань квесту.

Сюжет.

Послухайте вірш Наталії Карпенко «Посміхаються зорі». Поясніть, чому він має таку назву.

Посміхаються зорі в далекій імлі
І блакитні, і жовті, й червоні!
Не злічити тих зір! І великі, й малі!
І у кожної промінь в долоні!
Надгарячі – блакитним вогнем мерехтять,
Випромінюють срібло гарячі.
Теплі зорі ліхтариком жовтим горять,
А холодні – червоної вдачі.

Але трапилася біда. Химерні істоти захопили всесвіт і викрали кольори у зірок – тепер вони стали безбарвними, негарними і зовсім перестали випромінювати світло. Всесвіт опинився на межі катастрофи. І всі живі істоти з різних планет просять про допомогу – повернути кольори зіркам. А це буде можливо лише тоді, коли ви виконаєте завдання.

Учні об'єднуються у групи. Кожна група отримує маршрутний лист у вигляді зоряного неба. На небі розміщені зірки-розмальовки (за кількістю завдань). На кожній зірці прописаний номер завдання. На карті указаний маршрут руху кожної групи. У класі вчитель заздалегідь розташовує малюнки зірок великого розміру з порядковими номерами. Біля кожної зірки знаходяться завдання. Після правильного виконання завдання учні розмальовують зірку на зоряному небі.

1 завдання. Бліц-опитування. Дайте швидку відповідь на запитання одним словом.

- На яку планету літав тато вперше?
- Як називається великий супутник Юпітера?
- На який місяць року було призначено політ у систему Юпітера?
- Яку назву має вікно в ракеті?
- Назвіть ім'я доньки штурмана корабля?
- Як називався космоліт, на якому експедиція летіла до Юпітера?
- Скільки часу тривав політ?
- Що необхідно обов'язково одягати, щоб вийти у космічний простір?
- Що вміли робити хижі істоти, які взяли в полон Марічку та Гриця?
- На що були схожі полум'яно-блакитні істоти – господарі планети?

2 завдання. Доповни речення. Діти доповнюють речення розповіддю про іспити, які вдалося пройти Грицеві.

Перший іспит – _____.

Другий іспит – _____.

Третій іспит – _____.

3 завдання. Робота з картою. Діти отримують карту-розмальовку всесвіту. Необхідно розфарбувати ті небесні тіла, про які згадано у тексті.

4 завдання. Порушена послідовність. Необхідно пронумерувати послідовність подій згідно з текстом.

	«Гриць, згадавши застереження тата, повагався, але, не бажаючи бути в очах дівчинки боягузом, мовчки одягнувся теж.»
	«Тато заводив Гриця в житлові каюти космолітів, дозволяв навіть посидіти в кріслах пілотів.»
	«Гриць скочив із ліжка, навшпиньки підкрався до дверей і почав дослухатися.»
	«Човен летів у небі, гори й ліси пропливали внизу.»
	«Діти відразу ж потрапили в обійми стурбованих батьків.»
	«Гриць познайомився з Марічкою, донькою штурмана пітерського корабля.»
	«Потвора захопила Гриця й почала розглядати з усіх боків.»

5 завдання. План тексту. Діти обирають одну із частин тексту та складають план до неї.

Перший іспит	Другий іспит	Небезпечна зустріч	У полоні	Порятунок
--------------	--------------	--------------------	----------	-----------

6 завдання. Ребусляндія. Учні складають ребуси до одного із слів з тексту (на вибір).

Перелік слів для складання ребусу: Марс, політ, літак, куля, восьминіг, істота.

Після закінчення виконання завдань кожна група демонструє карту зоряного неба із розфарбованими зірками, розміщує їх на дошці.

V. Узагальнення і систематизація вивченого матеріалу.

1. Узагальнююча бесіда.

– З яким твором працювали на сьогоднішньому уроці? До якого жанру він належить?

– Хто автор цього фантастичного оповідання?

– Назвіть головного героя твору. З якими перешкодами він зустрічався?

Завдяки чому Грицеві вдалося подолати всі труднощі?

– Назвіть слова, якими можна охарактеризувати хлопчика в описаних ситуаціях:

1) дружба з Марічкою;

2) випадок на річці Катуні;

3) стрибок із парашутом;

4) зустріч із химерними істотами;

5) екскурсія до Космоцентру.

– Як би ви вчинили на місці дітей під час зустрічі з химерними істотами?

– Що вам сподобалося/не сподобалося у тексті?

– Що б ви хотіли змінити?

2. Написання есе на одну із обраних тем.

Вчитель пропонує обрати одну із тем та написати есе (5–7 речень). Результати роботи учні презентують в авторському кріслі.

– Якби я був/була на місці головного героя твору...

– Планета, на яку б я хотів/хотіла завітати – ...

– Які іспити були у моєму житті?

– Моя зустріч з химерними істотами.

VI. Рефлексія. Самооцінювання.

1. Слово вчителя.

– Наша сьогоднішня подорож закінчилася. Вона була як фантастичною, так і реальною. Фантастичною вона була завдяки героям твору – адже разом із ними ми змогли подорожувати всесвітом, відкривати для себе незвідане і, звичайно, повернути колір зіркам. А реальною вона стала, дякуючи вашій наполегливій роботі на уроці, за яку я вам щиро дякую.

А яке ваше враження від сьогоднішнього уроку? Яке завдання квесту було для вас цікавим? Яке було легким? А з яким вам було важко справитися? Що вам допомогло швидко та правильно виконувати завдання? А що заважало рухатися до поставленої мети?

Висловіть своє особисте ставлення до роботи на сьогоднішньому уроці, виконуючи наступну вправу.

2. Вправа «Долонька».

– Обведіть на аркуші кольорового паперу свою долоньку, запишіть свої враження від уроку.

Великий палець – «Мій настрої».

Вказівний палець – «Що цікавого я дізнався/дізналася на сьогоднішньому уроці?»

Середній палець – «Що було важко? Які я мав/мала труднощі?»

Безіменний – «Мені не сподобалося сьогодні...»

Мізинець – «Що б я хотів/хотіла дізнатися?»

Список використаних джерел

1. Богданець-Білокаленко Н.І., Шумейко Ю.М. Книжка для додаткового читання : посібн. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2021. 128 с.
2. Большакова І., Пристінська М., Ареф'єва В. Квести в початковій школі : навч. посіб. Київ : Вид. дім «Перше вересня», 2016. 136 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>
4. Олесь Бердник – український фантаст. URL : <https://uain.press/blogs/1370130-1370130>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ВРАДІЙ Тамара Анатоліївна, вчитель початкових класів Добровеличківського ліцею «Гармонія» Добровеличківської селищної ради Кіровоградської області.

ГОЛОВАНОВА Ольга Володимирівна, вчитель початкових класів комунального закладу «Злинський ліцей» Злинської сільської ради.

ГУБА Наталія Юрївна, вчитель початкових класів Дмитрівського ліцею імені Т.Г. Шевченка Дмитрівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області.

ДАР'ЄВА Інна Іванівна, вчитель початкових класів Чечеліївської філії Новостародубського ліцею Петрівської селищної ради Олександрійського району Кіровоградської області.

ДЕМЕНКОВЕЦЬ Людмила Сергіївна, вчитель початкових класів опорного закладу «Ліцей № 1 імені Героя України Березняка Євгена Степановича Помічнлянської міської ради Кіровоградської області».

ДМИТРИЄВА Світлана Анатоліївна, вчитель початкових класів опорного закладу «Ліцей № 1 імені Героя України Березняка Євгена Степановича Помічнлянської міської ради Кіровоградської області».

ЗОГОВА Олена Тимофіївна, вчитель початкових класів ліцею № 3 «Гармонія» Помічнлянської міської ради Кіровоградської області».

ЛЕВЧЕНКО Олена Василівна, вчитель початкових класів Капітанівського ліцею Новомиргородської міської ради Кіровоградської області.

ЛИСЕНКО Оксана Миколаївна, вчитель початкових класів комунального закладу «Маловисківська гімназія № 3 імені Григорія Перебийноса» Маловисківської міської ради Новоукраїнського району Кіровоградської області».

ЛУЦЕНКО Марія Петрівна, вчитель початкових класів комунального закладу «Тарасівський ліцей» Кетрисанівської сільської ради.

МОМОНТ Віта Вікторівна, вчитель початкових класів комунального закладу «Ліцей «Науковий» Кропивницької міської ради».

РОМАНЮКОВА Валентина Григорівна, вчитель початкових класів комунального закладу «Злинський ліцей» Злинської сільської ради.

СТУКАЛЕНКО Ольга Петрівна, вчитель початкових класів комунального закладу «Класична гімназія» Кропивницької міської ради».

ХАРИТОНОВА Марина Миколаївна, вчитель початкових класів Добровеличківського ліцею «Гармонія» Добровеличківської селищної ради Кіровоградської області.

ЧОРНОБРИВЕЦЬ Лариса Анатоліївна, вчитель початкових класів Степової філії Первозванівського ліцею Первозванівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області.

ШУМЕЙКО Юлія Миколаївна, вчитель початкових класів комунального закладу «Ліцей «Перспектива» Світловодської міської ради.

Нестандартні уроки позакласного читання в початковій школі

(з досвіду роботи вчителів початкових класів Кіровоградщини)

Методичні розробки для вчителів початкових класів

Підписано до друку 20.02.2024 р.

Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».

Друк – принтер. Тираж – 100 прим.

Зам. № 430

Віддруковано в лабораторії інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика Перспективна, 39/63, Кропивницький, 25006